

dunărea de jos

Suflet către Suflet!

222
SEPTEMBRIE
2020

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

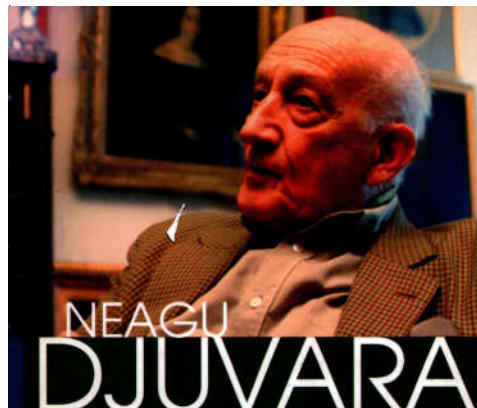

DIASPORA

„Nu există ceva mai rău pentru muritori decât pribegia.” – Homer

„Nu-ți pune nădejdea în prietenia unui om surghiunit, căci odată întors în țară, el nu mai este același”. – Theognis

Dimitrie Cantemir (1673-1723), fiul domnului Moldovei Constantin Cantemir (1685-1693), și-a petrecut toată tinerețea ca ostatic la Constantinopol, în timpul domniilor tatălui și a fratelui său mai mare, Antioh. Cunoscător al culturii turco-arabe (era autorul unui tratat despre muzica turcească și al unui nou sistem de notare a muzicii orientale), bun cunoscător al literaturii clasice greacă și latină, precum și al culturii occidentale, la care ajunge datorită contactelor cu cercurile diplomatice de la Constantinopol, se poate spune despre el că este cel dintâi oriental care a sorbit din izvorul a patru civilizații: cea bizantină, căreia îi aparținea, antică, islamică și occidentală (a se vedea, în această privință, articolul nostru „Dămătrius Cantemir, philosophe de l’histoire”, în *Revue des etudes roumaines*, XIII-XIV, pp. 65-90, Paris, 1974). Vorbea zece limbi... româna, slava veche, greaca modernă, greaca veche, latina, italiana, turca, araba și persana — mai târziu, rusa. Se spune că avea și noțiuni de franceză. Opera sa (scrisă în mare parte după 1711, în timpul exilului în Rusia, în românește, grecește, turcește, latinește și rusește) este foarte bogată, însă doar două opere l-au făcut celebru : *Descriptio Moldaviae*, scrisă în latină, la îndemnul Academiei din Berlin, unde fusese ales, și istoria imperiului otoman, scrisă în latină și intitulată *Incrementa atque decrementa Aulæ Othomanicae*, publicată mai întâi la Londra, în traducere engleză, în 1734-1735, apoi la Paris, în traducere franceză, *Histoire de l’empire othoman ou se voyent les causes de son agrandissement et de sa decadence* (1743). Această istorie a imperiului otoman, bazată, fără o critică suficientă, pe cronici turcești de valoare foarte inegală, a fost viu criticată încă de la începutul secolului al XIX-lea (mai ales de către Homer), însă ea este totuși prețioasă datorită numeroaselor adnotări contemporane pe care le cuprinde; ea i-a asigurat lui Cantemir o celebritate reală, vreme de un secol (numele lui figurează pe friza Bibliotecii Sainte-Genevieve din Paris, din piața Pantheonului, alături de numele celor mai mari erudiți ai istoriei universale). — Unul dintre fiii lui Dimitrie, Antioh Cantemir, a fost ambasadorul Rusiei la Londra și la Paris și este considerat cel dintâi dintre poeții „ruși” moderni (cf. Marcelle Ehrhard, *Le prince Cantemir a Paris, 1738-1744. un ambassadeur de Russie a la cour de Louis XV*, Lyon, 1938)

diaspora

diaspora

Eugen Simion: Aveți conștiința unei spiritualități de tip latin în conștiința spiritualității românești?

Petru Dumitriu.: Da. Am trei lucruri de spus aici: o limbă care spune suflet - cuvânt latin, care spune inimă - cuvânt latin, care spune cap - cuvânt latin, care spune față - cuvânt latin, care spune piept, braț, dos și alte asemenea: umăr, mână, palmă, deget, unghie, frunte, nas - toate astea sunt cuvinte latine. O limbă care este așa de latină cum să nu fie latină? Și sufletul ei! Dar - de precizat - noi am fost latinizați de armatele romane în anul o sută, care veneau din toate părțile. Se pare că s-au găsit cărămizi la noi, din construcții militare romane, purtând marca (cum făceau romanii: ștampilau cărămida, când era încă moale, cu ceva; îi trânteau o ștampilă care spunea: legiunea numărul .cutare, cu numele cutare). Mai pe scurt, știm care legiune a fost în Dacia. O să râzi: de unde venea una dintre ele, nu mai știu care?

E.S.: Din Iudeea.

P.D.: Din Iudeea mai multe și una din Britania, din actuala Anglie. Așa că noi am fost latinizați nu numai de romanii italieni, ci și de romanii din tot imperiul. Asta-i una. Mulți erau purtători de limbă greacă, pe lângă latină.

Și ce s-a întâmplat? Cuvinte fundamentale: biserică-basilica este cuvânt grecesc. Mai sunt și alte cuvinte fundamentale ale creștinismului. Se pare că strămoșii noștri au fost creștini de la început. Fiind colonizați de legiuni romane unde soldații erau în parte - nu se știe cât de mare sau cât de mică - creștini. Deci suntem latini. Așa de devreme încât avem în limba noastră termenii bisericești care nu există decât în limba noastră și care sunt latini sau greco-latini. De exemplu, biserica; peste tot în restul latinității se spune ecclesia, eglise, chiesa, iglesia ș.a.m.d. Noi spunem basilica-biserică. Dar mai sunt și alte cuvinte de cult: creștin, rugăciune, preot și altele care nu-mi vin în minte în momentul ăsta. Deci, noi suntem latini, al doilea - suntem creștini și, al treilea, regret că trebuie s-o spun, așa cum spaniolii s-au cam afumat din lumea maură, așa cum francezii - sunt ei latini, dar dedesubt sunt celți, așa noi suntem - dedesubt - traci din Dacia, aceia despre care nu știm decât că erau indo-europeni și că spuneau sută și nu centum (cento, ciento, cent) și pe deasupra slavi. Maurii noștri sunt slavii, în limbă se cunoaște o anumită înclinare către melancolie. Dorul e un cuvânt latin, muzica, doina... Ei, dainas e un cuvânt lituanian. Dar muzica tânguitoare și plină de jale și de nostalgie, doina de care vorbim, o să râzi, se află în portugheză și se cheamă saudade. Deci, sunt tentat să spun: e ceva slav, dar poate că e ceva mai de demult, mai din adâncuri, și poate că-n adâncurile alea dacii nu erau îndepărtați de slavi, încât asta ar fi al treilea element care ne definește pe noi. Deci: latinitatea, latinitatea creștină orientală - prin greci suntem ortodocși. Și, al treilea, nuanța de melancolie și de inimă grea a slavilor. Slavii, cum să spun, știu să fie dionisiaci, știu să fie deslănțuiți, să aibă dansuri triumfătoare și agitate. Hora noastră ce cusur are? Dar și o anumită nuanță de melancolie pe care n-o găsești nici la italieni, nici la francezi, nici la spanioli, nici la cei ce vorbesc limbile lor. Însă o găsești la portughezi. La celălalt capăt al latinității, ca să nu vorbim de Brazilia.

Eugen Simion « Convorbiri cu Petru Dumitriu »

În străfundul minelor Daciei, creștinii aduși de la Roma și din întreg Imperiul Roman, cu ochii smulși, cu picioarele rupte, însemnați cu fierul roșu, înfometați, înlănțuiți - cetățeni romani, cei mai buni ai lor, singurii buni printre romani -, au făcut să se înalțe credința creștină la suprafață, așa cum se înalță grâul din semințele ascunse în pământ. Credința din aceste mine, unde putrezeau creștinii, a acoperit Dacia întreagă. O mare de rugăciuni, de nădejde; rugăciuni latine către Iisus, către Părintele ceresc, Părintele Care era deasupra Daciei. Aceste rugăciuni latine, care se ridicau din mine, nu au putut fi stăvilite de cineva. Veneau din străfunduri, având rădăcini nespuse de adânci.

În ultima clipă a istoriei sale, Dacia a primit confirmarea, prin acești coloniști creștini, că nu doar dacii, ci toți oamenii sunt nemuritori. Ceea ce credeau ei era adevărat. Nu se înșelaseră; noii veniți le confirmau existența vieții veșnice de dincolo de moarte. Dacii au părăsit astfel pământul, asigurați, o dată în plus, că erau nemuritori - că nici ei, nici urmașii lor nu vor muri în veci.

Constantin Virgil Gheorghiu

diaspora

„Din băltoaca pactizării cu ocupantul, în care făceai mișcări de bivol fericit, trâmbe de noroi, stropeau sufletul îndurerat al țării. Evident, n-ai ars nici o credință, deoarece n-ai adorat nimic, biată moluscă a unei existențe placide, te poți deplasa de la o poziție la alta, fără nici o zdruncinare interioară, dramă moralei neputând să existe acolo unde nu a trăit nici o credință”.

Pamfil Șeicaru – Scrisoarea deschisă lui Mihail Sadoveanu

„Doar națiunile mici, națiunile eroice, națiuni conștiente că dreptul la viață liberă nu se obține prin temenele, prin acte de lașitate, ci prin luptă, sunt marile creatoare ale forțelor morale care totuși domină planeta mai mult decât nesfârșitele hoarde înnebunite de propria forță.”

Diaspora este o masă babilonică, deviată de la matca ei, dar menită să reproducă reflexele atavice depozitate într-un spațiu neterminat de masonerie, a cui prodigioasă vocație este uitarea.

„Exilul nu se învață, se trăiește”.

„Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris”.

George Astaloș

Eugen Simion: Bine. Ne apropiem de momentul când v-ați hotărât să lăsați totul în urmă, când v-ați hotărât să plecați în Occident.

Petru Dumitriu.: Da, și?

E.S.: Deci am ajuns la momentul în care v-ați gândit să vă rupeți nu numai de socialismul tătăresc, dar și de limba română. Despărțire tragică. Nabokov spune undeva că trecerea de la rusă la engleză a fost o metamorfoză atroce...

P.D.: M-am gândit să plec în Occident și să-mi caut posibilitatea de-a scrie liber în ultimii doi ani, 1958 și 1959, dar n-aș putea să precizez când. Și știu că soția mea m-a ajutat mult. M-a ajutat mult fiindcă a înțeles. Și am fost la Paris singur și n-am rămas, fiindcă aveam impresia că Miron Constantinescu, pe atuncea responsabil cu cultura, ministrul culturii cred, chiar mă încurajează și are încredere în mine și că-mi dă o anumită latitudine ca să scriu Biografiile Contemporane. Și m-am întors de la Paris și m-am dus cu soția mea să mâncăm la Athenee Palace, „unde foarte mult ne place”, și am dat peste măgarul de Beniuc cu soția sa, și ea o măgăriță, care m-au primit rânjind (eu mă întorceam de la Paris și nu știam nimic). Ea mă întreabă: „Dar n-ai citit Scânteia?” și eu îi zic că nu. La care ea: „Nu citești ziarul partidului?” la care eu n-am răspuns nu, dar bineînțeles că dracu citea Scânteia. Și, în fine, am aflat că Miron Constantinescu fusese, cum ar spune românul, zdrobel - să zicem, așa în glumă. Dar nu e de glumit. Săracul de el, că l-am văzut după aia, slăbise douăzeci de kile în câteva zile de ședințe nocturne. Și după aia dementul de Beniuc a început să mă persecute. El era furios pe mine că fusesem la Paris și el nu, că eram Cutare, și el nu, că scrisesem Cutare și el nu... că eu câștigasem atâția bani și el nu, sau poate și el, dar voia ca numai el să câștige, ca numai el să meargă la Paris, și așa mai departe. Și a început să mă persecute, spuneam, și a uneltit atâta încât a obținut ca Răutu să mă mute în funcția de pseudo-președinte al pseudo-consiliului editurilor la pseudo-ministerul pseudo-culturii... Atunci mi-am dat seama că dacă începe așa... Și pe urmă au aflat că noi fusesem să dansăm... Vara, tot în vara aia cred că a fost, în '58, nevastă-mea cu mine și Eugen Barbu cu soția lui de-atunci, prima lui soție, fusesem să dansăm într-un local care se afla la Snagov. Vara, noaptea, frumos, lumină, lampioane... Și cine-ți imaginezi că era la o masă cu diverși indivizi? Chivu Stoica! Și noi, ca niște idioți, am dansat. Și pe urmă, venind la masă, eu i-am făcut o înclinațiune din cap. Nu i-am făcut o temenea. Nu. Ci l-am salutat respectuos, dând din cap, pe nefericitul, pe măgarul de Chivu Stoica. Și el mi-a făcut o mutră așa de acră încât eu am fost uimit: de ce dracu? „Că, ce, poporul muncește și voi dansați? Că, ce, poporul crapă de foame și noi facem reforme monetare și voi dansați? Că, ce, de-aia v-a făcut poporul scriitori ca să dansați?” Sau: „Eu, uite, am de nevastă o babă urâtă și tu, al dracului, ți-o arăți pe asta, mi-o pui sub nas?”... Asta era. Deși el nu se jena de-a se culca cu o nepoată tânără și, probabil, drăguță. Uite încă unul: ăsta a murit sinucis. Fie de mâna sa, fie de mâna unui securist. Ei, bine, nu plâng după dânsul. Era un dobitoc sinistru. Altul, mort de cancer, bietul Gheorghiu-Dej. Zic bietul pentru că simt om, și român, și românul-i moale și zice...

Eugen Simion « Convorbiri cu Petru Dumitriu »

Petru Dumitriu: M-am dus, dragă, direct peste frontiera dintre Berlin-Est și Berlin-Vest. Halt! Ne oprim, ne legitimăm. „Unde mergeți?” Le-am dat o adresă oficială după colț: Fondul Literar al lor. „Treceți: Weiterfahren.” Nevastă-mea calcă pe accelerator, mașina vâjâie drept înainte. Încă nu exista Zidul. Aia fluierau după noi și noi ne ziceam: „Domnule, trag cu pistolul mitralieră sau nu în spatele nostru?” Ne simțeam amândoi spatele între umeri ca și cum ar fi fost gol, în ianuarie. Ne-am dus la Consulatul General al Franței și-am spus... Nu, ne-am dus întâi la Comandamentul militar francez și-am spus: „Franța! Franța, domnilor!”... Știi povestea din 1914? Mie mi-au povestit-o Ion Vinea și Henriette Yvonne Stahl. Că Franța se lupta singură, din 1914 până în 1916, mă rog, se lupta, cu Germania. Și la București, pe Calea Victoriei, un om arăta o focă pentru bani. Și avea alături o farfurioară. Și arăta foca și-i spunea: Stai în picioare. Și aia stătea în coadă. Și-i spunea: Ce facem, intrăm în război sau nu? Foca - tăcere. Pentru Franța sau pentru Germania? Foca: îmmm, îmmm. El se apleca: Ce zice? Ce zice? îmmm, îmmm, zice foca. Și ăla se îndrepta și spunea răspicat: Franța, domnilor!... Eu, biată dihanie și eu, m-am dus la Comandamentul militar francez și era acolo un gradat simpatic, tânăr, blond și frumușel. Și încuia biroul. Nu era nimeni și el încuia biroul. Eu îi spun: Cerem azil politic. El: Oh, ăa m'emmerde. „Asta mă rîioisește”, dar era un cuvânt foarte urât ăsta pe care l-a folosit el. Tipic militar. Cazon. Zice: „Chestia asta mă plictisește, că i-am promis prietenei mele să mă duc cu ea h cinema.” Îți dai seama? Noi ne riscasem viața cu jumătate de oră sau 20 de minute mai înainte... „Știți ce? Duceți-vă la Consulatul general.” Ne-am dus la Consiliatul general. I-am spus unui domn: „Cerem azil politic”. „Stt, stt, mai încet! Pas si fort, pas si fort!” Ne-a băgat într-un birou și ne-a refuzat, fără a întrebuința acest cuvânt. Ne-a spus: „O să vă dăm viză de intrare, faceți aici o cerere.” Viză de intrare? N-am primit-o. Și atunci ne-am dus la americani, în Berlin-Vest... Datorez libertatea mea nu francezilor și nu Franței.

Eugen Simion: Și americanii v-au dat azil politic?

Petru Dumitriu: Nu, americanilor nu le-am cerut azil politic. Ei ne-au transportat la Frankfurt și acolo ne-au oferit să devenim americani. Dar noi am cerut azil politic nemților. Nemții ne-au dat azil politic zece ani. După zece ani am devenit, automat, cetățeni germani. Și acum asta sunt. Nimeni nu mă crede. Nici un neamț din lume nu zice că eu sunt neamț. Bineînțeles, n-am decât să deschid gura și mă întreabă: Sind Sie Rus set Sunt cetățean german, dar nu neamț. Nici nu sunt.

Eugen Simion: O chestiune: ați plecat în exil, un act foarte grav pentru un scriitor, pentru că, încă o dată, un scriitor este legat de o limbă și limba scriitorului este, zice Valery, o limbă în interiorul altei limbi...

Petru Dumitriu.: Curată sinucidere. Aproape sinucidere.

E.S.: Revin la Cioran care zice în una din cărțile lui că a-ti schimba limba este a-ti schimba identitatea.

P.D.: Exagerează.

E.S.: În ce măsură acest proces este real și, dacă este, cât v-a afectat identitatea ?

P.D.: Cred că nici măcar el nu și-a schimbat-o...

E.S.: În ce măsură acest proces este adevărat?

P.D.: Nu! Mă înscriu contra!

E.S.: N-am încheiat întrebarea... întrebarea ar fi următoarea: ce a însemnat pentru dvs. intrarea în altă limbă, și dacă a însemnat pierderea unei identități și acceptarea unei alte identități? Cărei culturi aparțineți? Trăiți în Germania, scrieți în limba franceză...

P.D.: Și română.

E.S. Și română... Faceți naveta între Metz și Bonn, ați lăsat în România o parte din opera dvs. de tinerețe. Cum vedeți, mai toate interogațiile mele privesc destinul dvs. ca scriitor.

P.D.: Și ca om.

E.S.: Și ca om. Fatalmente.

P.D.: Răspunsul meu este ăsta: ca să pleci în exil este aproape o sinucidere. Însă nu e, până la urmă, chiar o sinucidere: uite-mă în viață, încă.

Eugen Simion «Convorbiri cu Petru Dumitriu»

„- Din cine se compune rezistența?

În imensa lor majoritate sunt funcționari de la Externe, care au servit toate guvernele, inclusiv guvernul Grozea și imediat ce au fost rechemați, au încercat tresărirea revoltei împotriva regimului de ocupație rusească, devenind „rezistenți”.

Ce valoare morală poate avea o asemenea „rezistență”?

Dar să admitem că împrejurările ne obligă să facem *fleche de tout bois*

- Ce sunt capabili să facă?

Ignoranți, leneși, incapabili să formuleze o idee, să stilizeze o gândire și mai presus de toate, de o respingătoare lașitate...

M-a înspăimântat lipsa la ei de orice legătură cu țara.

Sunt de oriunde, numai din România nu sunt...

Domnișorii acomodarilor succesive, colecție de haimanale improvizate în exponenți ai rezistenței românești.”

Idem.

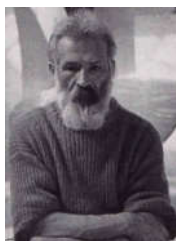
„Stalin este tenace, metodic și are tot geniul de disimulare al asiaticilor, față de care diplomația occidentului este dezarmată.

Stalin este misterios ca Asia”

„Doar națiunile mici, națiunile eroice, națiuni conștiente că dreptul la viață liberă nu se obține prin temenele, prin acte de lașitate, ci prin luptă, sunt marile creatoare ale forțelor morale care totuși domină planeta mai mult decât nesfârșitele hoarde înnebunite de propria forță.”

Petru Popescu a fost un virtual șef de școală a unui posibil (neo)-autentism optezecist, curent căruia nu i-a fost dat să se manifeste în cele din urmă decât prin el, unicul lui reprezentant.

Nicolae Bârna

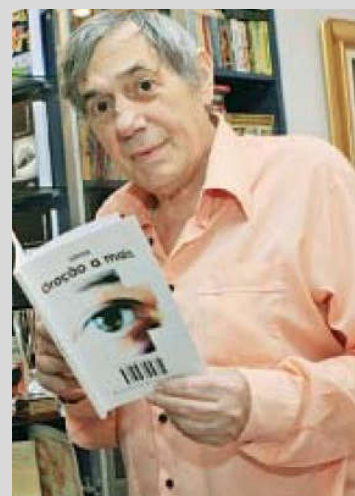
Când am plecat de aici v-am lăsat săraci și proști.

Când am revenit, v-am regăsit și mai săraci și mai proști!

Brâncuși

„Exilatul trebuie să-și iubească „d’amour” țara de reședință, dacă vrea să fie în acord cu el însuși. Atunci când exilatul se trezește criticând obiceiurile altora, după ce le compară cu cele din țara lui de adopțiune, înseamnă că „asimilarea” lui în pământ străin s-a produs aproape integral - completă neputând fi niciodată, oricât ar vrea exilatul să facă pe „asimilatul”. Când îi critică pe „străini” și când începe să facă dragoste și să viseze în noua lui limbă de comunicare, „asimilarea” e coaptă. Drumul este însă lung, sinuos și nu toți exilații sunt „asimilabili” pământului de adopțiune, cum se crede când îi întâlnim în parohia lor de peste frontiere. Medicina repertoriază o boală, numită „Sindromul polonez”, unde sărmanul dezrădăcinat, uneori chiar peste douăzeci de ani de înstrăinare, începe să aibă simptome ciudate, neidentificabile cu nici o afecțiune știută. „Sindromul polonez” pentru că acest „mal du pays” nu se manifestă astfel decât la emigranții, imigranții sau exilații polonezi. O cură, cât de scurtă, în pământul natal îl vindecă pe suferind pe viață”.

George Astaloș

GENETICA NU FACE CADOURI DE REAJUSTARE COMPORTAMENTALĂ

Dacă prin ‘coeziunea diasporei’ se înțelege existența vreunui consemn, susceptibil să orchestreze acțiunile românilor din străinătate în raport cu manevrul politic din țară, atunci vă decepționez din capul locului: nu există nici o coeziune a diasporei, cum nu există nici o coeziune a vieții cetății în România. Genetica nu face cadouri de reajustare comportamentală. Suntem și unii și alții români, reacționăm la fel în fața fenomenelor- urcitoarele uitând să ne pună în leagăn sâmburele de coeziune pe care ni-l visăm de secole. În diasporă, ca și în țară, românii sunt de toate calibrele, de toate comportamentele și de toate adeziunile. Cu deosebirea că cei din diasporă, prin forța contactului permanent cu manifestările altor culturi, sunt mai echilibrați, mai ponderați, mai bine hrăniți și vorbesc mai încet decât compatrioții lor mioritici, stăpânindu-și puseurile de adrenalină cu mai multă autoritate decât semenii lor de la poalele Carpaților. Și ca să fiu sincer, cred că până și jigodiile din diasporă, care sunt în cădășie cu actualul guvern din București, le sunt superioare omoloagelor lor din țară. Și nici nu m-ar mira dacă, într-o bună zi, voi afla că așa-zisele ‘lichele’ din diasporă sunt, în fond, agenți ai ‘serviciilor speciale’ occidentale, infiltrați în dispozitivul foștilor trăgători de cortine ca să înregistreze temperatură doctrinară internă și s-o raporteze cui trebuie. Nu cred că cineva care a mușcat exilul până la os își lasă conștiința pusă pe moațe pentru un pumn de devize aruncat de nomenclaturii de la Cotroceni, în virtutea ‘serviciilor propagandistice aduse patriei’. Trebuie să fie un angajament superior în spatele acestui bălci recuperator, altfel n-ar mai fi nimic sfânt pe lume! Și fiindcă vorbim de relațiile dintre românii din țară și cei din străinătate, un rol deloc neglijabil îl joacă folclorul diplomației românească, nedebarsată încă de spiritul de cazarmă în care și-a modelat existența timp de patruzeci de ani. Citeam de curând într-un ziar din țară reflecțiile unui director din Ministerul de Externe, un anume Gabriel Condrea, privind românii din diasporă. Printre câteva evocări Kitch și un traveling statistic ușor patetic, originalul funcționar spunea: ‘Românii din străinătate trebuie să fie cu fața spre țară, indiferent cine guvernează’. Interesantă remarcă! La mine-n cartier, cu astfel de fraze pe buze luai brusc un carton roșu, acompaniat de mutarea instantanee la Consulatul din Insula Șerpilor. După logica acestui salariat al ‘problemelor românești’, din Ministerul de Externe, sutele de mii de nemți care au fugit din Germania hitleristă și

milioanele de persoane care s-au salvat din ghearele nazismului roșu al fostelor ‘democrații populare’ trebuiau să stea cu fața spre țară, indiferent cine guverna! Când vâd atâta incompetență, până și în mânăuirea verbului birocratic (ca să nu spun ‘diplomatic’), mă întreb dacă nu cumva noțiunile ‘exil’ și ‘diasporă’ nu sunt decât vocabule de coloratură fonetică și nu proiecțiile unei tragice realități? Propun însă să ne oprim aici, că nu putem sta perpetuu cu fața către țară, când nu ne este indiferent cine guvernează

EXILUL NU SE ÎNVAȚĂ; SE TRĂIEȘTE

Exilul voluntar sau impus, emigrarea sau deportarea sunt doar deplasări geografice sau, înainte de toate, sunt fermentii unor stări sufletești?

Dacă exilul voluntar nu este decât alegerea deliberată de a trăi aiurea, ‘Exilul impus comportă mai multe forme de excludere a individului din universul său originar: alungarea de pe teritoriul național prin anularea cetățeniei, deportarea, domiciliul forțat și chiar detenția’...

Care dintre formele amintite n-a fost practică în România?

În principiu au fost aplicate toate. Totuși, deportarea ca instrument de opresiune și de înlăturare a persoanelor n-a fost practică sistematic în România....

Și emigrarea?

Emigrarea este un act pur economic-nici nu merită să ne oprim asupra subiectului. Emigrantul e un fel de profitor. Pentru noi românii, fenomenul emigrării este ilustrat perfect de exodul transilvanilor, din anii douăzeci-treizeci, spre Statele Unite ale Americii...

E singura noastră tentativă de emigrare?

Ca fenomen organizat și conștientizat, da. Escapadele individuale nu pot fi contabilizate și nu au valoare de arhetip...

Dar exilul politic?

Este într-adevăr subiectul care-l interesează pe român. Exilul politic e o formă de autodezrădăcinare neîntâlnită în istoria României dinaintea comunismului decât în reprezentarea ei de excepție....

Există un conglomerat de sentimente și de senzații pe care le încearcă exilatul.

Exilul este o fierbere interioară permanentă, pe care dezrădăcinatul o ocultează în ochii celor cu care vine

în contact. Pentru că exilatul “e cineva care a pierdut totul, în afară de accent”...

Nu ți se pare că exilul influențează gândirea individului mult mai puternic decât o lungă ședere în străinătate?

Spre deosebire de cei aflați la studii sau în serviciu comandat în străinătate, exilatul politic trăiește sub semnul efortului continuu de adaptare la noul său mediu ambiental, este vorba despre ceea ce Freud numește “fenomen de transfer” caracterizat printr-o presiune exterioară asupra “intrusului”...

Fiind obligat să privească lumea dintr-o perspectivă nouă, viziunea exilatului asupra viitorului capătă uneori dimensiuni tragice, adesea vecine cu disperarea. Din punct de vedere psihologic, omul modern este ori hamletian ori donquijotist. Neadaptându-se convențiilor sociale ale lumii hamletianul se refugiază în el însuși, pe când donquijotistul ignoră realitatea prezentului proiectându-se într-un viitor nebuloasă, alimentat de fantezmele unei ipotetice deveniri...

Și nu există nici o ieșire din acest impas cu dublu vector?

Viziunea tragică a viitorului prinde formă în conștiința ambilor atunci când ajung la concluzia că existența așa cum au conceput-o ei, nu poate fi viabilă...

Care ar fi deci calea rezonabilă de ales? În ecuația enunțată, exilatul se bucură totuși de privilegiul alternanței. Ceea ce nu îi este dat celui care trăiește sub semnul continuității apartenenței...

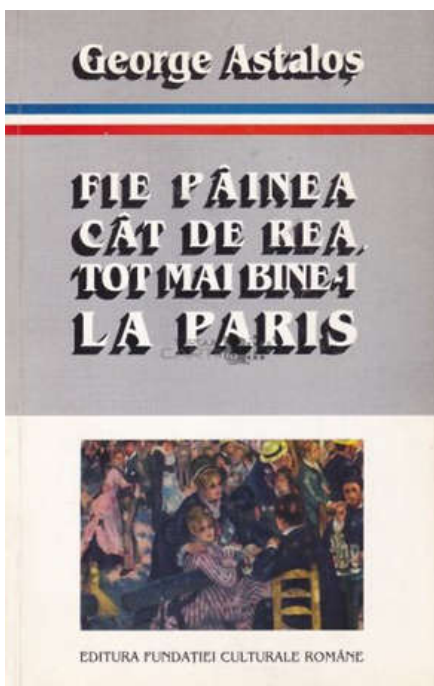
În ce constă alternanța evocată? Tranzitul între coborârea hamletiană în sine, tentativa donquijotesacă de singularizare și trecerea periodică de la o stare la alta comportă o plajă de derută, al cărui miraj prefigurează un viitor tragic, fertil în disperare.

Condiția exilatului nu afectează numai starea lui interioară. Ea scoate la iveală manifestări exterioare ce pot fi interpretate la epiderma semnificației lor.

Particularitățile vizibile ale comportamentului exilatului se afirmă din modul în care individul își domină sau își trăiește propriul său univers existențial și din maniera în care se investește în prezent, preconizând viitorul...

Acest miraj al străinătății e un fenomen nou, înțeleg.

În proporțiile în care se manifestă de la apariția dictaturilor secolului XX. Sub raportul său, omul

modern se împarte în trei categorii diferențiatore: PIETONUL (apare, trece și dispăre), VOIAJORUL (descoperă, reține și restituie), PELERINUL (depozitar de valori spirituale cărora le asigură perenitatea)...

Cum s-ar încadra exilatul în aceste trei categorii?

Paradoxal, exilatul este un privilegiat. Odată cu edificarea democrației în România, se va declanșa mecanica recuperării PIETONILOR, VOIAJORILOR, PELERINILOR...

În timp ce întoarcerea exilatului în țară e ipotetică, românul stabilit în străinătate pe o durată mai lungă are certitudinea întoarcerii. Primul speră, al doilea știe.

Diferența dintre ei rezidă în logica imperativelor care-i animă. Primul dă prioritate valorii de schimb a bunurilor intelectuale și spirituale acumulate în anii de exil, al doilea privilegiază semnele exterioare prin care se va diferenția de semenii lui la întoarcerea în țară...

Exilul activează în om forțe de o impresionantă energie, ce conduc uneori la reușite remarcabile. Dar există și prăbușiri enorme. Cum s-ar explica marile reușite ale unor exilați?

Reușita exilaților e ca reușita zarzavagiilor olteni de pe alte vremuri, cu diferența că olteanul are Doljul în spate, iar exilatul n-are unde să se mai întoarcă...

Totuși diaspora română aliniază destui inși care au făcut avere în Occident. Există un stimulent anume în condiția exilatului sau e un alt element care conduce la reușită?

Marile averi românești din diasporă au fost făcute de inși născuți cu bancnota în dinți. Nu toată lumea e făcută să scoată bani și din piatră seacă. Marile economii încep cu bănuțele mărunte și nu se împrumută bani decât la cei care au acoperire...

Și marile prăbușiri ale exilaților? Noi românii suntem “prăbușiți” ereditar. “Românul este un maratonist care a luat-o la fugă acum două mii de ani, a greșit traseul și continuă să alerge pentru că nu găsește sosirea.”...

Nu știi de ce, dar maratonistul tău mă face să mă gândesc la zicala cu “locul și norocul”. Norocul exilatului se află chiar în “faldurile” locului pe care și l-a ales ca să trăiască...

Crezi că suntem înghițiți de culturile țărilor în care trăim sau că ne adaptăm lor în chip firesc?

Cultura începe în bucătărie și bucătăria nu le acordă azil politic decât enoriașilor ei de gust și de miros. Din bucătăria culturii noastre nimeni nu ne poate înghiți - nici chiar Gargantua...

Și asimilarea?

Asimilarea este un proces căruia exilatul îi plătește tributul în natură. Ea se produce în funcție de disponibilitatea interioară și de cautiunea intelectuală a fiecărui exilat...

Adică?

Exilatul trebuie să-și iubească țara de reședință, dacă vrea să fie de acord cu el însuși. Atunci când exilatul se trezește criticând obiceiurile altora, după ce le compară cu cele din țara lui de adopție, înseamnă că asimilarea lui s-a produs aproape integral, completă neputând fi niciodată, oricât ar vrea exilatul să facă pe “asimilatul”...

Cine sunt factorii ce condiționează asimilarea dezrădăcinaților în pământul de azil? Asimilarea derivă din calitatea relațională a exilatului cu populația autohtonă și din capacitatea lui de a-și însuși subtilitățile limbii de comunicare a locului...

Crezi că facultatea exilatului de a supraviețui în pământ străin e vitalizată de această patrie interioară?

Această patrie interioară îl ajută pe exilat să observe, să-și traducă și să înțeleagă fenomenele care au o oarecare influență asupra lui și să comunice cu semenii săi din țară. Din această patrie interioară nu ne exilăm decât în clipa ultimei suflări...

Deși au trăit mai mult în străinătate decât în România, Enescu, Brâncuși, Virgil Gheorghiu, Ștefan Lupașcu, Vintilă Horia, Eugen Ionescu, Emil Cioran ori Monica Lovinescu n-au fost și nu sunt mai puțin români decât cei ce au trăit sau trăiesc în țară.

Bineînțeles. Cum nici noi nu suntem mai puțin români, decât, poate în capul câtorva arierăți care își imaginează că a trăi în străinătate e sinonim cu “străin”...

Am spus-o pentru că se zice că nu mai suntem români, că nu înțelegem “fenomenul românesc” (despre ce fenomen o fi vorba, nu se știe), recomandându-ni-se să-i lăsăm pe compatrioții noștri care au mâncat salam de soia și au băut nechezol să se ocupe de treburile țării. În spatele acestui discurs nu se ascunde cumva refuzul celor din țară de a fuziona cu elementul românesc din diasporă, evadat, prin forța mutației teritoriale întreprinse, din aria fatalismului originar?

Fatalismul nu e un grad militar sau o funcție administrativă ca să se măsoare în ani vechime, iar salamul de soia și ovăzul măcinat în râșnițele luptei de

clasă nu sunt semne de recunoaștere sau consemne transmisibile bunilor români. Cine e mai român decât cine?..

Excelentă întrebare.

Chiar faptul că cei din țară spun despre compatrioții lor din diasporă că nu înțeleg “fenomenul românesc” probează că și unii și alții suntem români neași...

Pe timpul lui Ceaușescu eram numiți trădători, acum suntem acuzați de neparticipare la tragedia națiunii. Avem oare datoria morală (sau cum se spune în Parlament: datoria patriotică) de a fi de acord cu politica actualului guvern din România?

Exilat sau nu, românul nu are numai îndatoriri-are și drepturi. Fiecare român din diaspora are dreptul să opteze pentru formația politică din țară cu care, intim și subiectiv, crede că are afinități...

Marea majoritate a românilor din diaspora sunt de partea opoziției, după cum a reieșit de altfel, la alegerile prezidențiale. Rezultatele voturilor din străinătate au fost publicate și în țară și în diaspora.

Sensibilitatea românilor din diaspora pentru diferitele tendințe ale opoziției din România reflectă însuși acordul exilatului cu propriul său act de strămutare...

Ca adult am trăit mai mult în Canada decât în România și totuși sunt mai preocupat de politica din țară decât de alternanțele politice canadiene. Înseamnă oare că tânjesc după “paradisul pierdut”? E cumva și cazul tău?

E cazul nostru al tuturor - al milioanei de români din diasporă...

Crezi că în condițiile actuale, diaspora ar putea contribui la reechilibrarea situației din țară? Și dacă da, cum?

Sincer să fiu, nu cred că diaspora, oricâtă bunăvoință ar avea românii noștri, ar putea contribui la reechilibrarea economică a țării...

Totuși, unii români din diasporă s-au întors în țară după 1989.

Într-adevăr, exilații care au crezut că pot contribui la reechilibrarea României s-au întors în țară încă din 1990. Revenind au primit vizita bravilor “Mineri de pe Jiu”, iar intelectualii s-au văzut înlăturați din viața activă. Noi suntem producții unui dezechilibru visceral și implicit continuu, ce nevoie am avea de un echilibru stabil?...

E, oare, într-adevăr un destin al românului?

Nu. Destinul românului și-l face românul...

Interviu consemnat de Eugen Giurgiu/Canada, Literae/Numărul 5/Toronto/Mai 1994

Caragiale

E foarte greu, așa gîndesc eu, să scrii românește; nu doar pentru limba românească, fiindcă și în limba noastră se poate spune frumos orice adevăr; ci pentru lumea românească, în fața căreia nu orice adevăr trebuie spus, fie spus cît de frumos - ba, încă mai ales atunci...

Nu e vorba - în lumea toată, totdeauna, nu s-au putut și nu se vor putea spune toate adevărurile; dar nu crez să fie pe lume multe locuri unde să se poată spune mai puține decît la noi.

- De ce oare?

- Foarte simplu: fiindcă la noi din cale-afară multe adevăruri sînt supărătoare, stricătoare, primejdioase.

- Lumii-ntregi?

- Nu lumii-ntregi, ci unei părți din lume, care e mai puternică decît lumea toată.

- O parte mai puternică decît toată lumea? cum se poate?

- Se poate foarte lesne...

- ?

- Fiindcă toată lumea este mai slabă decît acea parte. Și acesta e temeiul oricărei tiranii.

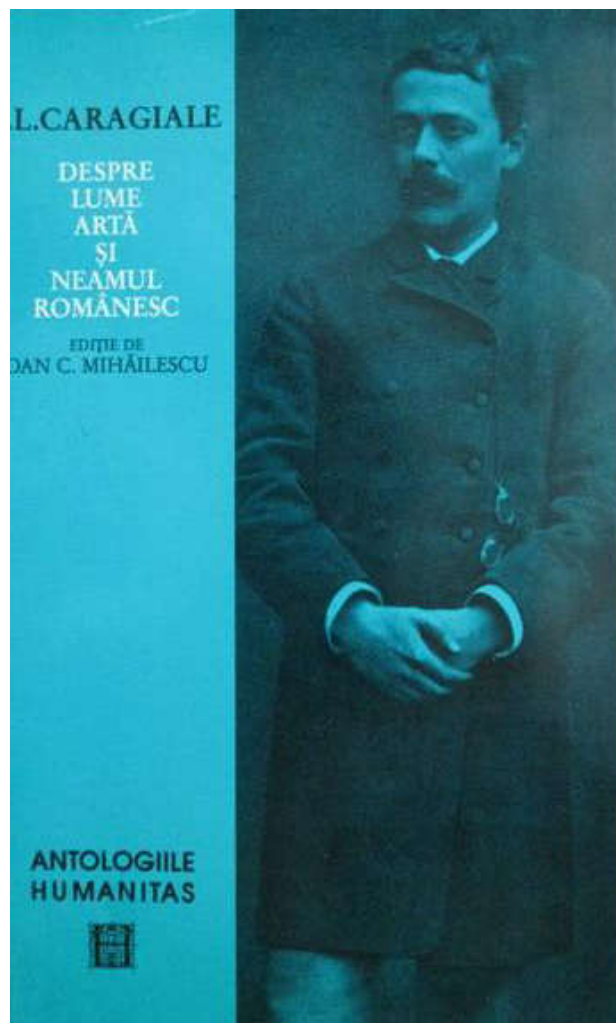
M-am exilat și atîta tot. Aerul aici îmi priește, sunt mulțumit cu ai mei și nu am ce căuta acolo, unde lingușirea și hoția sunt virtuți, iar munca și talentul vieții demne de compătimit.

Multe am învățat de cînd trăiesc în mijlocul Europei civilizate- unde e dreptate la tribunale fiindcă este și pe stradă - și între toate una mai ales, că omul trebuie să spună europenește, nu greco-figănește, ceea ce crede.

„Ceea ce constituie un neam este o unitate superioară, de ordin metafizic, o unitate de destin istoric, în care pămînt, sânge, trecut, lege, limbă, datini, obicei, cuget, credință, muncă, stăpînire sunt contopite cu temeuri de comunități de soartă.”

„Românitatea e o caracteristică spirituală: imuabilă ce poți face este s-o recunoști, s-o identifice, să i te subordonezi sau să o înlături.”

„Se zice că odinioară, turcii obișnuiau să-și pună în cizmă când plecau de acasă, țărână din pămîntul țării lor, spre a nu păși astfel niciodată decît pe pămîntul țării”. – **Mircea Vulcănescu**

Crișan V. Mușeteanu (1915 - 2006) Soldatul rus

L-am respectat îndată ce l-am cunoscut și l-am cunoscut bătându-mă cu el și l-am iubit îndată ce am stat de vorbă cu el.

Sunt necesare o seamă de lămuriri. Ceea ce scriu poate să dea bănuiala că o fac din lichelism. Știu aceasta și de aceea trebuie să aduc lămurirea necesară.

Am plecat la Stalingrad, practic vorbind, de la Jena, din mijlocul Germaniei hitleriste. Acum, când scriu, îmi dau seama că atunci eram grav bolnav de boala psihică care se cheamă propagandă. Eram un tânăr romantic, de douăzecișisapte de ani, care abia intrasem în ceea ce se cheamă „viață”. Atunci învățasem ceea ce se numește sau mai bine zis ceea ce înseamnă „serviciu și contraserviciu”. Nu știam și nu înțelegeam însemnătatea „relațiilor” și-mi băteam joc de ele.

Eram așa de idiot, încât îmi chinuiam cu foamea nevasta tânără, pe care o iubeam cu pasiunea tinereții și a începutului iubirii; nu pentru că nu voiam să-i cumpăr mâncare, ci pentru că nu-mi puteam închipui că în Germania de atunci sunt oameni care pentru bani vând pe sub mână. Deci, un idiot bolnav de o boală grea.

În trenul care mă ducea la Stalingrad, stăteam, măcar că eram simplu soldat, la masă cu ofițerii. Era un tren sanitar, care mergea la Rostov să încarce răniți, așa că era gol de răniți, dar plin de ofițeri români în marea majoritate și în special ofițeri superiori. Erau oameni trecuți de patruzeci de ani. Comandanți de batalioane, regimente și divizii. Aproape toți se întorceau din concediu la unitățile lor. Atmosfera era plină de regretul că-și părăseau familiile, dar și de bucuria regăsirii în curând a camarazilor, oamenii formațiilor comandate de ei. Erau cu toții bărbați peste care trecuse „viața”, n-o începeau ca mine. Erau osânzoși, chei, le plăcea să stea în papuci, să mănânce bine, să bea și să povestească. Lăsaseră acasă neveste, prea grase sau prea slabe, femei peste care trecuse prima tinerețe. Le părea rău de patul bun și mâncarea îngrijită și la timp, dar nu regretau îmbrățișarea cotidiană și castă. Când vorbeau de femei, și asta se întâmpla după primele pahare, rânjeau lubric și fără emoții. Eram pentru prima oară într-un club de bărbați. Stăteam rezervat, eram cel mai tânăr, și ascultam. Probabil eram așa de suav și de amoretat, încât mi se spunea „puiule”. Aici am aflat prima dată despre soldatul rus. Aici am aflat realitatea.

După masa de prânz, la care era liniște, vinul se bea între mese, la cafele și tutun, începea povestirea.

- Să-i ia naiba, că sunt dați dracului rușii ăștia. Să vezi, puiule: într-o seară neagră, după o zi în care ne bătusem teribil, când să-mi trag cizmele, începe o răpăială în stânga. Era un comandant de regiment de

cavalerie de pe frontul Caucazului. Mă reped la telefon: ce-i mă, acolo?

- Au început din nou, domnule colonel!

- Bine mă, nu s-au săturat?

- De, domnule colonel, după cum se vede!

- Și ce fac măi, e ceva serios, pot să mă culc?

- Nu pot ști încă nimic, știu doar că se trage ca la nuntă!

- Te rog, raportează-mi îndată ce se precizează ceva serios.

Când închid telefonul, intră ordonanța, galben ca ceara.

- Rușii, domnule colonel!

- Ce, mă?

- Da, rușii, uite-i colea, vreo douăzeci de inși cu mandoline. Abia am apucat să fug pe a doua ușă, că mă și înhățau. Teribil domnule! Când îi credeam bătuți, obosiți și vai de capul lor, ei făceau o diversiune la un divizion, trimițând o incursiune să atace postul de comandă.

- Va să zică, rușii se bat, domnule colonel?

- Se bat, puiule? Se bat ca lei! Se vede că n-ai mai fost pe front. Am tăcut. Cuvintele astea îmi tăiau orice poftă de informație. Mă simțeam prost întotdeauna când mi se spunea asta.

- Mon cher ami, să-ți spun eu una, sare de peste două mese un maior de vânători. Batalionul meu făcuse o mișcare de învăluire reușită și prinsese o întreagă companie de-a lor. l-am lăsat peste noapte, dar a doua zi de dimineață i-am luat la socoteală. Până-n prânz am terminat muniția, și noi și ei. Ne-am oprit și am mâncat, și noi și ei. Între timp ne-a venit muniție. Am început din nou focul. Când am simțit că nu mai ripostează, am dat ordine de atac. Băieții au plecat în picioare, fără fereală, când, deodată, începe să se audă bufnituri de grenade înaintea lor. Ne-am oprit să vedem ce-i. Văzând că nu e nimic deosebit, am plecat spre ei întins. Ce crezi că am găsit? Nici un rus viu. Bufniturile fuseseră în adevăr de grenade, de grenade explodate de ei înșiși făcuți ghem asupra lor. Ca să nu se predea! Parole d'honneur, c'était affreux, mon cher!

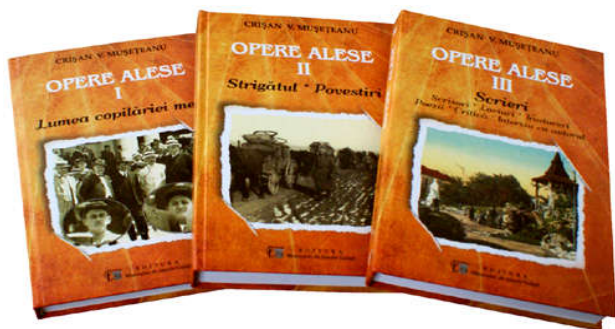
- Cum? Nu se predau? Nu mai era mirare, cădeam din cer. Va să zică, ce se scrie prin gazete!...

- Brașoave puiule, cai verzi pe pereți, gogoase pentru gugustiuci.

- Cum poate că s-a întâmplat într-un singur loc, a fost ceva excepțional.

- Mă, adică tu ne crezi pe noi toți nebuni? Ascultă ce spunem noi și nu mai ceti ziare. Bagă în seamă ce-ți spunem, nu mai asculta propaganda, că te prăpădești.

- Bă, nu fi prost, ce dracul eram încolțit din toate părțile. Lângă mine un om bătrân, medic colonel, m-a tras de mână. Făcuse și războiul celălalt, era înțelept, avea nepoți de vârsta mea. Se ducea să-și reia conducerea unui serviciu de corp de armată.

- Taci, dragă doctore, nu mai insista, că devii ne Ia locul dumatle.

- M-am uitat la el, capul pleșuv și chel, se aplecase spre mine. Era calm. Nu băuse, nu bea, ținea regim, avea hipertensiune. Avea o față roșcovană cu vinișoare albăstrui pe nas și pe obraz. Poate simpatia de castă, poate simpatia omului bătrân pentru un tânăr îi încălzea vocea.

- Ascultă ce-ți spun eu! Îi cunosc pe ruși din timpul celui alt război. Au o armată mare și cu tradiție. Știu să se bată și știu să se bată bine. Au școli de ofițeri admirabile, mai bune decât cele franțuzești, dar mai ales au soldatul rus. Este cel mai bun soldat pe care-l cunosc. Îl cunosc din războiul cel alt și este la fel și acum. Regimul politic este desigur altul, lumea se schimbă, dar oamenii rămân aceiași. Să ții minte de la mine, un om care nu mai are pretenții de la viață, ascultă vorba unui om bătrân, soldatul rus este un erou. Un erou în adevăratul sens al cuvântului. Rabdă orice cu o naturaleță și o semnare supraomenească. Poate că interesele noastre sunt să ne batem cu ei, nu știu, nu fac politică și nici n-o pricep, dar războiul îl pierdem pentru că rușii ne bat și-i vor bate și pe nemți.

Căldura domoală și liniștea cu care-mi vorbea m-au cucerit. Am simțit cum trece de la el în mine adevărul și m-am simțit copil. În sufletul meu, neîncrederii îi luase locul dezamăgirea copilului care află că nu există Moș Crăciun. El continua:

- Băiatule, poporul rus e un popor mare, pe care noi nu-l putem învinge și pe care nemții nu-l pot șterge de pe fața pământului, așa cum se laudă.

- Dar atunci, noi ce ne facem? i-am spus cu frică.

- Crede-mă, îmi iubesc neamul ca și dumneata, dar realitatea este realitate. Vom fi învinși de ruși fără doar și poate. Să-ți aduci aminte de mine și de ce ți-am spus. Deci, vreau să fiu crezut, nu sunt lichea. Aici eu scriu pentru nimeni altul decât pentru mine. Nu mă duc să pun manuscriptul meu pe masa unei edituri, nici pe biroul unui om politic. Dorința mea este ca acest scris să se publice mai târziu, de băiatul meu și să servească pentru două scopuri: primul, să aducă o contribuție memorialistică cinstită la istoria marelui drame de la Stalingrad, din iarna 1942-1943, pe care am trăit-o și pe care n-o voi putea uita niciodată, și al doilea, să las literaturii române o frescă vie a unei mari bătălii din istoria omenirii.

Norocul poate a făcut ca drumul vieții să mă ducă pe câmpia îngustă sub râpile Maratonului, în strămoșia Salaminei, pe zidurile Constantinopolului și-n Cornul de Aur, pe dealurile Jenei și pe câmpul plin de bălți al Austerlitz-ului. În toate aceste locuri am umblat singur cu gândurile strânse în mine, emoționat de peisajele care țineau atâtea amintiri în ele. Știam din cărțile de învățătură cum s-au petrecut bătăliile. Peste tot am căutat să pășesc pe unde s-a întâmplat drama, să înțeleg neputința de a se fi întâmplat altfel decât s-a întâmplat. În plimbările emoționante pe locurile bătăliilor pe care întâmplarea m-a dus, am încercat cu destulă ciudă să fac pietrele și pământul să vorbească, întotdeauna au tăcut. Am fost recunoscător, mai târziu, tuturor celor care au lăsat scrise amintirile lor despre ce au văzut acolo. Cetind cele ce s-au petrecut pe locurile umblate, scrise de cei care se bătuseră pe ele, întregul cadru a căpătat în mintea mea alte înțelesuri și sensuri. Pietrele și pământul au început să vorbească și să vorbească atrăgător, despre șarja lui Rapp, în fruntea gărzii călare care striga: „Faisons pleurer les belles dames de Saint Petersburg”. Amintirile lui Segur m-au făcut să pricep bătălia de la Austerlitz și am luat dimensiunile lui Napoleon numai după ce tot de la el am aflat cum în ajunul zilei celei mari, generalul, omul de arme, a vorbit despre tragedia modernă.

Atunci când m-am hotărât să-mi scriu amintirile despre bătălia Stalingradului a atârnat în cumpănă și sentimentul de recunoștință față de cei de la care eu le-am căpătat și de datorie față de cei cărora trebuie să le dau. Pentru că cel care a asistat la o astfel de întâmplare, trebuie să se simtă un om plin de responsabilități. Salamina, Constantinopolul, Stalingradul sunt puncte de reper în istoria omenirii. Cât vor fi oameni, se va vorbi despre ele. Cei care au văzut cu ochii, au scăpat întregi și pot scrie, sunt datori s-o facă. După război, într-o după amiază de toamnă, la ceai cu un profesor de la Universitate, am început să-mi depăn amintirile de la Stalingrad. El s-a ridicat de la masă, cu destulă agresivitate și mi-a spus:

- Ia să văd eu dacă ceea ce spui dumneata este adevărat sau poveste. A scos din rafturile bibliotecii sale, o cărticică americană, un digest. Erau mărturiile a zece generali nemți din diverse formații militare superioare în directă legătură cu această bătălie. M-a urmărit punct cu punct, aproape ceas cu ceas, în toată povestea mea. N-am greșit nimic. Am auzit de atâtea ori că amintirile care sunt scrise la distanță de timp de întâmplare pierd din realitate și se împodobesc cu fantezie și stil. Se poate, dar cele ce scriu eu sunt de atâtea ori scrise și rescrise în mintea mea, încât au forma lor definitivă, adică cea mai aproape de realitate, cea mai scurtă și totuși plină de emoția dintâi.

Pentru toate aceste motive scriu liniștit și încântat, plin de fericirea de a lăsa o mărturie care va fi întotdeauna întrebuințată pentru desăvârșirea adevărului.

PATIMA CHEILOR

„Patima cheilor” este o nouă carte de poezie a poetului și criticului literar Octavian Mihalcea, apărută la Editura EIKON, carte care atrage atenția în primul rând prin limbajul ei criptat.

Pentru a pătrunde pe „Porțile de Aur” ale universului său poetic, cred că este nevoie de mai multe „chei”. Fiecare mini-poem stârnește curiozități în primul rând pentru că se citește potrivit stării în care a fost scris, altfel, sensul lui rămâne ascuns, ca un sâmbure într-un miez nespert.

Lumea re-creează dincolo de „porți” este o lume alcătuită din fractali, rotindu-se caleidoscopic, după lumină, în căutarea sensului pierdut: „*prin oglinzi hoinare/ să-ți scrii biografia/ ca și când ai cânta/ linia crăpată a mării/ sau femeia/ din rana altui eu*” (Oneiros).

Fiecare parte închipuie întregul, fără a-l cuprinde. Sentimentele sunt și ele fragmentate: „*e alungată fâșia subțire de fericire/ travestită fericire/ bijuteria iluziei din colț*” (Măști).

Acolo unde „*murmurul cărților*” este „*singurul paradis/ împins până la lacrimi*” (Dispariții), lumea este alcătuită din modele, fulgul din mulțime de triunghiuri echilaterale...

Acolo este, poate nu știi, un „*palat dramatic*” în care „*alfabetul treptelor aurii/ devine obligatoriu*” (Prea multă finețe), „*farmecele pierd căldura... uneori adorabilă*” a „*serilor vechi*” (Pe muchie). Si, dacă vrei să întâlnești o ființă, dai de „*un ochi bătrân/ un trunchi viu*”, „*o figură fără milă*” „*în ramă strălucitoare*” (Decoruri).

Melancolia este și ea o „*plantă a sfâșierii*”, „*aruncată în apele spaimei*”, „*o gravură de cupru*” (Cupru).

Si, ca să nu mori de singurătate, iată vine și-o pasăre „*tocmai trezită*”, „*pierdută printre ceasuri*”, o pasăre răsărită dintr-un cer fără gratii, al cărei zbor „*curge spre piatră*” și al cărei „*cioc nemilos*” este chiar poezia (Singura pasăre).

Nu vă închipuiți că această lume ne-lume nu colcăie de viață, formele biologicului există latent în ea, „*copacii de lângă apă*” au „*cărnuri fine*” și în „*tărâmul cu pielea subțire*”, această poveste chiar se întâmplă cu adevărat (Cum s-a întâmplat).

Lumea în care se pun întrebări și se caută răspunsuri este veșnic clocotitoare. Iar când „*visezi viața/ e adâncă bucuria...*” (Te-aș fi atras).

Universul lui Octavian Mihalcea are „*candoarea fascinului*”. Poate vă întrebați ce înseamnă „*fascin*”. Nu vă mai întrebați, fiindcă „*acolo*” de unde vine el, substantivele sunt androgine... „*Pe*

viitor ne vom/ strânge din nou mâinile/ ne vom săruta obrajii” (Așa trec semnele), zice poetul, dincolo de realitatea pandemică. Mereu ai senzația că vezi mai multe imagini într-una singură: „*sărut ce are/ unii îngeri alături/ curând adevărul oglinzii/ la fel zbaterea numită*”... (Te cunosc te voi recunoaște).

Neverosimil, și de aceea, poate, și fascinant, este să-ți imaginezi că legile realului funcționează și în ireal: „*închid plutirea cu cheia/ aruncată spre binevenite grădini*” (Vânătoarea la înălțime). Un impresionism al cuvintelor crează o lume a „*parantezelor erpeti*” (Legea cârnii). Vezi doar culoarea, „*mai mult vișiniu peste draperii/ trei câte trei*”, nu și forma, nu și numărul, auzi

necuvintele: „*noptile cuvântătoare*”, te înfioară „*sclipirea pietrei/ din noi*” (Lacrimă cinstită). „*Dansul e tăcut*”, „*ramele se înalță spre aur*” (Cortină).

De ce credem că totul e perfect, când „*la capătul ereziei/ zeii strălucesc/ dar și ard*” (Frumusețe)?... și iată că am ajuns la jumătatea poveștii, a cărții de fapt, și am dat de „*Patima cheilor*”, anunțată în titlu. Nu pot să trec mai departe fără a despica firul în fire, cu atât mai mult cu cât suntem anunțați/ avertizați că „*mîinile care scriu*” sunt deținătoarele „*cheilor*” în „*curțile închise*”. Si, spune poetul: „*mare lucru să fii/ cititor în imagini de sus/ până la sfârșit*”. A intuit până și zbaterea inimii după o sută de trepte. Si adaugă: „*Când stăpânești/ nu mai respiri*”/ *oscilare lentă/ invadare sau febră*”.

„*Când stăpânești/ nu mai respiri*” cred că spune totul. Acesta este în sine un poem. Este POEMUL. Ar fi trebuit să se oprească aici, sus, pe această înălțime atotstăpânitoare.

Dar nu, Octavian Mihalcea nu se oprește din scris. Cât are cheile, el stăpânește platoul și scrie, scrie, într-o apnee perfectă, cu „*patima*” în sânge, dincolo de cortină, dincolo de oglindă, dincolo de înțelegerea obișnuită, deținând secretul, alcătuiind lumi peste lumi pe care parcă te invită să le descoperi, lovind și tu „*lumina de lumină*”, ca... „*Solomonarii*” din ultimul poem al acestei neobișnuite invitații la lectură.

RITUALUL CĂUTĂRII

Colecția
Ficțiune
și
infanterie

George DAVID
Ciuma neagră
Negustorii de cuvinte

JUNIMEA
LA 50 DE ANI

Ne aflăm în fața unei cărți extrem de complexe, romanul *Ciuma neagră* (Editura Junimea, Iași, 2020) semnat de George David, al cărui subtitlu, *Negustorii de cuvinte*, are darul de a extinde aria elementelor ce țin de interpretare. Chiar dacă acțiunea scrierii se petrece în vremea foarte cunoscutei epidemii de ciumă din secolul XIV, la nivel esențial este desemnat un alt pericol la fel de flagelant, pe care îl putem decipita abordând hermeneutic subtitlul amintit mai sus. În acest sens, motivul căutării, primordial în lucrare, se dovedește a avea drept finalitate aflarea unui enigmatic ordin inițiativ, al verba – Templierilor, a cărui activitate constă în gestionarea informațiilor, de orice natură ar fi acestea. O triadă formată din Cavalerul Bărbat (Barbatte de Longchamps, de origine română, înnobilit de regele Jean cel Orb al Boemiei), Ottfried (medic german aflat în căutarea unui leac împotriva ciumei, discipol al vestitului taumaturg și filosof Albertus Magnus), Ioan (Jehan, spirit juvenil în așteptarea primului amor), are drept scop revelarea unui mister care ne este prezentat din start drept esențial. Primul dintre ei, Cavalerul Barbatte de

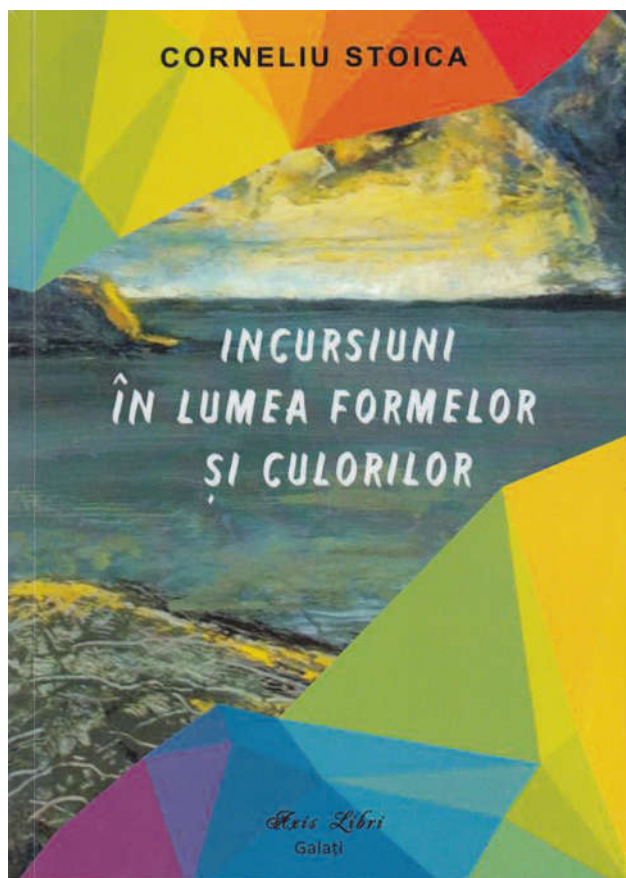
Longchamps, ocultează până spre finalul romanului atât de specialul motiv al acestei *queste* inițiatice. Ineditul volum al lui George David privilegiază căutarea, căile care să îndepărteze pe cât se poate vălurile enigmelor impenetrabile. Astfel, multiplele nuanțe ale limbajului sunt foarte importante, stările labirintice care, inevitabil, se ivesc având valori revelate *a posteriori*. Cartea etalează numeroase scene extrem de sugestive, dintre care subliniem următoarea procesiune greu de uitat: “(...) Ajunși în piațeta din fața catedralei, cei trei văzură un grup destul de numeros de ființe – fiindcă nu puteai să zici că erau oameni – famelice, costelive, murdare, stranii, cu priviri pierdute, făpturi asemănătoare întrucâtva strigoilor. Ioan văzu printre ei atât bărbați, cât și femei de diferite vârste, dar descoperi și tineri de seama lui, precum și copilandri – fete și băieți – mai mici. Chiar și dacă n-ar fi făcut nimic neobișnuit, vederea lor te umplea de jale. Însă jalea era cu atât mai mare, cu cât toți aceștia erau dezbrăcați până la brâu, deși ploaia mărunță și rece nu te îndemna cu nimic să te despoi de haine. Fiecare membru al grupului avea în mâini cel puțin un bici, cu care se flagela pe sine sau, din când în când, îi ajuta și pe vecini în înfăptuirea penitenței. Urmele biciuirii erau de cele mai multe ori marcate de sânge ce se prelingea din pielea crăpată amestecându-se cu noroiul ce-i stropise pe drum și cu pulberea fină a ploii, care îi drapa ca într-un giulgiu de în subțire. Ba unii dintre ei fuseseră atât de silitori în schingiuirea propriului trup, încât trunchiul le arăta ca o masă diformă de carne tocată și sângerată din belșug. Mulțimea ce se adunase în jurul lor privea înfiorată, tresărind la loviturile mai puternice ale bicelor și ascultând cânturile pe care rătăcitorii le înălțau pe timpul flagelării. (...)”.

Apreciază că prezenta acuitate naturalistă ar putea fi oricând alăturată unor pasaje din *Lr - Bas* sau *Rébounds* de Joris - Karl Huysmans, poate chiar îngemănată cu anumite ipostaze din capodopera lui Octavian Soviany, *Viața lui Kostas Venetis*.

Revenind la ideatica primordială a romanului, ciuma cuvintelor vătămătoare poate să rănească profund. Romanul lui George David, *Ciuma neagră*, impresionează printr-o documentare accentuată, multiplele referințe livrești fiind integrate fluent în scriere, astfel încât cititorul să fie incitat la variate atitudini introspective.

Corneliu Stoica: „Incursiuni în lumea formelor și culorilor”

SILVIA DUMITRIU

Editura gălățeană „Axis Libri” a Bibliotecii „V.A. Urechia” a publicat recent o nouă carte semnată de istoricul și criticul de artă Corneliu Stoica, „Incursiuni în lumea formelor și culorilor”, un volum consistent, de 378 de pagini, care cuprinde studii, articole, medalioane, cronici plastice, cronici de carte și multe, foarte multe imagini alb-negru și color.

Cartea se deschide cu trei studii dedicate celebrării lui Mihai Eminescu, scrise cu prilejul împlinirii, la 15 ianuarie a acestui an, a 170 de ani de la nașterea genialului poet. Primul, „Mihai Eminescu în memoria gălățenilor”, se referă la manifestările culturale și artistice organizate în anul 1909 în orașul nostru, printre care și editarea volumului „Omagiul lui Mihail Eminescu” (Atelierele Grafice Socec & Co, București; reeditat în 2008, la propunerea regretatului istoric Paul Păltănea, de Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați), manifestări care au constituit

un imbold pentru întreaga țară pentru a-l sărbători pe Luceafărul poeziei românești și pentru a-i valoriza opera. „*Cinste vouă, gălățenilor!*”, scria atunci A. D. Xenopol. *Ați luat cei dintâi inițiativa sărbătoririi marelui geniu național al poeziei [...]* Prin acest frumos început, dovediți că Galațiul este nu numai un centru mare de viață materială, ci că și răsunetul celei intelectuale găsește în el un puternic ecou. După voi s-a deșteptat toată lumea spre sărbătorirea marelui poet”. Se face istoricul Statuii realizată de Frederic Storck, ridicată în 1911 în Parcul Central (azi „Mihai Eminescu”) și o prezentare substanțială a felului cum chipul poetului, meleagurile natale, locurile pe unde a trecut în scurtul său periplu terestru și opera sa au constituit surse de inspirație pentru plasticienii gălățeni Mihai Dăscălescu, Nicolae Spirescu, Nicolae Cărbunaru, Vasile Onuț, Silviu Catargiu, Ioan Simion Mărculescu, Teodor Vișan, Crenguța Macarie, Mircea Cojocaru și Valentin Chibrit. Celelalte două studii vizează sculptura românească dedicată eternizării chipului „poetului nepereche” („Chipul lui Mihai Eminescu în creația sculptorilor români”) și grafica în peniță și acuarelă a artistei Constanța Abălășei-Donosă din orașul vecin, Brăila, o mare iubitoare a poetului, căruia i-a închinat și volumul de versuri „Mărite Eminescu” (Editura Mușatinia, Roman, 2019).

Aniversarea în 2018 a Centenarului Marii Uniri i-a prilejuit lui Corneliu Stoica să evoce participarea artiștilor plastici din România la luptele eroice ale bravilor ostași români din Al Doilea Război Mondial, aceștia fiind mobilizați în Marele Cartier General de la Iași cu scopul de a executa desene cu imagini de pe câmpul de luptă în vederea realizării mai apoi a unor lucrări definitive ce aveau să figureze în Muzeul Național Militar, pe care generalul Constantin Prezan năzuia să-l înființeze. La același eveniment se referă și articolul „Monumentul Apărării Orașului Galați, 7/20 – 9/22 ianuarie 1918”, monument ridicat în 1923 la intersecția străzilor Brăilei cu Balaban (azi, I. L. Caragiale), demolat în 1962 și refăcut în 2018, inaugurat la 20 ianuarie.

Alte studii ample au ca titluri „Sculptura românească, racordată la valorile artei mondiale”, „Nina Arbore, personalitate marcantă a artei avangardiste românești”, „Gina Hagi, între tradiție și modernitate”, „Două pictorițe, mamă și fiică” (Elena Hanagic, Alexandra Drăgușescu), „Bicentenarul Alexandru Ioan Cuza – Preocupări ale gălățenilor pentru eternizarea în bronz a chipului domnitorului” și „Artiști plastici tecuceni de azi (Nicolae Placiov, Dan Mateescu, Ștefan Buțurcă, Mircea Cojocaru și Eduard Sandu).

Cronicile plastice sunt consacrate comentării expozițiilor personale ale artiștilor plastici Sergiu Dumitrescu Jr., Olimpia Ștefan, Simona Pascale, Lucian Jităriuc, Silvia Ichim, Florin Stoiciu, Leontin Păun, Eduard-Cristian Coman, Teodor Vișan, Ioniță Benea, Mircea Cojocaru, Sorin George Purcaru, Mihai Coțovanu, a expoziției Societății Artiștilor Figurativi din România, găzduită în octombrie 2019 de Muzeul de Artă Vizuală (Liviu-Adrian Sandu, Cornel Corcăcel, Raul Popa, Theodora Daniela Capăt, Călin Raul Anton, Constantin Crengani, Lucian Constantin Smău) și a Saloanelor Filialei Galați a U.A. P. R.

Din cărțile nou apărute au intrat în atenția criticului albumul de artă „Ștefan Buțurcă - o viziune încheagată asupra lumii (Editura Monitorul Oficial, autor - Victoria Anghelescu), monografiile dedicate de criticul craiovean Dodo Niță caricaturistului Gabriel Bratu și celebrului creator de B. D. Puiu Manu, „Lexiconul” doctorului Leonard D. Domnișoru, albumul de artă „Timpul din adâncuri” a pictorului ieșean Mihai Coțovanu și albumul omagial consacrat maestrului caricaturist Gabriel Bratu la împlinirea vârstei de 85 de ani („Clepsidra cu minutare”, Editura Napoca Star Cluj, 2019, coordonator – scriitorul, dramaturgul și jurnalistul Cornel Udrea).

Medalioanele prilejuate de unele comemorări și aniversări îi privesc pe Vasile Onuț (25 de ani de la moarte), Lucia Cosmescu-Vasilu (50 de ani de la moarte), Mihail Gavrilov (120 de ani de la naștere), Napoleon Tiron (la împlinirea vârstei de 85 de ani), Daniel Spoerri (la aniversarea vârstei de 90 de ani), Paraschiva (Pașa) Smirnov (10 ani de la trecerea în eternitate), Georgeta Arămescu-Anderson (110 ani de la naștere) și Gheorghe Mihai Coron (la încetarea din viață, 10 iunie 2020).

Din cuprinsul cărții mai semnalăm și articolele-portret consacrate unor artiști gălățeni din generații mai tinere, Denis Brânzei, Ana-Maria Cocos, Miruna Drăgușin și Gina Ciobotaru-Popa.

Majoritatea textelor din volum sunt ilustrate cu imagini alb-negru (140), reprezentând documente de arhivă și opere de artă, iar la sfârșit, sub titlul „Album”, autorul publică reproduceri color după lucrările artiștilor plastici, multe dintre ele fiind din expozițiile personale ale acestora și din Saloanele din 2019 -2020 ale Filialei locale a U.A.P.R. (114). În total 254 imagini.

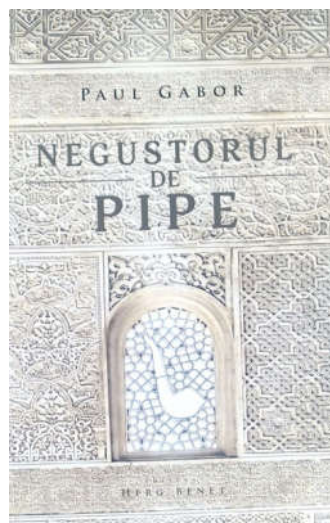
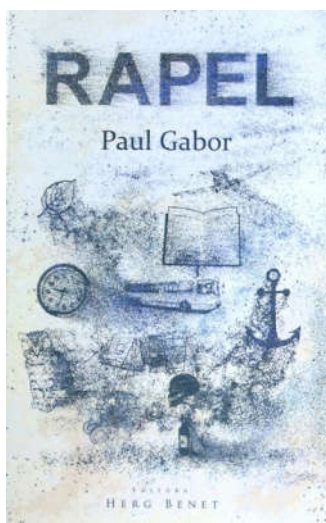
Scrisă cu acuritate, bogată în prețioase informații, comentarii și analize, noua carte a lui Corneliu Stoica, a 24-a din domeniul artelor plastice, oferă cititorilor și iubitorilor de frumos o lectură plăcută, constituind în același timp o invitație la cunoașterea a ceea ce s-a creat și se creează valoros pe meleagurile de la Dunărea de Jos.

Azahar și flori de tei

Paul GABOR

Scriu fără reguli prestabilite, nu am niciun fel de șablon pe care îl urmez, după care mi-aș pregăti textul care va lua formă, mă așez la o terasă lângă Mediterană mușcând din pix, urmărind nervos pescărușii care urlă deasupra mea în cete, sunt infractori cu aripi care vânează absolut tot ce le intră în vizor, aștept cafeaua cu lapte, pâinea prăjită îmbibată în ulei de măsline, rotesc lingurița ca pe o armă care mă ajută să câștig războaie, și pun totuși un punct pentru că nu vreau să fiu înjurat chiar din preludiu.

Mă îngrozește sintagma scriitor din diaspora, o simt ca pe o anatema, ca pe un fier înroșit apăsător cu furie pe pulpa viței pentru a ști pe vecie că nu mai aparține, că e din acel loc și nu din acesta, că a plecat iremediabil, o ștampilă, o etichetă lipită bine de tot pe borcanul cu zacuscă al neliniștilor, al fricilor, al păcatelor noastre comune. Poate e confortabil pentru unii, posibil ca această etichetă să ajute în procesul de detașare, de răcorire, de oxigenare a unor minți închistate în proaste obiceiuri, dar ce mai este scriitorul, ce mai este diaspora, în ce fel ne-ar ajuta acum aceste întrebări și diferențe? Personal, cred că în mare parte discuția este neverosimilă, nu are fundament. Nu există un punct de plecare valid, se pot crea din nou bariere infinite pe care nu le-am mai putea niciodată îndepărta. De mai bine de douăzeci de ani, absolut întâmplător, scriu din afara României. În românește, desigur. Aș fi putut să fac acest lucru în sârbă din afara Serbiei, în portugheză peste granițele Portugaliei. Destinul (ce cuvânt generos, ca o cârjă la senectute) a vrut să mă nasc pe malul Dunării, aici, unde Siretul îi face loc în fluviu, unde pescarii vântură apele în căutarea unui șalău amestecat de măt, la poalele Combinatului, la umbra teilor de pe Domnească. Aș putea să fiu furios acum, să arunc cu pietre în speranța că voi atinge câteva capete seci care țin ițe în mâini de câteva decenii, să scriu cu obidă despre metehnele târgului, despre bisericuțe, ipocrizie, despre grupurile ermetice în care nu poți pătrunde dacă ai gura slobodă și nu ești dispus să te aliniezi, despre continuitatea răului și perenul furișatului în cotidian. Dar cui folosește? Am deja o colecție stabilă de căței care latră, nu mă mai

poate convinge nimeni că alții pot interpreta linii melodice de altă factură. Îmi place să observ, sufăr de voyeurism cronic. E o boală pe care o doresc tuturor, deloc nocivă, am învățat să văd lumea prin acorduri fine, să practic volute, știu acum să sar garduri, dar să le și ating ușor pentru a mă îmbăta cu vibrațiile șipcilor. Am un tobogan pe care cobor destul de des, aruncând priviri în

casele tuturor: *Vedeam prin geamurile larg deschise: primele cafele aburind în cești, fiarele de călcat coborând pe gulerele cămășilor, buletinul meteo șuiert prin strungăreața fetelor din cutia veselă, cuțitele care întind margarina de porumb pe felia de pâine prăjită, gura de vin uitată în pahar, un cablu subțire cu care nu reușise să se spânzure divorțatul de la etajul șapte, căței cu vezica plină dornici să zburde prin parc, buncii bâjbâind după proteză, un colt de pizza în microunde, chiloții cu dantelă trași la repezeală pe sub fusta, un ruj pierdut printre dosare, măhuri, colanți, grisine, sticle de plastic, amanți cu cearcăne și libido nestins, o farfurie neterminată cu spaghetti, un calorifer spart din care țâșnea apa. Iar eu cădeam, țipam, mă ustura pielea frecată de tablă care se unduia-n aval și trăgeam cu ochiul la orașul care moțâia în dormitoare.* („Negustorul de pipe”)

Am aflat că Mediterana vindecă, pune plasturi peste răni, peste amintirile care rod din carne, reușește să te ridice în picioare după cele mai usturătoare momente, plimbările matinale pe malul său au devenit mantră, sunete coborâte din clopotniță, din ea apar delfinii care se uită înspre noi cu maximă curiozitate, de parcă am fi o specie ce nu poate să se deplaseze decât în genunchi: *Pentru prima dată am văzut delfinii în realitate. Strălucitori, maiestuoși, cete de lorzi ai oceanului, indispuși să comunice cu noi. Ne priveau cum stăm, speriați, cu bratele pe pervaz, muți de uimire. Săreau peste luciul apei, încovrigați de fericire, plesnind libertatea cu cozile. Am reușit să aud crâmpnele. Unul dintre ei îmi povestea că ești bine și că ar trebui să mă liniștesc. Noaptea aceea a trecut greu, iar eu am aflat că nu suntem pești. Nu putem fi, e imposibil. Ramânem doar niște bieți oameni legați cu sfori de încăperi, de sentimente și de speranțe.* („Negustorul de pipe”)

Aproape că mă dezgustă vulgaritatea așezată în mod voit pe hârtie, autorii care nu pot să sară peste mediocritate decât prin apelul la pornografie deșănțată, fiziologia dusă la extrem pentru a capta atenție, mă lasă rece ieșirile acneico-literare ale unor autori ce nu pot să-și depășească condiția decât agățându-se cu disperare de trivial: *Visez că am rămas cu caninii înfiți în umărul tău. Pentru mine, pentru furiile mele, e o simfonie de migrene, o cascadă de cioburi care mi se varsă în cap pe de-a-ntregul. Nu am barcă, nici colac de salvare pentru a ieși din cercul acesta. Ti-am dat jos cămașa și mușcam în neștire, sacadat. Aritmetic. Ai urme de dinți peste tot. Din răzbunare, cred. Adulmecam de sus în jos, din claviculă până-n cot, mușcam cu atacuri seci și rapide. Îmi plăcea cum sună în gol, a os pe os. Am rupt destul până când am reușit să curăț totul de pe braț, am pus nervii deoparte pentru mâine. Sunt calzi și elastici, îmi plac, cred că i-aș putea folosi pentru a-mi întinde rufe pe ei. Îi las să se usuce puțin, sunt numai buni pentru corzi de arc și pentru o tragere de noapte. Ma așteaptă savanele și căprioarele pentru o vânătoare rapidă. („Negustorul de pipe”)*

Reușesc să mă transform în pacient printre umbrele celorlalți, privirile lor mă camuflează, sunt ascuns în ploaie, în răceala zidurilor sanatoriului, un an de zile mi-am propus să dispar din lumea aceasta care foșnește mult prea ieftin, care amenință, minte, adulmecă, și să-mi găsesc un loc din care să pot privi schimbările care, cu puțină șansă, vor veni peste noi: *Vreau să mă obișnuiesc, voi locui aici o bună perioadă de timp. Împreună cu toți acești bolnavi care se uita la mine cu coada ochiului, unii dintre ei sunt rezidenți permanenți ai acestei ruine, alții sunt doar în trecere. Ființe care-și încolăcesc privirile pe tine de parcă ai fi primul analgezic administrat după o mie de ani. Îmi este milă de ei, duc în spate povești care te îngrozesc, adevărate epopei opace, de nepătruns, tari ca fundul de mămăligă prin care nu poți pătrunde cu firul unei lalele. Sunt striviți de mărimea tragediilor. Au asistat neputincioși la moartea multor idei care ar fi putut să modifice mersul lumii, dar și la nașterea amorului de la distanță. Poate cel mai greu bagaj pe care un om îl poate duce în spate. („Rapel”)*

Speranța că sufletul plutește, că va avea puterea să călătorească după moarte și să-și aleagă din nou locul și timpul în care se va întoarce... Ce glumă sinistă, câtă importanță îi arogă omul (această ființă care nu are timp, nici chef, nici minte măcar) fără să conștientizeze o secundă că viața lui se află pe picior de egalitate cu cea a unei gărgărițe sau a unei păpădii de pe marginea șanțului. Pofta sa de a înfuleca misticism pe pâine, ochii săi care aleargă cu disperare după zei în fața cărora să cadă, omul e legat în lanțuri de propriile frici, prejudecăți, iar ego-ul stă să-i crape

precum un uger nemuls la timp: *Nimicul din mine se crede nemuritor și îi urăște pe cei care vorbesc, cu mâna pe inimă, despre viața de după moarte. Universul nu poate, nu știe, nu are dreptul să fie atât de darnic cu niște vietăți atât de stupide ca noi. Plâng acum, la fel ca păcătoșii care se rănesc în spinii arborelui Zaqqum, și îmi imaginez deja cât de stupid am să mor. Fără să fi făcut nimic, nici măcar nu am scrijelit un șanț pe fața uscată a Pământului. Dar am nerușinata idee că stelele mă vor primi în gazdă. Ce prostie colosală! Câtă aroganță! („Rapel”)*

De fiecare dată când scot foaia de hârtie vād prin ea liniile de tramvai, Bădălanul, Brateșul, podul peste Siret de pe care săream în adolescența mult prea tulbure, vād cu ochii minții cum s-a ridicat cinematograful Dacia care este acum doar un loc plin de gunoarie și de urină, suflu și astăzi cu putere în saltelele gonflabile care ne duceau pe noi, puștani cartierelor muncitorești din anii '80, peste Dunăre, la Zaclău. Mediterana mă împinge să scriu necondiționat, în jur miroase neconținut a azahar, a condimente ce vin din Maroc, a ulei verde și amărui din măsline andaluze, sardinele din țepușe mă trag de mânecă și rezist cu dificultate, vara asta nenorocită și covidiană mi-a dat planurile peste cap, dar continuă să mi se strecoare printre rânduri tarabele din piața din Micro 19, chiftelele din făină de pește pe care ni le dădea Ceaușescu la Om bogat, om sărac și nu pot să-mi scot de pe retină cravata de pionier, munții de sfeclă din practica agricolă și autobuzele care nu mai puteau să urce iarna, pe lângă stadion, către Ada Marinescu.

Despre oameni poate că vom scrie cu altă ocazie. Sunt sute de povești triste care s-au născut din tăcerile lor, din compromisurile făcute și din convingerea că nimic nu poate fi mai bun decât ceea ce se vede. Am ales ficțiunea ca modalitate de exprimare, cred că proza scurtă este explozia suficientă cu ajutorul căreia pot transmite, este o parte minunată pe care pot coborî în sufletele celor din jur, se poate face slalom chiar dacă ești/sunt un amator care nu s-a obișnuit încă cu stegulețele negre de pe margine.

La sfârșitul lunii august a fost Ziua Limbii Române. Cei care folosesc insistent *miau luat locul*, *să aivă dreptate* și *să fi sănătos* l-au scos din nou pe Eminescu la înaintare, pe Nichita l-au adus să mai sărute un călcâi și au umplut internetul de ode, flori și citate îndoielnice. Eu încă mai sper că cititorii autentici trăiesc, sunt încă în viață și respiră aerul din biblioteci și librării, că vom reuși să mai citim și altceva decât tratamentele miraculoase cu leuștean și ventuze din revistele glossy, că nu ne hrănim doar cu horoscopul, zaful din cafea și prostiile dezlegătoarelor de cununii. Stiu, sunt un nenorocit de idealist. Trăiesc în utopie, vreau să ating mereu linia orizontului. Ajută la ceva chestia asta, merită efortul să pășești zilnic cu speranța că-l vei atinge? Parafrazând un scriitor sud-american: merită. Desigur, merită: Orizontul se află acolo doar pentru a merge câte puțin în fiecare zi.

ROMÂNII DIN ELVEȚIA

Spre deosebire de un vechi obicei practicat de familiile aristocrate românești, încă din secolul al XIX-lea, să se stabilească în Franța sau Germania și să-și trimită copiii la studii în aceste țări, Elveția, prin statutul ei politic și cu un caracter oarecum izolat, nu a constituit o destinație pentru români.

Dar după anul 1944, de teama represarilor care au început în România, sub ocupație sovietică, primii refugiați români au ajuns și în Elveția.

Datorită diplomatului Grigore Gafencu, care s-a stabilit în 1941 la Geneva, Elveția a devenit țara în care a început organizarea exilului românesc anticomunist și unde s-a format primul comitet al românilor din exil. O altă personalitate care s-a refugiat în Elveția la Geneva, în anul 1947 a fost rabinul Alexandru Ș. Safran, care a fost ales șef Rabin al Comunității Evreiești din Geneva.

Un alt diplomat de carieră Constantin Vișoianu în anul 1947 s-a stabilit în Elveția, de unde pleacă în Statele Unite, fiind printre fondatorii Comitetului Național Român.

Dar exilul românesc în Elveția avea să crească în perioada anilor 60-70, când zeci de intelectuali au decis să se stabilească în această țară. Printre aceștia trebuie să-i menționăm pe Ion Vianu și Ion Caraion.

Statistic vorbind numărul românilor din Elveția a crescut de la 304 în anul 1944, la 825 în anul 1980.

În anul 1979, la inițiativa unui grup de români, cu statut de refugiat, s-a înființat la Geneva, **Comunitatea Română din Elveția**, care își propunea să reunească românii din Elveția, cu scopul de a promova cultura și tradițiile românești. Avocatul Ion Broșteanu a fost numit primul președinte al acestei asociații. Acest remarcabil român a fost cel care a fondat revista **Căminul românesc** în anul 1982. În acel an comunitatea românilor din Elveția a reușit să obțină din partea autorităților elvețiene terenul pentru înființarea Cimitirului Românesc din Geneva și o cameră pentru sediul permanent al Comunității. Numărul românilor aflați în Elveția în anul 1989 ajunsese la 5000.

Obiectivul principal al acestei asociații, stabilit prin statut, era de ajutorare a românilor sosiți în Elveția, prin păstrarea limbii și culturii românești, lupta împotriva regimului comunist din țară, dar mai ales reunirea în jurul unei biserici ortodoxe române libere, pe care își propuneau s-o construiască din temelie.

Prin editarea revistei **Căminul românesc**, începând cu anul 1982, comunitatea a oferit tuturor românilor din spațiu helvet posibilitatea să se exprime liber, analizând obiectiv realitățile politice, economice și sociale din țara de origine.

În anul 1979 Comunitatea Românească din Elveția a închiriat o sală în Temple de la Fusterie și au invitat un preot refugiat pentru a oficia slujba de Înviere. Printre invitați au fost și reprezentanți ai Familiei Regale.

După anul 1989 au apărut o serie de asociații sau centre culturale românești, bazate pe promovarea culturii române în spațiul elvețian. În prezent sunt funcționale 12 astfel de asociații.

Se poate constata faptul că după anul 1989 a crescut numărul parohiilor ortodoxe românești, care au ajuns la un număr de 15 parohii, majoritatea fiind subordonate Patriarhiei Ortodoxe Române.

Printre publicațiile românești din Elveția trebuie să menționăm: **UNIREA. Ecoul Asociației Elveto - Române de la Berna**, care a fost editată timp de șapte ani, începând cu anul 1945. Această revistă a semnalat dispariția liderului politic, Iuliu Maniu în 1953

în închisoarea de la Sighet, despre care s-a aflat mult mai târziu.

Învierea, un buletin trimestrial al Parohiei românești ortodoxe din Geneva, care a apărut în anul 1974. Ziarul **Imparțial** din perioada 1989-1991 care a apărut la Berna.

CĂMINUL ROMÂNESC a fost editat începând cu anul 1982 la Geneva, fiind o revistă trimestrială a Comunitatea Românilor din Elveția. Este considerată o publicație independentă cu scop informativ, cultural. Mulți români din spațiu elvetic au găsit spațiu ideal pentru a-și exprima opiniile. Prin intermediul revistei, comunitatea i-a atins obiectivul fixat la fondare, construirea din temelie a unei biserici românești în Elveția. În anul 1992 tirajul acestei reviste a ajuns la 1900 exemplare, din care 300 erau expediate în România. Acum revista apare și sub format electronic și este distribuită gratuit.

Trebuie să menționăm câteva rubrici ale acestei reviste: Anchete, interviuri, dezbateri, cronică actualității, Pro Artis (consacrată artiștilor români), decese și comemorări, aniversări.

Principalii redactori au fost: Ion Broșteanu (1926-2008), Omero Orășianu (1919-2002); Dinu Manoil (1918-1999); Stefan Racoviță (1936-2019); Dan Ottiger Dumitrescu; Radu Eftimie, care este din decembrie 2011 alături de Stefan Racoviță ca redactor șef al revistei.

Din 2020, Radu Eftimie poartă absolut toate sarcinile apariției acestei publicații, încercând să formeze o echipă de tineri colaboratori, care să continue munca predecesorilor.

Printre colaboratori din Elveția trebuie să fie menționați și următorii: Constantin Mareș (1927-1998); Gabriela Baicu-Cerkez; Ilinca Bal Juvara; Alin Filipescu.

Din Paris semnalăm câțiva colaboratori; Ion Varlam, Adrian Irvin Rozei, Radu Negrescu-Suțu. În paginile **CĂMINULUI ROMÂNESC** se remarcă și Despina Skeletti Budișteanu. Din România sunt publicate articole scrise de: Ioana Cantacuzino, Alexandru Teodoreanu, acad. Alexandru Ionescu, Manole Filitti și Radu Moțoc din Galați.

PETRU POPESCU

- S-a născut la **1 februarie 1944**, în București, într-o familie legată de lumea teatrului: tatăl său Radu Popescu a fost cronicar dramatic, critic literar, redactor șef la revista Teatrul, iar mama, Nelly Cuttava a fost actriță la Teatrul Nottara;

- În **1962** devine absolvent al Liceului Spiru Haret iar între **1963-1967** urmează cursurile Facultății de Litere din cadrul Universității București (secția Engleză-Literatură Universală și Comparată);

- Debutul literar are loc în **1961** cu poezie în Gazeta Literară, nr.12;

-1966- debutează cu volumul de versuri **Zeu printre blocuri** publicat în colecția Luceafărul la Editura pentru Literatură;

-1967- apare volumul de nuvele **Moartea din fereastră**;

- 1969- apare la Editura pentru Literatură romanul **Prins**, veritabil punct de cotitură în romanul românesc al vremii, cartea a fost citită “ca un imn, ca un manifest”;

- 1970- declină premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.;

-1971- publică al doilea roman **Dulce ca mierea e glonțul patriei** la editura Cartea Românească, în care exploatează experiențele cazone ale scriitorului la Unitatea de Transmisiuni din Turnu-Măgurele, plutonul 5. Laurențiu Ulici afirmă că Petru Popescu este “**cel mai citit prozator al anilor 68-73**”;

-1973- îi apar romanele **Sfârșitul bahic** la Editura Cartea Românească, **Între Socrate și Xantipa** și **Să crești într-un an cât alții într-o zi**;

-1974- apare la Editura Eminescu romanul **Copiii Domnului-O legendă munteană**, ultimul roman publicat înainte de a emigra;

-**1975-solicită și obține azil politic în Marea Britanie, ca urmare fiind judecat și condamnat în contumacie în RSR**;

-1976-1977-student la scenariu și regie la American Film Institute, Los Angeles;

-1977- devine membru al Writers Guild of America, sindicatul scenariștilor americani;

-1978-îi apare la Londra primul roman scris în limba engleză **Before and after Edith**, la Editura Quartet Books;

-1986- publică romanul **In Hot Blood-A Vampire Novel**;

-1991- apare romanul **Amazon Bearing**;

-1996- apare romanul **Almost Adam**, publicat de William Morrow, New York și **vândut în peste un milion de exemplare**;

-1997- apare volumul **The Return**;

-2001- publică **The Oasis A Memoir of Love and Survival in a Concentration Camp**;

- 2007-2008- apare romanul fantasy de tineret **Weregirls Birth of the Pack** la Editura Tor;

-2009- apare la Simon&Schuster romanul/mister religios **Girl Mary**, caracterizat ca “o epică de calitate universală”;

-2009- pentru prima dată după trei decenii scrie un nou roman în românește **Supleantul**, bazat pe evenimente autobiografice;

Are și o bogată activitate de **traducător și scenarist**:

-1968- traduce volumul **Aspecte ale romanului** de E.M. Forster;

-1971-1972-traduce **Herzog** de Saul Bellow;

-1972-traduce volumul **Cinci povești cu cowboy**;

-1972- scrie scenariul filmului **Drum în penumbră**;

-1977- coautorul scenariului filmului **The Last Ware**;

-1982-1984- colaborează la scenariul filmului **Obsessive Love**;

-1985- semnează scenariul filmului **Death of an Angel**;

Bursier:

-1971-1972- busa **Herder** la Viena;

-1974- **International Writing Workshop** în cadrul Universității Iowa;

Dincolo de sârma ghimpată

Am cunoscut în drumurile mele prin țară, la un moment dat un român extrem de bogat, un miliardar ușor excentric, cum altfel, a cărui poveste plină de peripeții, mi-a întărit convingerea căpătată în anii de dinainte de Revoluție, că cei care fugeau din țară aveau ceva aparte, ceva care friza nebunia... și stau și mă întreb de fapt unde se termină curajul și unde începe nebunia?

Mi-a povestit cum a trecut undeva prin anii 70, împreună cu un prieten, granița cu sârbii, noaptea, prin sârma ghimpată, fără nici un fel de bani, sprijin din partea cuiva sau având vreun plan... cum

și va primi doar o sancțiune administrativă, dar exemplul său va fi folosit de propaganda comunistă, ceea ce până la urmă nu era atât de rău. Însă înainte de a părăsi încăperea colonelului i-a dat o palmă peste ceafă atât de tare, încât l-a răsturnat cu scaun cu tot, s-a aplecat deasupra lui și i-a spus „Asta a fost pentru că te-ai întors, nu pentru că ai plecat, dobitocule!”

Ascultând povestea, după aproape 50 de ani, l-am întrebat pe omul care-și deschisese sufletul, dacă nu a fost supărat pe prietenul său că l-a lăsat singur, iar răspunsul m-a luat prin surprindere „Să fiu supărat? Niciodată! Cine eram eu să-l judec? Luni de

zile după reîntoarcerea lui în țară am fost la un pas să fac același lucru!”

În cele din urmă am fost curios de ce a plecat... și zâmbind mi-a răspuns că își dorea un video, echipament hi-fi, casetofon deck și toate jucăriile frumoase ale acelor ani când calculatorul nu devenise stăpân peste toate... Discutând în cinematograful pe

care-l avea acasă și uitându-mă la toate minunile tehnice care ne înconjurau, mi-am dat seama că omul încă își trăia povestea și că păstrase în suflet destul de mult din cel care trecuse peste liniile de sârma ghimpată...

O poveste, două destine... Unul nu a suportat depărtarea de cei dragi, celălalt și-a creat propriul univers pentru a putea rămâne... devenind astfel parte a Diasporei. Nu știu dacă toți cei plecați au dezvoltat acea formă de dedublare a personalității în care o parte din ei e închisă într-un glob de cristal, dar cred că cei care au părăsit țara în acei ani, fără posibilitatea de a-și revedea familia, au avut ceva aparte, curaj sau un soi de nebunie... și astăzi mulți dintre ei încă își trăiesc povestea...

șansa le-a surâs în persoana unui român din Banatul Sârbesc, un bătrân căruia nu-i mai păsa de ce ar fi putut să-i facă autoritățile iugoslave și care i-a hrănit, i-a îmbrăcat, le-a dat bani de buzunar și în final i-a condus cu mașina într-o gară, de unde au luat trenul spre libertate... și dacă stai să calculezi care ar fi fost șansa ca ei să reușească să fugă, n-ai fi pariat în veci nici măcar un dolar găurit pe reușita lor... Dar zeii le surâd celor curajoși!

Ajunși pe teritoriul austriac, au fost duși într-un lagăr de refugiați unde după două săptămâni de anchete și verificări, prietenul cunotinței mele a cedat nervos și a cerut repatrierea... A fost imbarcat în primul tren către România și a ajuns în arestul Securității din Timișoara, unde au urmat alte zile nesfârșite de anchete și întrebări... După 10 zile a primit vizita unui colonel de la București, care urma să aibă ultimul cuvânt în privința sa... După ce l-a ascultat, i-a comunicat că pentru că a decis să se întoarcă singur, nu va fi judecat

Pamfil Șeicaru

« Destinul unui condamnat la moarte » Petru Frunză

Mareșalul „având însă în vedere mai multe ipoteze plauzibile, l-a trimis pe marele ziarist Pamfil Șeicaru, directorul ziarului Curentul, în Portugalia, ca în cazul unui armistițiu, dacă rușii nu vor respecta condițiile stipulate, să apere prin presa internațională interesele României. Și tot din spirit de prevedere, din ordinul mareșalului, au fost depuse în Elveția 23 de milioane franci aur, stabilindu-se totdeodată și o listă de 2000 de personalități ale culturii românești, care să fie evacuate acolo cu familiile, pentru a susține și apăra interesele noastre în ipoteza unei ocupații străine; fond destinat așadar rezistenței românești, care ulterior s-au evaporat prin îngrijirea acelorași trăgători de sfori: familia prințului Barbu Știrbei, nepotul său, Alexandru Crețeanu și ginerii săi, Niculescu-Buzești și Vișoianu et Comp.”

„În vara anului 1944, în august, Șeicaru se afla la Viena, împreună cu soția. Activitatea lui de ziarist clarvăzător nu era pe placul regimului nazist și devenise persona non grata. Heinrich Himmler, Reichsführer și șeful SS-ului, dăduse ordin să fie arestat. Comandantul Wehrmacht-ului din Viena aflase de ordin, cu care, în sinea lui, nu era de acord. Mai aflase că la Viena, sau în împrejurimi, se găsea Skortzeny, cel care fusese însărcinat de / Mit Ier cu salvarea lui Mussolini. L-a chemat, a stat de vorbă cu el, întrebându-l dacă este de acord cu salvarea lui Șeicaru de ciracii lui Himmler. Skortzeny acceptând, Șeicaru și soția au fost urcați într-un avion Fisseler, au trecut Alpii, zburând la o înălțime foarte joasă, pentru a nu fi detectați de aviația de vânătoare germană, deasupra Mediteranei. Zborul s-a făcut numai la câțiva metri de apă, până au ajuns în Spania. Șeicaru îmi povestea că, tot timpul zborului, amândoi își camuflaseră panica într-o liniște înșelătoare.” (Relatarea o reproducem după o copie dactilografiată a interviului, pusă la dispoziția noastră de René A. de Flers.)

„dialog”

Flori Stănescu și Paul Goma

Domnule Goma, dvs. sunteți român basarabean refugiat de război, deținut politic, deoist, cel mai cunoscut și consecvent apărător al drepturilor omului pentru români sub comunism, refugiat politic de 30 de ani (dintr-o țară comunistă, azi membră a Uniunii Europene!), cetățean al limbii române... toata viața ați suferit pentru români și românitatea noastră subredă. Încerc o întrebare pe care mi-a fost teamă să o formulez: Doriți să vă întoarceți în România?

P.G.: Această întrebare mi-a fost pusă anul trecut, cam tot pe vremea asta, de o fețișoară din Pașcani, elevă la Iași, dragă inimii mele; de la primul schimb de mesaje electronice ea m-a interpellat, mai degrabă avertizat de pericolul care mă paște: dacă manifestația la care participa (cerând restituirea cetățeniei furate de Ceaușescu, în 1977) ar fi avut succes. Atât că dânsa folosea alte două cuvinte - dar cuvinte, vorba celuiia:

„Chiar” (doriți să vă întoarceți...); și: „asta” (în România asta)?

Veți fi observat: întrebarea copilei de la Pașcani mă tulburase adânc. Însă nu pentru că fetica era interesată să știe dacă „chiar-chiar” vreau să mă întorc în țara mea (de ordine-somații răcănești de a răspunde se ocupă fostul meu prieten căprarul oniric Țepeneag, pentru a-și nuanța... viitorul atac neinteligent). Ci din grijă maternă: până mai ieri se îngrijise de păpuși, să nu le fie frig, să nu le fie foame; acum trecuse la un... păpușoi, un străbunic, dar care ca orice copil avea nevoie să fie maternat, protejat, avertizat de primejdii care-l pândesc. Atunci, acum un an, în jurnalul meu balmăjisem ceva convențional („Cum să nu vreau să mă întorc?”), însă îndoiala, neliniștea fuseseră semănate: „Chiar”-chiar vreau?; în România „asta”?

Ca orice copil băiat de vârsta mea (sunt născut în 1935) doream, jinduam, visam: un briceag; o bicicletă; un ceas de mână. Ultimele două le-am avut, la vârsta de 25 ani, în domiciliul obligatoriu, deci după închisoare. Am mai dorit-jinduit-visat: o casă. Am avut, în Mana-Orhei, până în martie 1944 când ne-am refugiat în Ardeal - de atunci numai case-camere cu chirie:

Am avut, în Bărăgan, câțiva ani, repartizată de MAI o casă - de lut, acoperită cu paie. Îi ziceam: „a mea”. Însă, după liberare noastră și de acolo, Securitatea cea patrioată a arat și satul-nou Lățești, încercând să șteargă urmele crimelor. Casa-mea a rămas a mea numai în scrisurile mele.

Acum un an municipalitatea Pitești mi-a promis o casă. În sfârșit, o casă! Numai că municipalitatea Cotroceni a refuzat să-mi restituie țara în care să-mi așez casa ceea.

Interviu cu Leo Butnaru

Angela BACIU

îmi secunda preocupările de copil, acaparat de mai multe genuri de artă, pe care, autodidact, încercam să le practic. Ei bine, că desenam – era, incontestabil, și meritul școlii, dar intențiile mele de a picta (acuarele, apoi ulei, ședințe *en plein air*), cele de a sculpta (m-am apropiat de configurația unui urs din lemn, însă prea multe creștături de briceag adunasem pe degete pentru un lucru atât de neînsemnat!), de a modela măști în tehnică *papier-mâché* (formă din argilă,

- Vorba e că poezia îmi secunda preocupările de copil, acaparat de mai multe genuri de artă, pe care, autodidact, încercam să le practic.
- În ce mă privește, am avut și am senzația că sunt maturul care se caută pe el, cel din junețe, parcă vrând a relua, în sens just, firesc, un traseu ce nu ar fi trecut prin aberanta epocă – cacofonică – a comunismului vulgarizant, derutant, umilitor întru devenirea omului ce ține la demnitate și faptă de care este în stare.
- Cred că am o predispoziție creativ-
euristică, de aflare a noutăților ideatice (nu de puține ori... antice)

A.B.- D-le Leo Butnaru, ne cunoaștem, cred... de aproape 17 ani, dar este pentru prima dată când reușim să realizăm un interviu, vă mulțumesc. Ne întoarcem în timp și vă rog să povestiți cititorilor noștri cum a început scrisul, de unde a venit, unde ați publicat prima dată...

– De 17 ani?... Din secolul trecut... În ultimul timp, ce repede mai trec secolele!... Ca să nu mai vorbim și de veacul bietului om... Cred că poezia mea nu a început cu scrisul, ci cu... înscrisul meu pe orbita ei – dacă e să ne amintim de unele vagi noțiuni din geometria școlară despre poliedre cu vârfurile situate pe suprafața unei sfere. Vorba e că poezia

lipituri din mii și mii de fărâme de ziar, sugative, caiete de elev „casate” sau pur și simplu... sacrificate pentru lucruri mai... importante; nu e așa că arta cere jertfe?) – deci, aceste și alte intenții țineau de o autodidaxie ingenuă, ceea ce însă nu exclude că ele toate erau nu că secundate de poezie, ci chiar – impregnate de ea. Plus că nu eram străin de muzică, fiind protagonistul care evolua în show-uri elementare pe scena școlii sau cea a clubului sătesc... Adică, trăiam într-o atmosferă artistică pe care eu însumi mi-o râvneam, dar făceam ceea ce reușeam, însă nu prea multe, totuși, – fără școală specială nu înveți pictură sau sculptură, nu diversifici tu chipurile lumii cu măștile tale *papier-mâché*, astfel că, rând pe rând, am abandonat aceste îndeletniciri artistice „costisitoare”, rămânând la fila de hârtie și la creion, pe care și cu care aveam să însăilez dintâile-mi versuri. Însă, până la ele, am trecut printr-o perioadă de... publicist: pe la 13-14 ani, am început să scriu la ziarul raional din Sângerei (pe atunci, „rebotezat” Lazo) despre unele întâmplări – negative ! – din comuna mea natală Negureni. Era ca și cum un iedut naiv năvălea să împungă cu cornițele sale ditamai... putere sovietică! Emendate de redactorul Nagacevski (îmi trimitea scrisori de îndrumare și încurajare), câteva texte au și fost publicate. Iar unul, apărut în oficiosul republican „Moldova socialistă”, l-a săltat din post pe șeful de magazin, învechit în rele... Uite asta ispravă, uite asta putere!...

Iar poezia avea să vină cu vreo doi ani mai târziu și, din câte îmi aduc aminte, primele versuri le-am scris undeva pe strada Abrupta, mai sus de actualul circ din Chișinău, unde stăteam în gazdă la familia Duca – de la 80 de kilometri depărtare, venisem să-mi urmez clasele superioare la școala medie „Ion Creangă” din Chișinău. Iar primele poeme le-am publicat în primăvara anului 1967 în ziarul republican „Tinerimea Moldovei”. Eram în preajma absolvirii școlii medii, deja în comuna Ciocâltei, județul Orhei.

Astfel, aș putea spune că am trăit stări fermentative... general-artistice de diverse durate, care aveau să se sintetizeze în poezie. Erau stările când în firea junelui, debutantului, se întâmpla, parcă, o dezlegare întru *formocreație*, pentru ca ideile (câte le avea) și sentimentele (acestea mai... multe) să obțină contur și pulsații poetice, în general, și de metaforă sau oarecare detaliu plastic, zis literar, în particular. Și poate chiar... personal și individualizant.

A.B.- Cum era viața de atunci? Cea culturală, politică, dar mai ales socială?

– Într-o anumită măsură, am „re-înfrățit-o” în romanul memorialistic „Copil la ruși”, publicat anul trecut la editura bucureșteană *Ideea europeană*. Mi-ar fi greu să condensez într-un răspuns pentru revistă ceea ce am depănat pe zeci și zeci de pagini, astfel că mă voi rezuma doar la câteva idei, care nu m-ar viza doar pe mine, ci și pe mai mulți scriitori basarabeni care au debutat acum circa patru decenii.

Oricât de înzestrați cu har am fi fost, ca și cum „programați” de *innăscut*, de *ereditar*, în precarele condiții culturale rurale, în școli cu dascăli nici pe departe dezmorțiți după șocurile ideologice staliniste, în acele condiții sociale, când conștiințele erau, pur și simplu, contuzionate, noi nicidecum n-am fi putut să ajungem, ca debutanți, ca tineri scriitori,

mai deplini, mai împliniți, *mai dezvăluți* în măsura potențialității artistice „embrionare” pe care o codificase destinul în fiecare dintre noi. Ne revelam în situații ciudate, ca și nefirești pentru descoperirea și afirmarea talentelor, fără a nu le deruta, a nu le perverti, a nu le – pur și simplu – strâmtora în strădania de a intui și de a urma cât mai „corect” perspectivele *datului natural*, căruia unii îi spun și *dumnezeiesc*. Din acest motiv, când unii dintre noi se gândesc la junețile în care se dezvăluiau ca scriitori, se întâmplă să aibă jenantul sentiment că – parafrazându-l pe Montaigne – au prihănit cinstea măiestriei lor cu acele „ușuraticе încercări și jucării pe care izbutise a le înfăptui”.

Bineînțeles, în alte situații – de oarecare normalitate culturală, de *contemporaneitate la zi*, să zic, de nivel educațional corespunzător, de acces necenzurat, nepoluat la bibliotecă și la viață artistică (literară, teatrală, expozițională, muzicală etc.), – fiecare dintre noi ar fi fost altcumva, iar unii – chiar (cu totul) altcineva, spre mai bine, spre mai împlinit, spre mai personalizat.

În ce mă privește, am avut și am senzația că sunt maturul care se caută pe el, cel din junețe, parcă vrând a relua, în sens just, firească, un traseu ce nu ar fi trecut prin aberanta epocă – cacofonică – a comunismului vulgarizant, derutant, umilitor întru devenirea omului ce ține la demnitate și faptă de care este în stare.

A.B.- Odată ce ați amintit despre domeniile Mnemosinei, despre romanul memorialistic „Copil la ruși”, vă rog să vă referiți anume la ceea ce s-ar numi scrisul, literatura ca memorie și experiență.

– Mă surprind a constata în tot mai multe ocazii (și... texte) că literatura pe care o scriu (indiferent de genul în care „mi se întâmplă” ea) este, „palpabilă”, nutrită de experiență și memorie, astea – în imanență capilaritate și compatibilitate cu senzația vitalității (și esteticii) pe care mi le oferă prezentul, contemporaneitatea. Or, chiar prefer, discret (față de mine însumi!) o atare modalitate de scriere, experiența și mnemonica presupunând, firește, și o densă filiație informațională, livrescă – aceasta e una din componentele de care, vede-se, nu voi putea face abstracție niciodată. Nici nu doresc să fac... E o metodă ca de la sine – metoda recurenței la informația anterioară, fixată în memorie, fișier clasic (celebra lădiță; sertărașul!) sau – iată – „nesățioasele” fișiere ale computerului. Așa mi se întâmplă totdeauna când caut conexiunile optime (n-aș exagera dacă aș spune că am impresia că și ele, aceste – viitoare! – conexiuni „mă caută” pe mine); deci, conexiuni verosimile ca structură/ținută stilistică „nefisurată, nefragmentată” între mesaje pe care mi le pune la dispoziție

instantaneu memoria sau cele pe care le fixasem în diverse fișe, disponibile și ele *ad hoc* (tot memoria îmi spune unde să le caut; dar și practica clasificării prealabile de cartotecă), gata, cum s-ar spune, a se relaționa între ele în virtutea afinității informaționale (temă/subiect), ceea ce le poate oferi organicitate sintactică – la nivel de integritate a textului –, în care se întâlnesc și se consolidează ca modalitate particularizantă de asociere structurală.

Astfel că literatura presupune și o infinitudine de corelații cu tine însuși, ca autor. Uneori îți zici: păcat că nu le voi încerca/ epuiza (!) niciodată în *autopredicații* ca experiență propriu-zisă a existenței și creației... Însă, tot aici, s-ar ivi și un pericol: dacă ești obsedat prea mult de șansele care ți-au scăpat, tot privind îndărăt spre, deja, absența, spre ireversibilitatea lor, ai putea avea ne-șansa de a nu vedea la timp șansele care vin spre tine din ziua de mâine; firește, și din propriul tău spirit, din permanenta lui stare de *contemporaneizare*, de... actualizare.

A.B.- Ar fi în aceste mărturisiri și o atingere cu ceea ce s-ar numi metoda sau – metodele de creație ale lui Leo Butnaru?

– În ce privește poezia, nu știu în ce măsură și cum s-ar putea vorbi, mărturisi de vreo metodă anume, de creație... Poezia mi se pare a fi însăși... antimetoda. Este imprevizibilul, surpriza care ți se întâmplă... Și totuși, dacă e să-mi explic, pe cât e posibil a face așa ceva în acest domeniu al subiectivității sui generis, metoda de creație sau, când e cazul, de elaborare a eseurilor din volumul *Șlefuitorul de lentile* și mai ales din cel intitulat *A opta zi/ Cosmogramă*, ar fi de constatat că textele respective țin de linia imprevizibilității, a surprizei născătoare de plăcere că, iată, în libertatea creației, subiectele, ideile, metaforele, procedeele stilistice „se jinduiesc” reciproc, se găsesc, se întrepătrund „firesc”, dar – îți spui, nu fără temei – altfel, decât în cazurile în care ar fi fost anume programate; nu unicul registru, ci registrul de bază în ordinea în care „ți se” dezvăluie e cel al compatibilității în care ele se relevă unele pentru celelalte. Dar fără a

depista cu certitudine întâmplările acestor modalități de creație, te mulțumești a-ți spune că, da, există, o fi existând o logică interioară a conceperii și întrupării eseurilor respective, precum, în genere, a operelor literare – o logică posibil de intuit sau de presupus (într-o anumită măsură), însă mai există și un alt registru imposibil de elucidat – cel al logicii sau alogicii ce ține de subliminal, ca un complex de condiționări și acțiuni mai profunde și mai tainice, astea toate întrunindu-se, întrepătrunzându-se ca o justificare existențială, ideatică și deopotrivă estetică.

A.B. - Referindu-se la eseurile dvs., unii exegeți au remarcat erudiția inserată în text și subtext.

– Îndrăznesc să cred că am o predispoziție creativ-euristică, de aflare a noutăților ideatice (nu de puține ori... antice). Astăzi e de neimaginat un scriitor adevărat care să nu „devoreze” cu aviditate tomurile de filozofie, – aș vrea să zic, însă nu pot face asta, deoarece realitatea (scrisului, discursului) atestă contrariul: mulți condeieri nu frecventează biblioteca în compartimentele ei mai „dificile”, care cer însușirea unor concepte, noțiuni și limbaje adecvate.

Dar, din alt punct de apreciere opinând, probabil că doar cu erudiția nu mai poți atrage în mod special atenția. Cu toate că erudiția este captivantă prin ea însăși, fascinantă și ca „pură” entropie, ca informație „densă”, bine aleasă, noutatea căreia, nu o singură dată, constă tocmai în... vechimea ei, în plasamentul ei „discret” în contextul cultural, greu accesibil, în zone pe care le abordează mai puțin cititorul de rând din motivul că, până să descopere un element prețios, o perlă ce ar ține de noblețea erudiției, este necesar să parcurgă foarte multe surse, rafturi de bibliotecă sau mape de arhivă etc.

Dar aceasta ar fi o erudiție neprelucrată, „ne-șlefuită”, ne-ajustată la contexte tematice, ideatice. De unde și importanța capitală pe care, în plasamentul erudiției, le au o mai specială și individuală „pătrundere a tâlcurilor” (ca metodă personală, „patentată”), înțelegerea noimelor și regizarea lor cât mai firească

într-un sistem. Iar cea mai subtilă relație, care se întâmplă doar în conștiința, în intimitatea autorului ar fi cea dintre erudiție și intuiție, aceasta din urmă ținând nemijlocit de creație, de procesul de plasmuire artistică sau (doar...) culturală, sau cultural-artistică, precum în cazul eseurilor considerate bine încheiate, ca stil auctorial, încât să nu iasă la iveală *tivurile*, liniile de sudare, să zic. Concomitent, erudiția *bine temperată*, ca un suflu muzical, îți sugerează că autorul cunoaște mult mai multe în respectivul domeniu sau doar în linia unui subiect, a unei idei-axe, decât a pus în textul respectiv. În caz contrar (de „abuz” entropic), pasiența asamblării i-ar ieși prost, lăsând să i se vadă... ațele, refecătura, precum i se mai spune, popular, tivituirii.

A.B. - Dar, referitor la proză (publicată în câteva cărți și în mai multe reviste), s-ar putea susține că urmați sau preferați o metodă sau alta, altele?

– Nu știu dacă este vorba de o metodă, dar un anumit sentiment pare a mi se revela relativ distinct despre *cum* scriu anumite nuvele: uneori, trăiesc într-o tensiune interioară acută, suprarealistă chiar, încât mi se pare că lucrurile văzute, ideile gândite (sau care... îmi impun să gândesc), frumosul, urâtul, prezentul, dar mai ales viitorul – toate ar dori să fie exact propriile lor... contrarii. Sau, parțial contrariate de ele însele. De aici propulsia spre alogic, dar – mai artistic, întru paradoxal, dar – mai limpede ca intenție-ideație-subiect, întru absurd, dar – mai palpabil ca existență cotidiană, întru suprarealism, aici el însuși îndreptându-se ca ceva ce dă sens și... contrasens artei zilelor noastre, în general. Iar, alteori, se întâmplă că „metoda” mea încearcă să o *prindă*, să o definească cititorul competent, precum în cazul când, în „România literară” de acum un timp, cronicarul constata că „ultrascurtele povestiri” ale lui Butnaru sunt atrăgătoare, „au ritm, culoare și, pe alocuri, un umor irezistibil, combinație de însușiri care constituie un adevărat cocteil Molotov în lupta pentru cucerirea cititorului”. Din păcate, din spațiul, literar și nu numai, din care descind eu cocteilul Molotov nu e doar o metaforă... În special „cocteilul” politic, cu odiosul pact Ribentrop- Molotov...

A.B.- Ați putea să faceți o despicare de ape dintre literatura care se scria în Basarabia acum un sfert de veac și cea din prezent? Ați putea releva niște deosebiri, particularități?

– Într-o anumită măsură, diferențele le vede „cu ochiul liber” cel care e la curent cu cele inserate, ba mai mult – afirmate, promovate de revistele „Contrafort”, „Sud-Est”, „Semn”, „Stare de urgență”, ce au o acuprindere și valoare panromânească, dar și de cea a foarte tinerilor autori – „Clipa”. Da, e bine să citim și această publicație, „Clipa”, pentru a putea

înțelege, întâi de toate, diferența de nivel dintre debutanții de acum trei decenii și cei de astăzi.

Cer și pământ! Spre... pozitiv, spre bucurie, să zic. Este important că tinerii autori de reală perspectivă, mulți dintre ei remarcați, publicați deja și de unele reviste importante din România, nu mai plătesc tribut atașamentului... înconștient față de acea parte a scrisului din stânga Prutului, care a rămas neschimbată, în cele mai rele apucături ale fostului realism socialist. Cu părere de rău, mai sunt mulți ziși scriitori la Chișinău care nu mai știu pe ce lume trăiesc... Dar nu, nu numai unii așa-ziși, ci chiar mai multă lume nu conștientizează încă (nu a observat) cât și cum s-a schimbat... lumea, cu toate / în toate ale ei. Aspectele ei sunt cu totul și cu totul altele, față de cele de (chiar) acum 5-10 de ani. Fața ei s-a transformat în plurifețe, plurichipuri, pluridiferențe. Iar celor care au conștientizat acest fapt le vine mai ușor să înțeleagă că nici arta, nici literatura nu mai pot fi aceleași, fără a resimți anumite schimbări, fără a le propune celor cărora li se adresează. Și, iarăși axiomatic vorbind, arta, literatura nicidecum nu pot face abstracție de realitatea, de lumea care s-a schimbat și de cum s-a schimbat. Nu doar la suprafață, nu doar în computeristică, internautică, ci până – nu se simte? – în sufletul omului s-a schimbat lumea.

A.B.- Ați greșit față de cineva, vă pare rău de ceva? Ați dori să faceți ceva ce nu ați făcut până acum?

– Cum să nu?... Sigur, am greșit... Am greșit când nu eram... sigur... Nu vreau să întreb... autoiertător: „Dar cine nu greșește?”... Cu părere de rău, greșesc mai mulți dintre noi... Mai ales în tinerețe, când nu știi a te elibera de ceea ce nu face parte din tine, precum zicea Nietzsche.

Referitor la a doua întrebare: nu că – să fac, ci – să fi făcut mai multe din cele care ne-au fost interzise în *epoca represans*. Să mă fi implicat mai perspicace în metoda realismului... antisocialist.

Și o constatare de ordin general: remarc, dragă colegă, că preferi să... etajezi întrebările. Sau – să le combini într-o entimemă. Și, în orice moment, eu mi-aș putea spune: Uite, domnule, te rătăcești între două întrebări, când lumea, dar și literatura română, au infinite interogații care își cer soluția!... Parcă am fi în fața unui Ianus al chestionării! Pe ambele fețe – câte o interogație. Ambele fețe – la fel de expresive și semnificative ca mesaj. Mai bine zis, ca jumătate din mesaj.

Pentru că răspunsul-mesaj, în „totalitatea” sa, întârzie. Poate că e o întârziere perpetuă, întru tristă eternitate ce nu sugerează – totdeauna – soluții... Sper să accepti această remarcă din partea unui coleg care a publicat cinci cărți de interviuri, adică unul care a

pus, a tot pus sute de întrebări... De aia și trebuie să-și plătească... datoriile, răspunzând, la rândul său... (râde)

A.B.- Mai există cenzură astăzi? Dacă da, definiți-o. Cum era cea comunistă? V-a marcat drumul literar?

– Păi, cea cunoscută, necruțătoare și încercată de majoritatea scriitorilor români: cenzura economică prosperă, în chip de caracatiță, pe ambele maluri ale Prutului.

Cum era cea comunistă?... A definit-o memorabil nu mai țin minte ce coleg: cu călușul în creier. Bineînțeles că eram printre cei care încercau să... o fenteze. Pe atunci, mă consolam cu, să zicem, opiniile de genul că realitatea nu e cu adevărat autentică și profundă decât dacă dezvoltă în substanța ei secretă irealitatea. Această modalitate de creație mi s-a format și consolidat – o aplic și în libertate, dar cu alte mize, – anume și din cauza restricțiilor pe care le impunea cenzura când, spunea Iordan Chimet, puteai anula realitatea din jur printr-un simplu gest al mâinii, ca o pasă magnetică, o pasă care te introduce într-o altă realitate, putând să plonjezi în irealitate. Ca și cum ai fi cerut azil politic, dar și estetic, cu atât mai mult – etic, în lumea fantastică. Dar această lume ne atrage irezistibil nu numai când suntem copii acaparați de povești.

Mă rog, atracția respectivă ține propriu-zis și de multitudinea metodologică și stilistică a literaturii, iar obrăznicia, cinismul cenzurii nu făceau decât să te orienteze spre atare modalități de expresie, în care puteai să-ți (și) satisfaci cât de cât orgoliul de oarecare libertate a artei tale.

Da, cenzura a marcat, și nu numai drumul literar. În septembrie 1976 am fost concediat de la ziarul „Tinerimea Moldovei”, unde îmi câștigam pâinea. Pentru promovarea spre publicare a unui articol despre Mihail Kogălniceanu, în care se vorbea și despre munteanul Grigore Alexandrescu – nume prohibit în stânga Prutului și stânga comunistă! –, despre opțiunile ambilor pentru Unirea Principatelor. Mi s-a dat de înțeles că am fost concediat la insistența KGB-ului. Un timp, mi-a fost suspendat dreptul la semnătură. De aici – și alte consecințe care, sigur, m-au marcat. Unele, probabil, m-au și fortificat, m-au dumerit și mi-au determinat atitudinile ulterioare.

A.B.- Am avut și avem mare încredere în critica anilor 70, 80, critica de întâmpinare, de susținere. Mari nume ale literaturii române ne-au învățat de-a lungul timpului să ne citim și să ne respectăm valorile. Astăzi mai avem o critică la fel de puternică?

– Pentru a mi se înțelege poziția în această problemă, țin să menționez că eu unul consider că

scriitorul ține de vocație, iar criticul – cam totdeauna – de situație. Sau – de ieșirea din situație: odată ce din cel care a vrut să ajungă poet sau prozator nu a ieșit așa ceva, ieșirea din situație e să ajungă critic. Bineînțeles, există și excepții. Dar nu și o vocație *sine qua non* de critic...

Astăzi, mulți scriitori – poeți, prozatori – sunt și critici. Sau au o conștiință critică acută, care o concurează eficient pe cea a „profesioniștilor” în domeniu. Pentru că scriitorul autentic este, trebuie să fie familiarizat cu criteriile valorii și valorizării, în chip mai general-teoretic zise ale axiologiei.

Însă, în ansamblu, critica nu mai are rolul și, poate, importanța pentru care era apreciată în anii 70, 80. Eu unul însă am umbra bucuriei de a constata că mai există, totuși, ceva mai puțin de zece critici (încă) activi, cărora li se poate recunoaște competența în literatura română contemporană. Dar și mai puțini dintre ei se descurcă relativ... credibil în, nemijlocit, literatura „la zi”. Numai că și din aceștia nu se găsesc personalități care ar întreprinde tentative serioase de a releva, explicit, tendințele de dezvoltare (sau poate... nedezvoltare) a(le) literaturii române contemporane, inclusiv – componenta ei din stânga Prutului. Iar ceilalți – zeci sau, poate, sute de condeieri care se cred a fi și ei critici („literari”), mi se par niște oameni întâmplători, dacă nu chiar impostori în domeniu.

Nu se prea găsesc voluntari care să-și plătească titlul de critic literar cu o muncă de obicei ingrată, cu nervi, cu prietenii avariate, cu singurătate, cu relații încordate în mediul nu atât literar, cât... scribo-gășcar.

Și tot la „astăzi” referindu-mă, consider că supralicitarea hodorontronic a unor noțiuni vagi, gen *textualism*, *postmodernism*, *critica literară ajunsă ea însăși literatură* (sui generis) etc. a dus, de fapt, la dispariția criticii literare autentice, în spiritul și specificul ei ce trebuie să fie perpetue, transepocale. Rar cine mai încearcă să testeze literatura sub aspectul autenticității estetice, artistice, să o citească atent, comparativ, sub lupa „stropului de eternitate” care este metafora, în raport cu indubitabilele valori consolidate în timp. Acolo, unde nu mai este operativă taxonomia, drept cod de principii relativ general cunoscute și acceptate; acolo, unde „curajoșii” și teribiliștii acâni-oralisti stradali izgonesc ca absolut inutile noțiunile ce ar trebui să funcționeze, totuși, cum ar fi – criteriu, principiu, normă, canon, model, – acolo însăși noțiunea de critică literară este luată în deșert. Și dusă într-acolo. În deșert.

În fine, în ce-i privește pe mulți scriitori români, pe mine mă miră două lucruri: teama lor (ca și atavică!) de ruși (revine mereu în discuțiile cu ei, mi-o mărturisesc) și spaima ca nu care cumva nu vor nimeri

În vreo istorie a literaturii române, din cele multe deja, anunțate cu trâmbițe și surle și care urmează să apară pe piață. Iar eu pornesc de la considerentul că o istorie a literaturii o scrie un om, un critic, și nu un apostol, ba chiar – pardon! – Dumnezeu. Acolo sunt niște opinii personale și nu litere de Evanghelie. De ce, dar, atâta tevatură, atâta ură, încrâncenare, caz, necaz și haz în jurul vreunui volum intitulat, supradimensionat, istoria literaturii române? Toate „istoriile”, chiar și cele care au cunoscut... gloriile (ca s-o dau ușor în rimă), sunt amendabile la destule componente, printre care competența autorului, obiectivitatea sa. Astfel că o atare istorie trebuie citită ca o carte de exegeză și nicidecum ca o concluzie (axiologică!) la... geneză. În ce privește propria-mi atitudine, dacă sunt sau nu inclus în vreo istorie sau alta, în vreo antologie sau alta, cred că am declarat-o (... codificat) acum mulți ani în următoarele versuri: „Mie multe lucruri mi se întâmplă cu mare întârziere./ iar altele în genere nu mi se întâmplă...” Vă asigur că o astfel de luare aminte asumată te ajută să-ți menții calmul și să-ți cauți de munca și de viața ta.

A.B.- În dialogul nostru nu am putea evita faptul că sunteți și un traducător excelent. E de spus ceva la această temă, a traducerii, traducerilor?

– Tra...-ducerilor în ispită... Ce ar fi de spus?... Nimic mai mult decât că, în sinteza lor, conștiința, vocația, harul traducătorului reprezintă o răscruce a culturilor, a limbilor lumii, literaturilor. Deci, și o răscruce a istoriei, a ideilor, a epocilor literare... Eu unul am fost și le rămân recunoscător traducătorilor și, implicit, le dedic, confratern, peste timpuri sau – nemijlocit – azi, și modesta mea strădanie de dragoman. Strădanie care m-a ajutat să-i înțeleg mai adecvat pe Hlebnikov sau Mandelștam, Maikovski sau Țvetaeva, Ahmatova sau Pasternak, Krucionăh sau Dobâcin, Ayghi sau Satunovski și alți mari scriitori, cărțile cărora le-am *românizat*. Traducerea te perfecționează ca cititor. Cititorul te perfecționează ca scriitor.

A.B. - Ați publicat peste 60 de cărți. Care ar fi relațiile poeziei, prozei, eseisticii dvs. cu lumea din jur, cu omul de pe stradă? Dar cu cititorul de pe net?

– Greu de spus... Cert e că și eu, precum alți colegi, mă întreb (în adâncă... surdină) dacă și literatura ar fi vinovată de faptul că, astăzi, omul închide ochii la evidența ce... sare în ochi (dar nu și în... conștiință), că deja lumea e în mare măsură dezumanizată, nu mai există verticalitatea valorică...

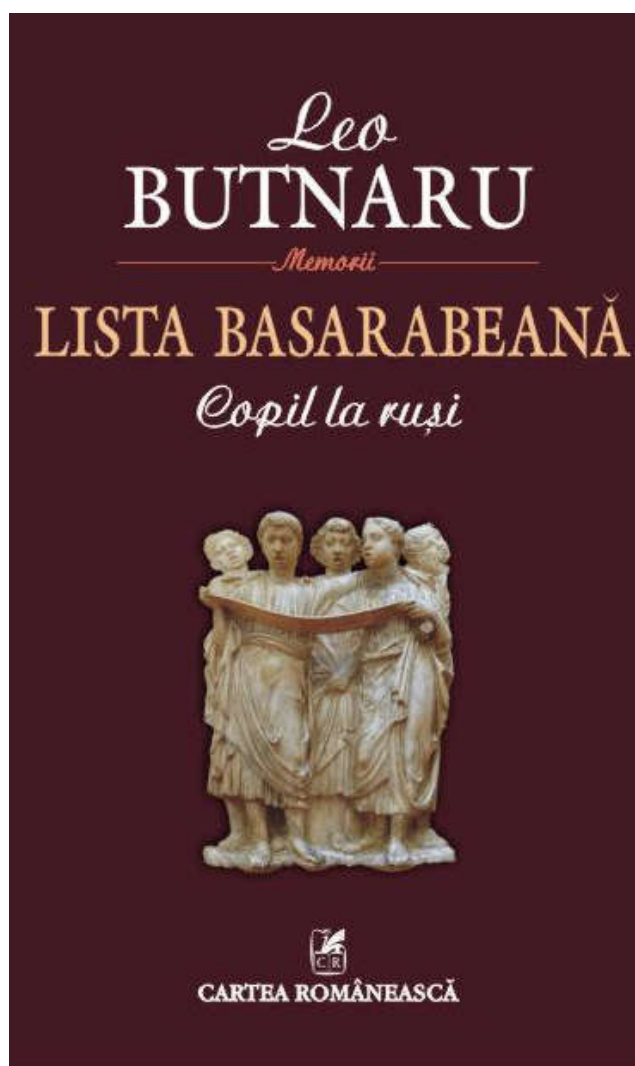
E o lume a sensurilor fărâmițate, „măcinate”, ce vibrează într-o fulgurație amurgit-cefoasă; lume a pluripolarităților și pluridiscursurilor, în vertijul cărora

parcă nu mai există accentele clare ale unui „da” sau unui „nu”.

Așadar, cum trebuie să fie arta, literatura, care vor să redea o atare lume, *altfel*, decât cea pe care noi o cunoșteam, *o trăiam* ca ieri?

Hai să încerc să răspund pe... ocolite, în baza unor memorii relativ recente. În octombrie 2006, la Oradea, unde se marcau zilele revistei „Familia”, am ținut un recital de poezie autori din mai multe generații, inclusiv Ana Blandiana și Ion Pop. Erau și colegi nu cu mult trecuți de 20 de ani. Și nu am putut să nu rețin un lucru: mai junii poeți nu s-au arătat (prea, foarte!) radicali, precum s-ar fi putut aștepta cineva și se mai crede în virtutea unor *parti pris*-uri. Dânșii nu au fost din partea... literaturii pe care n-o mai chinuie problemele artei (... ca artă!) și care se opintește din răspuțeri să fie *actuală* (prin radicalism și sfidare), năucitoare, transformându-se într-o acțiune ciudată, grotescă, în așa-numit *performance* gestual-textual (sau... atextual!), în provocare, în stare să excite sau să enerveze ascultătorul (cititorul?), impunându-i să ia oarecare hotărâri, să facă ceva acolo, în mintea lui, pentru a înțelege oarece din cele ce i se citesc. Îi cere ascultătorului / cititorului să se autoidentifice. Asta e: pierzând (sau renunțând la?) câte ceva din nuanțele artei și esteticii autentice, o parte a scrisului contemporan, aidoma teatrului, vrea să provoace, să bulverseze, cerându-i adresantului să se autoidentifice. Ba chiar douămiștii noștri mi s-au părut mai potoliți

ca optzeciștii cu care țin să dea piept în piept, text în text, test în test. Cam asta e, impresia. Și, posibil... expresia, adică răspunsul. Parțial, bineînțeles.

În ce privește *net*-ul, pentru mine e un *da!* („Net” în rusește înseamnă „nu”, iar eu sunt și traducător din limba lui... Ceaikovski...

Compozitorul, firește. Pentru că ne e obligator să spui, clișeistic, doar: din limba lui Pușkin...).

Am un blog de literatură, nu de note la zi. În răspunsul la un chestionar al revistei „Familia” spuneam că, pentru un scriitor, *net*-ul este spațiul (nu exclusiv virtual, precum se crede, ci și unul destul de... real) unde el încearcă să se esențializeze, să se „focalizeze” ca persoană a scrisului, „readunându-se” de prin revistele în care publică, de pe la editurile unde îi apar cărțile. Apoi, e spațiul în care se poate reîntâlni cu unii dintre colegi, cu interlocutorii (cititorii) mai vechi și, eventual, cu cei de dată recentă.

A.B.- Ce a adus poezia în viața dvs.? Sunteți un om împlinit? Dar fericit?

– ...*împlinit, fericit*... La vârsta noastră, relativismul se simte oarecum acut. Ar fi bine să nu

fie și categoric descurajant. În ce mă privește, cred că nu e. Pentru mine, implicit, dar poate că predestinat, în acest „împlinit” este codificată și „eterna” (sau, poate, deja, doar... terna) problemă de omologare basarabeană, să zicem, într-o recunoaștere românească propriu-zisă. Odată amintită ideea, ar însemna că ea mă preocupă și pe mine.

Pentru că mă vizează – nu? Dar, sincer vorbind, de la un timp, problema sau situația în cauză nu mai e una de prim-plan și mă solicită tot mai puțin, pentru că lucrurile deja prind a fi clare. Însă, ca autor ce mai scrie și eseu și, uneori, critică literară, sigur că revin, când e cazul, și la... eternitatea *confuziilor panromânești*...

În fond, despre ce e vorba? Trăind în puținătatea artistică, deci și literară basarabeană, în acest mediu (de acum treizeci, patruzeci de ani, să zicem) supus reducățiunilor, bruiărilor, unde inițiativele de modernizare erau descurajate, amenințate, condamnate de cei de la CC și de realismul socialist al împelițărilor de la academie, trebuia să ai ceva curaj pentru a râvni ca scrisul tău să aibă un altfel de ADN, nici pe departe (doar) „basarabean”.

Pentru că, de fapt, ce se întâmplă în Chișinău?... Hai să zicem, în stânga Prutului, ca să extindem spațiul... Aici nu poate exista o axiologie cât de cât credibilă. Din mai multe considerente. Primul – absența criticilor de artă de orientare estetică românească și europeană, care ar domina prin opiniile pe care le propagă. Nu prea opinii, de evaluare, valabile, într-o credibilitate... Cu excepțiile demne de înregistrat cu toată simpatia ce se întâmplă la revistele „Contrafort”, „Sud-Est”, „Semn”, „Stare de urgență”. Secundo: aici, „la noi”, mai sunt dați drept importanți unii ce cred că literatura de valoare ține de rime împerecheate pentru cântecele de doi sau trei bani (ca să ne amintim de un „cu-cu-ri-gu!” celebru din basme).

Tertio: aici, unde, cu obraznicie, ajungând la injurii și defăimări, câte vreunul pretinde să fie recunoscut drept clasic în viață, drept cel mai mare scriitor român, drept... E strâmbătate în toate astea... Ca artiști, se salvează doar basarabenii care au prezență panromânească în registrele axiologice, de evaluare transpruteană, în ambele direcții.

Prin urmare și, concomitent, în concluzie: nu poate să nu mă preocupe condiția de scriitor român, oarecât „vizibil” în România, dar viețuitor în Basarabia. A fi (sau... a nu fi?) basarabean – aceasta e una din temele principale ale vieții mele:... A vieții în metamorfozele ei de-a ajunge creație. Există, sigur, planul intim, al „anonimității de sine”, dar asta numai pentru cei din exterior, nu și pentru tine, cel din propriul

interior. Pentru că, așa e, în creație nu spui totul, nu epuizezi niciodată tema.

Eu înțeleg prea bine, implicit, pe propria piele, din cele care nu mi s-au spus sau mi s-au spus „pe invers”, pozitiv, de binevoitori, unii chiar declarați prieteni: în anumite cercuri-gășchiste din provincie, inclusiv din România, aș stârni oarece ostilitate nu obligatoriu din considerentul că sunt basarabean, ci pentru că, uneori, se întâmplă, prin scris, să ies în evidență.

Uite, ieșitul în evidență nu-i place – și pace! – românului, prieten și frate, exact ca și basarabeanului „tău” ce ți se jură că te prețuiește mult, până la iubire iproci.

În ce privește fericirea... Propun să nu le oferim zeilor un prilej în plus de a zâmbi... malițios... Ceea ce nu înseamnă că supremii nu pot zâmbi, cu subînțeleș, și în absența unui răspuns tranșant. (Când vine vorba de ei, îmi amintesc că un mare poet german scria: „suntem zei când visăm și cerșetori când gândim”.) Chiar dacă nu aș dori să-i las prea curioși (cu toate că, se zice, zeii știu totul despre noi și fără mărturisirile noastre...). Vreau să spun că, probabil, într-o anumită măsură aș avea dreptul să încerc o stare sufletească similară unei vagi umbre de beatitudine, fie și din motivul că am înțeles (e drept, nu chiar la... timp) că, dacă viața omului înseamnă, de fapt, oarece durată, adică – timp, apoi viața unui artist ar putea fi considerată timp dublat, triplat...

Astfel că numai cel care conștientizează acut-suprem timpul ca viață poate renunța la foarte multe. În primul rând, dacă se poate, – să renunțe la un angajament, la un post care îi mănâncă viața, îi fură și îi asasinează timpul.

Apoi, să renunțe la zădărniciile întrunirilor de pseudoboemă, de palavragii, de acțiuni pseudoliterare, la angajamente politice de doi bani, cum sunt, de regulă, cele din Interriverania prutonisteană. La multe trebuie să renunțe, pentru a-și cruța timpul și a și-l trăi cât mai adecvat, potrivit cu dorințele sale de a face ceva și anume aceasta și nicidecum alta. Bineînțeles, e aici o adiere de... beatitudine... Fie și minată...

A.B.- Poetul Leo Butnaru ce scrie acum?

În încheiere, va rog să ne spuneți un poem...

– În prezent, poetul scrie, intens, proză. Scurtă, dar... multă. Aștept să apară volumul „Ruleta românească”, „transferat” de criza economică din planul editorial al anului trecut în cel al și mai impacientatului an curent. Sper să fie bine... Dar, între timp (și... între spații, îmi vine să spun), scriu în continuare proză. Și nu am doar impresia, ci pot înclina, mai mult, spre certitudine că acest gen de proze, scurte și scurtisime, ce mi s-a(u) configurat și mi se

configurează în toate ale sale/ ale lor, țin de ceea ce este – dar este, obligatoriu! (sunt unul dintre cei care se conving nu pentru prima oară de așa ceva) – și aventura de sine a scriitorului; aventurile imprevizibile ale spiritului său, în stare să-și facă sieși... surprize. Au fost și rămân revelații, unele – aproape blitz! – de subiecte, de țesere de texte, de evoluții – pe „distanțe” scurte ale acestora. Distanțe ne-ample, ca mii (nu prea multe) de semne în statistica ordinatorului, însă averse de dezmărginiri, libertăți, neacuprinderi, deoarece nu puține subiecte „se întâmplă” în transrealitate (sau, mixt, în realitate-irealitate), în infinitul fantasticului, în volniciile fascinante ale imprevizibilului, până la urmă „captat”, regizat, *subiectivizat* (aici: ca punere în rigorile subiectului; subiectivismul propriu-zis, în accepția existențial-filosofică existând apriori în narațiune, literatură – ca dat „organic” al... neorganicității).

Și, țin să menționez, anumite subiecte se întind pe arie românească... transfrontalieră, putând să înceapă la București, trecând prin Iași, poposind la Chișinău, după care „o iau” spre Moscova sau Sankt-Petersburg, pentru a se încheia undeva la Brașov, la poalele celebrului munte Tâmpa. Pentru că spuneam mai sus și de aventura de sine și aventura sinelui scriitorului. Dar și cititorului, bineînțeles.

Poemul posibil (ce include și cuvântul, cuvintele) este următorul:

*„lume-lume! ia acest poem
citește-l
...mă nu ai chef
ești cu chef încă de aseară
poate că ascuți totuși
poemul
te asigur e bun
la transplant
și amputare de suflet”.*

(interviu publicat în volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă” de Angela Baciuc, Editura „Junimea”, 2015)

Un gălățean la Hollywood Filmul vieții lui Renaldo Duncan

Violeta IONESCU

Cunoscuta vedetă a filmului american, Renaldo Duncan, a avut o carieră spectaculoasă, începută în 1928, la numai doi ani de la apariția filmului sonor, și continuată, cu o mică întrerupere, până pe la jumătatea anilor '50. Partener cu nume celebre, a fost el însuși celebru, prin rolurile interpretate, dar mai ales prin viața sa care, „bate filmul”, cum se zice - căci, pentru a fi cine a fost, el a trebuit să nu mai fie... cine era.

Își cunoștea bine data nașterii: „23 aprilie 1904”, dar când venea vorba despre locul nașterii sale, lucrurile se încurcau, memoria îi juca feste și începea să înșire: „În România sau în Spania sau în New Jersey sau...”

Renegare, amnezie sau „încurcă lume”

O probă din dosarul său de imigrare conținea un certificat de naștere transmis de consulul român, la cererea autorităților americane, care atesta că numele său adevărat este, de fapt, Vasile Dumitru Cugheanos, că s-a născut în România, satul Oancea, județul Covurlui, ca fiu natural al lui Dumitru și Teodora Cugheanos. Contrazicând evidența, Renaldo susținea sus și tare că s-a născut în Camden, New Jersey, că a fost crescut mai târziu în România sub numele de Basil Cougyanos, de către persoane pe care uneori le numea „mamă” și „tată”, altele pe numele lor de botez, Demetri și Theodora și că ulterior a fost crescut în mai multe țări europene.

Când toată lumea alerga după America, era greu de crezut că un copil născut în America a putut fi adoptat și crescut în România și în „alte țări” de pe vechiul continent. Dar până a murit, acest om care în viața lui memorase nenumărate roluri, a dovedit o inexplicabilă amnezie când venea vorba de părinții săi biologici și de țara lui de baștină.

Ce l-a determinat să-și renege originile și să pună lumea pe drumuri în aflarea adevărului, s-au întrebat mulți. Ne-am întrebat și noi, am cercetat și am aflat din presa vremii câte ceva.

La 6 aprilie 1932 apare în cotidianul gălățean „Acțiunea”, cu litere de-o șchioapă: «Cine e Renaldo Duncan, principalul interpret din „Trader Horn”?», un articol care a pus cititorii pe jar. Subtitlurile erau însă și mai incitante: „Cum a ajuns Vasile Cughianos la Hollywood – Un denunț - Cercetările din America – Secretarul ambasadei americane la Galați – Ce s-a descoperit”. Se vede că ziariștii anilor '30 știau să-și facă meseria.

Dar mai întâi să vedem ce l-a determinat pe tânărul Vasile Cughianos să-și părăsească țara și familia

– sau, mai bine zis: cum era România pe care el o părăsise, în preajma și după Primul Război Mondial.

Spre El Dorado

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, visul europenilor, bântuiți de crize economice repetate și de războiul devastator care a sărăcit și a nimicit milioane de vieți, era să ajungă în America. Foarte mulți își părăseau țara, casa și familia în speranța unui trai mai bun peste ocean, în țara străjuită de statuia Libertății, „țara tuturor posibilităților”. Fie că fugeau de umilințe, de sărăcie, de persecuții de tot felul, fie că doreau să se îmbogățească rapid, familii întregi își vindeau tot avutul și porneau în pribegie, fără să știe încotro și fără să se mai uite înapoi. Febra aceasta, a fugii spre libertate nu era doar a tineretului și a sărăcimii, ci cuprindea oameni din toate straturile sociale și de toate vârstele.

În România, poarta de ieșire spre lume era Galațiul, pe atunci cel mai important port la Dunăre, unde acostau și de unde ridicau ancora nave maritime spre lumea largă. Pentru Europa, o poartă importantă spre America era portul Hamburg, unde mulți români ajungeau, fie cu vaporul, dacă aveau bani și influență să obțină vizele și biletul, fie, în disperare de cauză, chiar pe jos! Se cunoaște migrația pe jos, prin Europa, din această perioadă, oprită la un moment dat de protestele Austriei și ale Germaniei. Pentru Vasile Cugheanos, un tânăr care prin anii '20 abia împlinea 16 ani, viața nu era deloc roză. Născut în satul Oancea, județul Covurlui, venit de mic cu părinții la Galați, dar părăsit de ei în urma plecării lor mai departe, la

Constanța, locuia la un unchi, un tip morocănos care-l umilea tot timpul, trimițându-l să-și câștige singur pâinea. Abia terminase clasa a V-a secundară la Liceul „Vasile Alecsandri” din localitate, ar fi vrut să învețe mai departe, fiindcă avea o minte ageră și dragoste de carte, dar cine să-i finanțeze studiile?

Un frate mai mare, Iani, se afla deja în America. Plecase înainte de război, îmbarcat ca fochist pe un vapor. A colindat un timp lumea până a coborât la New York. Cu timpul, a ajuns om cu stare. Îi trimetea scrisori, dar bani nu, fiindcă nu-i întorcea nici el cu lopata. S-a însurat, avea propriul atelier și ar fi vrut să-l ajute, dar îl chema la el, peste ocean - ca și cum oceanul ar fi ca Dunărea, să-l treci înot...

Poate că visul lui Iani ar fi fost să lucreze împreună cu Vasile. Dar visul lui Vasile ținea mai sus. Să ajungă el acolo și va vedea ce are de făcut!

În ziua când unchiul său l-a alungat, strigându-i să nu mai vină acasă fără bani, Vasile hotărî să nu se mai întoarcă. De muncă nu găsea și nu voia să fure, bani nu avea, nu avea nici acte. Doar hainele de pe el, cam subțirele, iar în picioare niște pantofi scâlciați și ruptți în talpă. Atunci a fost momentul când acest băiat care nu împlinise încă vârsta majoratului, părăsit de părinți și fără niciun viitor previzibil, s-a decis să facă ceva cu viața lui.

Anchetă diplomatică la liceul din Galați

Pe la începutul lunii aprilie, a anului 1932 – deci, cam la 12 de ani de la întâmplarea aceasta - la ușa directorului Liceului „Vasile Alecsandri” de pe strada General Berthelot din Galați, a bătut domnul William Robert Munisch, secretarul consulatului american la București, însoțit de doi consulari, doi reprezentanți al

primăriei orașului și un tâlmaci. S-a prezentat și a cerut să vadă catalogul clasei care a absolvit liceul în anul școlar 1919-1920.

Domnul secretar căuta un anume elev, Vasile Cughianos. A adus cu sine și fotografii în care cel pozat oricum nu avea cum să semene cu adolescentul mic și pricăjit de odinioară, fiindcă era... chiar actorul hollywood-ian de succes Duncan Renaldo, protagonistul filmului „Trader Horn”, care rula și pe ecranele noastre! O astfel de introducere i-ar fi lăsat mască pe oricare din profesorii unui liceu de provincie. Nu însă și pe domnul Ion Tohăneanu, profesor de germană și franceză cu o cultură solidă în spate, director pentru a patra oară la acest prestigios liceu gălățean, care nu se pierdu cu firea. Oricum, secretarul nici nu era prea sigur că Vasile Cughianos ar fi unul și același cu actorul amintit. I-a spus însă că, până la clarificarea situației, actorul se afla în arest la Hollywood, acuzat de sperjur și acte false. Pentru a obține cetățenia americană, a declarat că s-a născut la New Jersey, însă soția sa, geloasă pe relația lui cu o actriță, l-a turnat la poliție că este român, că îl cheamă Vasile Cughianos, și nu Renaldo Duncan, că e din Galați, unde a absolvit și liceul și că a intrat în America fără forme legale. Actele și le-a măsluit ulterior, când a trebuit să plece în Africa, pentru turnarea unor cadre din filmul amintit.

După o sumară investigație, numele Vasile Cugheanos a fost găsit în catalogul clasei a V-a secundară, însă cum se putea dovedi că într-adevăr acela era Renaldo Duncan?

Directorul Tohăneanu făcea eforturi vizibile să-și amintească trăsăturile acestui individ, dar i-a fost cu neputință. De obicei, se rețin figurile care ies cu ceva în evidență, iar acest Duncan, alias Vasile... chiar nu-i spunea nimic. Ce era de făcut? Nu prea multe. Dar domnul Munisch nu s-a lăsat. A început cercetări printre foștii colegi de clasă ai împricinatului, poate măcar unul să-și aducă aminte cum arăta, dacă este el ori ba și, în cazul în care îl va recunoaște, ambasada americană se oferea să-l ia pe spezele ei la Hollywood și înapoi pentru a depune mărturie la proces. Numai că nu s-a găsit nimeni dornic să intre în afacerea aceasta dubioasă, așa că domnul secretar al consulatului SUA s-a întors de unde a venit, dezamăgit și foarte contrariat.

Declarația lui Duncan

În final, tot Renaldo Duncan a fost cel care a dezlegat itele. Sau, mă rog, o parte din ele, atât cât îi convenea. El i-a spus intervievatorului său, Jon Tuska - presa americană a publicat și cea românească a preluat - că, în anul 1920, deși nu avea niciun ban în buzunar, a emigrat în State. Cum? Simplu. S-a angajat ca stoker (fochist) pe un transportator francez de cărbune și a intrat în America, înregistrându-se ca marinăr străin, de naționalitate greacă. Zicea că acest lucru s-a întâmplat în 1921, dar procuratura a adus dovezi că el a fost fochist pe SS Pouget Sound în 1917 și a intrat prima dată în

Statele Unite în același an, când această navă a acostat la Baltimore, Maryland. El a replicat, însă, că procuratura se priea, fiindcă, în 1917, avea doar 13 ani și era elev la liceul „Vasile Alecsandri” din Galați...

Ajuns la New York, a locuit un timp la fratele său, care și-a dat seama de posibilitățile lui intelectuale și l-a ajutat să intre la o școală de aplicație, în urma căreia a devenit inginer mecanic. Avea o diplomă, era „cineva”, dar nu a fost de ajuns. Un timp a lucrat ca funcționar, învățând în același timp engleza și germana. A avut și un permis de intrare în America, dar care expirase după 90 de zile. Ca să se întrețină, picta portrete și le vindea. Apoi a făcut scurt-metraje și, în 1925, a ajuns la Hollywood, unde, grație unor recomandări, a fost angajat ca figurant la Metro Goldwin Mayer. Si aici, am spune, a câștigat lozul cel mare!

Era un tânăr chipeș, agreabil, atrăgător... Ț și acolo există regizori cu ochi buni care l-au remarcat. Primul său film a fost în 1928, „Clothes Make The Woman” („Hainele fac femeia”). Iar prima sa apariție într-un western a fost în 1929, în „Pals of the Prairie” („Prietenii din prerie”). Au urmat roluri mai importante, ca cel din „Bridge of San Luis Rey”, în 1929.

Între timp, s-a însurat. Credea că viața lui se așeza pe un făgaș normal. Însă nu a fost așa, pentru că soarta nu se plictisește niciodată să ofere noi surprize. În 1931, un regizor i-a acordat rolul principal în filmul „Trader Horn”, cu Harry Carrey și Edwine Boot. Urma să plece în Africa, unde aveau să fie turnate mai multe cadre. Dar, ca să părăsească țara, îi trebuia pașaport și cum nu avea acte... Oricum, era o mare șansă, n-o putea rata. A declarat, în baza jurământului depus – care în America e sfânt! – că le-a pierdut, dar că este cetățean american, născut la Camden, New Jersey, SUA. Și așa i s-a eliberat un pașaport pe numele Renald Renaldo Duncan, supus american.

A turnat mai multe luni de zile filmul în Africa, timp în care s-a încurcat cu partenera sa, Edwine Boot. La revenirea acasă, era atât de îndrăgostit, că n-a mai știut ce face. A intentat divorț, pentru a se recăsători cu Edwine, nesocotind ce putea păți de la nevasta trădată, care nu l-a iertat, a mers la poliție și l-a denunțat.

În 1932, a fost arestat pentru sperjur și au demarat cercetările. La toate interogatoriile, el nu recunoștea nimic, continuând să afirme că este cetățean american și că nu are nicio legătură cu România.

Vreun an de zile a stat în închisoare. În timpul acesta procuratura a sesizat consulatul român, care a trimis o copie după certificatul de naștere ce dovedea locul nașterii și numele părinților. A urmat... deranjul domnului Munisch la liceul din Galați, fără rezultate clare, după cum s-a văzut.

Din nou pe val

Curând, s-a aflat și în România că, la proces, eroul nostru a primit o condamnare de doi ani închisoare federală și amendă de 2000 dolari pentru că a pretins în

mod fals cetățenia americană, pentru falsificarea pașaportului și sperjur. Dar n-a trebuit să se chinuie chiar atât, fiindcă, în cele din urmă, pronia care îl iubea, totuși, l-a salvat. Mai bine zis, directorul studioului, Herbert J. Yates, a semnat cu el un contract pe șapte ani pentru serialul TV „The Cisco Kid”, apoi a cerut audiență la președintele Americii, pe atunci Franklin D. Roosevelt, care, înduioșat de soarta crudă a bărbatului denunțat de o nevastă geloasă – sau poate gândindu-se la beneficiul țării sale de pe urma filmelor pe care urma să le joace acest talentat actor, a semnat o grațiere prezidențială și l-a absolvit de orice acuzație de intrare ilegală în țară. Din acel moment, drumul actorului Renaldo Duncan a mers în linie dreaptă. A fost protagonistul multor filme pentru marele și micul ecran. În 1934 juca în „The Trail Beyond”, regizat de Robert N. Bradbury, avându-l ca partener pe John Wayne. În 1937 a excelat ca lider al bandiților în „The Pinted Stallion”, apoi ca Zorro, în serialul lui John Carroll din același an, „Zorro Rides Again”, apoi în „The Lone Ranger Rider Again” și în prima versiune, din 1939, a celor „Trei Mușchetari”, în care a fost chiar D' Artagnan.

Au urmat, tot în 1939: „The Kansas Terrors” și „Cowboys of Texas”, iar în 1940: „Heroes of The Saddle”, „Pioneers of The West”, „Covered Wagon Days”, „Rocky Mountain Rangers” și „Oklahoma Renegades”.

În 1941, judecătorul James O'Connor i-a acordat cetățenia americană, ceea ce însemna o recunoaștere a beneficiilor pe care Renold Duncan le aducea statului american.

A rămas cunoscut mai mult din serialul de televiziune, pe atunci în alb-negru, „The Cisco Kid”, (1950-56), în care colinda Vestul sălbatic pe calul său alb, devenit și el celebrul „Diablo”.

Înzestrat și cu talent de desenator, a fost și ilustrator de cărți, a schițat în cerneală scene idilice și peisaje marine. A pictat și în ulei. Două dintre marile sale creații, aflate în casa lui din Santa Barbara, îi înfățișează pe membrii tribului Maasai din Kenya, pe care i-a pictat în timpul filmărilor la „Trader Horn”.

A murit de cancer, la 76 de ani, în Goleta, California, SUA, și a fost înmormântat în cimitirul din Santa Barbara. Televiziunea americană i-a dedicat o stea la Hollywood, pe Walk of Fame (Aleea Celebrităților), și de asemenea, memoria îl păstrează prin ilustrația de pe albumul trupei War, 1974, care include melodia grupului, „The Cisco Kid” – după numele filmului care l-a consacrat.

A plecat de la cea mai joasă condiție, dintr-un sat sărăcăcios din România, și a ajuns o stea pe Aleea Celebrităților, la Hollywood. Nu s-a lăsat învins, a încercat prin toate mijloacele să se ridice, ajutat de minte, talent, asiduitate și, de ce nu, dibăcie, să-și păcălească soarta.

Si... iată că a reușit!

APĂRAREA PASIVĂ DIN GALAȚI

Două obiective strategice pentru apărarea gălățenilor și a orașului Galați (1938 și 1944)

În toate timpurile omenirea a căutat să se protejeze fie de stihiiile naturii, fie în cazuri de atacuri armate. Măsurile luate de oameni în astfel de momente s-au perfecționat de la o epocă istorică la alta.

În cele ce urmează vom prezenta unele măsuri de apărare, în cazuri de atacuri armate, luate la autoritățile gălățene în prima jumătate a veacului XX.

Trebuie să amintim faptul că în anul 1928, în cadrul lucrărilor Comitetului Internațional al Crucii Roșii, s-a propus înființarea unor organisme de protecție a populației unei așezări, în cazul unor atacuri aeriene. Trei ani mai târziu, în 1931, generalul medic Georges Saint-Paul înființează la Paris „Asociația Locațiilor din Geneva”, având drept scop crearea unor zone de protecție a populației civile, *Asociație* devenită mai apoi „Asociația internațională pentru protecția populației civile și a clădirilor istorice în vreme de război”.

Tot în 1928 se crea în România „o comisie mixtă” militară cu scopul de a „da soluții practice la protecția populației contra gazelor. *Instrucțiunile provizorii pentru organizarea Protecției Civile contra gazelor de luptă* devin, un an mai târziu, act normativ. Ele reglementau juridic înființarea primei organizații cu caracter de masă, destinată pregătirii și protecției populației civile pentru situații de război”¹. Prin Înaltul Decret Regal nr. 468/28 februarie 1933 se aproba „Regulamentul de funcționare a Apărării Pasive contra atacurilor aeriene”, prin care se reglementau măsurile pentru protecția populației, stingerea incendiilor și a bunurilor materiale.

La Galați se vor lua măsuri pentru săparea unor tuneluri (hrube), după modelul celor create în secolele trecute, dar și realizarea unor bazine de apă pentru stingerea incendiilor.

Astfel, pe 15 septembrie 1938, Biroul Apărării Pasive din Galați din cadrul Primăriei Municipiului Galați, înștiința pe lt.col. Victor Rațiu, președintele Comitetului „Asociației Casa Cuza Vodă”, că în jurul datei de 1 octombrie 1938 urma să înceapă lucrările pentru realizarea unui „tunel pentru apărarea contra bombardamentelor aeriene”; tunelul începea din strada *Theodor Thenea (Dogăriei)* până în curtea casei *Cuza*

Vodă”². Acest tunel se adăuga celor realizate în zona portului Galați³. Iată conținutul adresei primite de către lt.col. Victor Rațiu:

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI GALAȚI

Biroul Apărării Pasive

Galați, 15 septembrie 1938

Domnule Președinte,

Urmare adresei noastre Nr. 209 din 11 Septembrie a.c., avem onoare a vă aduce la cunoștința Dvs. că, în ședința de la 1 Septembrie a.c., Comisiunea de Apărare Pasivă Județeană a hotărât ca să se construiască un tunel pentru apărarea contra bombardamentelor aeriene, sub locul din strada Theodor Thenea nr. 151, până în curtea Casei „Cuza-Vodă”, instituțiune sub conducerea și administrația Dvs.

Tunelul va fi construit începând de la baza acestui teren, pe sub sol, betonat și armat, până la ieșirea în curtea Casei „Cuza Vodă”, de la bază pe o înălțime de 3 m și lățime de 4 m, rămânând astfel deasupra, malul existent, de circa 15-20 m. și deci, fără a aduce vreo slăbire terenului sau orice alt prejudiciu.

În consecință, vă rugăm să binevoiți a cunoaște că, vom începe lucrarea, în cel mult 8-10 zile, în care scop, vă rugăm a ne da consimțământul scris că, nu aveți nici o pretenție de nici un fel, asupra acestei lucrări, sau de vreo despăgubire asupra subsolului, solului și pentru cazuri de exerciții, manevre etc.

Primar, s.s.

Domniei Sale, Domnului Președinte al Comitetului Casei Cuza Vodă, Loco.

Cu siguranță aceste adăposturi subterane au fost folosite de gălățeni în timpul războiului, fapt confirmat și de arhitectul orașului, George T. Popescu, care prezenta Primăriei situația lucrărilor de apărare pasivă „până la 25 mai 1944”⁴.

În lunile iulie-august 2020, Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați a realizat o săpătură arheologică

Ing. Constantin Gh. IOSIPESCU (1947)
 fotografie din colecția personală a domnului Sergiu Iosipescu

preventivă pe strada Domnească nr. 100, pe locul fostei proprietăți a comerciantului Vasile Apostolide, astăzi un mic parc al orașului. Arheologii au scos la lumină un bazin pentru apă care a stârnit diverse discuții în media gălățeană, dar și între locuitorii orașului Galați. În urma unei investigații⁵ am aflat că în anul 1944 Comandamentul de Apărarea Pasivă din Galați a luat măsuri pentru executarea „lucrărilor de apărare pasivă care constau din construcția de tranșee-adăpost, acoperite și neacoperite, executarea adăpostului Postului de Comandă (a) Apărării Pasive al Municipiului, situat în malul Muzeului Cuza-Vodă și executarea a cinci bazine de apă pentru incendii, în capacitate de 500 m.c. fiecare”⁶. Cele cinci bazine de apă pentru stingerea incendiilor au fost amplasate în cele cinci Circumscripții ale orașului Galați.

Proiectul bazinelor de apă pentru stingerea incendiilor a fost realizat din ordinul Comandamentului Zonei Apărării Pasive-București, fiind un proiect tip, verificat și aprobat de către Constantin G. Iosipescu, inspector de drumuri din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, transmis apoi în toată țara. Constantin Gh. Iosipescu (1889-1952), născut la Galați, a fost absolvent al Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București⁷, promoția 1913, devenind inginer de poduri și șosele. A participat la campanie din cel de-Al Doilea Război Balcanic (1913) și în Primul

Război Mondial, fiind căpitani de pontonieri. În perioada interbelică a lucrat în cadrul Serviciului hidraulic din Brăila (1919-1926), profesor de matematică și fizică la Soroca (1926-1928), șeful Serviciului Lucrări Publice la Rezidența Regală de la Galați (1938-1940) și a regiunii Odesa (1941-1944), inginer inspector general în Ministerul Lucrărilor Publice (1944-1947). În anul 1947 a fost forțat să se pensioneze, fiind rechemat în activitate la Direcția Canalului Dunăre-Marea Neagră (1952), de proiectul căruia se ocupase în anii 1919-1926⁸.

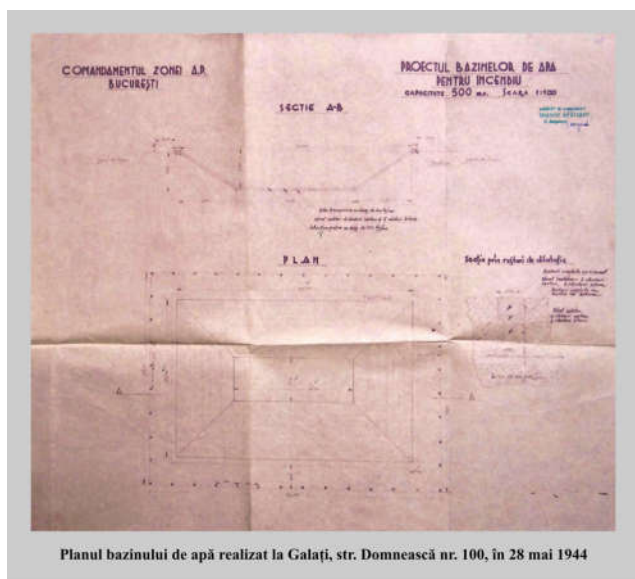
Unul din cele cinci bazine s-a realizat pe terenul viran al proprietății lui Vasile Apostolide din str. Domnească nr. 100⁹. Bazinele de apă aveau dimensiunile de 20 m x 14 m. După Al Doilea Război Mondial bazinele au fost acoperite cu dărâmăturile provenite de la bombardamentele din 1944 asupra orașului Galați. Locul unde s-a construit bazinul de apă din str. Domnească nr. 100, a fost transformat într-un parc ce urmează acum a fi modernizat de către Primăria Municipiului Galați.

Iată și Memoriul justificativ al construcției celor cinci Bazine de apă „pentru nevoile Apărării Pasive a municipiului Galați”¹⁰:

„Pentru satisfacerea ordinului nr. 28401/944, al Comandamentului A.P. și Ordinului nr. 14251 M din 2 februarie 1944, al Ministerului Afacerilor Interne, prin care se dispune construirea a cinci bazine de apă pentru incendii, Comisiunea stabilită de Primăria Municipiului Galați, a hotărât ca cele cinci bazine de apă pentru incendii, de 500m.c. capacitate, să se execute în următoarele locuri:

1. Pe terenul Școalei Primare nr. 12 băieți, din cartierul Demobilizaților;
2. Pe terenul Școalei Normale din str. Brăilei;
3. Pe terenul Școalei Armene din str. Sf. Spiridon;
4. Pe terenul Liceului Industrial din str. Traian și
5. Pe terenul Asigurărilor Sociale din str. Domnească¹¹.

Bazinele se vor executa conform planului întocmit, și trimis de Comandamentul Zonei A.P. - București. Alimentarea cu apă a bazinelor s-a prevăzut a se realiza de la conductele cu apă ale orașului, construindu-se racordurile necesare. Pentru alimentarea bazinelor, în eventualitatea distrugerii Uzinei de Apă și a canalizării, va trebui să se prevadă 3-4 pompe de fiecare bazin. Procurarea pompelor și executarea puțurilor va forma obiectul unui proiect separat. Pământul rezultat din săpătură s-a prevăzut a se depozita în

jurul bazinului, formând Cavaliere¹² cu taluzele de "spre bazin și 1/3 spre exterior. Proiectul întocmit pe aceste baze se ridică la suma de 5.000.000 lei, acordat în acest scop Primăriei Municipiului Galați. Lucrările se vor executa sub conducerea personalului Serviciului Arhitecturii Municipiului Galați.

Șeful Serviciului Arhitecturii,
Arhitect, George T. Popescu".

Trecerea armatei ruse peste Prut era iminentă în primăvara anului 1944; totodată bombardamentele aeriene asupra orașului Galați din perioada 10-17 și 29-30 aprilie 1944, au condus la luarea măsurilor adecvate de către Apărarea Pasivă din Galați. Într-un Raport al arhitectului Primăriei Galați, se arată că până în data de 25 mai 1944 se executase următoarele lucrări de apărare pasivă:

„1. la 25 școli primare, grădinițe de copii și licee: 732m.l. de șanțuri adăpost pentru 2012 pers.;

2. la cinci spitale și un dispensar: 277m.l. de șanțuri pentru 574 pers.;

3. la trei biserici: 31m.l. de șanțuri pentru 62 pers.;

4. la diferite instituții publice, în nr. de 10, s-au executat 238m.l. de șanțuri pentru 518 pers.;

5. adăposturi publice, s-au executat 2844m.l. de șanțuri pentru 5788 pers.;

6. s-au executat 2002 adăposturi particulare (pivnițe), pentru 38.500 pers.;

Capacitatea totală a adăposturilor din oraș, fără unitățile militare asigură protecția a 53.609 persoane. La populația prezentă în

municipiul Galați, în număr de 65.000, adăposturile reprezintă 82% persoane adăpostite;

S-a efectuat săpărea a 2.000mc pământ la cele cinci bazine de apă, s-a betonat un bazin și se lucrează la betonarea unui alt bazin”¹³.

Toate aceste amenajări de protecție a locuitorilor orașului Galați au fost folosite și în timpul bombardamentelor anglo-americane, germane și din nou rusești din perioada iunie-august 1944. Nu știm, încă, dacă au fost finalizate toate cele cinci bazine de apă pentru stingerea incendiilor din Galați. Cert este că bazinul de apă din str. Domnească nr. 100 era finalizat în 28 mai 1944, fiind descoperit de arheologii Muzeului de Istorie din Galați la sfârșitul lunii iulie 2020.

Note:

¹ Dan Cristian Ionașcu, „Măsuri de apărare pasivă în porturile Dunării de Jos”, în *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați*, Seria 19, Istorie, tom.XVI, 2017, p.116.

² Cristian–Dragoș Căldăraru, *Muzeul „Cuza Vodă” din Galați. 24 Ianuarie 1939. O „reparație” istorică*, Galați, 2020 (în curs de apariție).

³ Dan Cristian Ionașcu, *art.cit.*, p. 117.

⁴ SJGAN, Fond *Primăria Municipiului Galați*, dos. 25/1944, f.22.

⁵ Le mulțumesc, și pe această cale, colegilor Adrian Pohrib, Viorica Pisică și Nelu Cașu, pentru sprijinul acordat la finalizarea cercetării arheologice.

⁶ SJGAN, Fond *Primăria Municipiului Galați*, dos. 25/1944, f.22.

⁷ Prin Decret Regal, semnat de Ferdinand I în 1920, Școala Națională de Poduri și Șosele din București s-a transformat în Școala Politehnică din București.

⁸ Mulțumesc și pe această cale Domnului Sergiu Iosipescu, arheolog și cercetător științific I, nepotul inginerului Constantin Gh. Iosipescu, pentru informațiile biografice pe care mi le-a transmis.

⁹ În Recensământul din anul 1941, pe str. Domnească nr.100 figurează „loc viran, proprietar Vasile Apostolide”, vezi SJGAN, Fond *Primăria municipiului Galați*, dos.207/1941, f. 10v¹⁰ SJGAN, Fond *Primăria*, dos. 25/1944, f.32.

¹¹ Fiind teren viran, în 1944, s-a considerat că aparține Asigurărilor Sociale din Galați.

¹² cavalier = ax la sol format din adâncitura, în timpul construcției de drumuri sau de canal, neutilizat pentru dispozitivele de terasament.

¹³ SJGAN, Fond *Primăria*, dos. 25/1944, f. 22-22v.

Nina CASSIAN

New York 1989

Acum când nu mă mai pot reproduce decât sub formă de cărți și partituri, mă uit cu nespusă și neașteptată încântare la copiii (la cei foarte mici în special) care apar în reclamele de televiziune. Jocul misterios al degetelor, zâmbetul total urmat de o bruscă schimonosire de plâns, silabele care dau, incert, târcoale noțiunilor, uimirea în stare pură - mă fascinează și mă farmecă.

Eu știu, desigur, că energia lor va fi cârmită în direcții imprevizibile, că inocența lor va lua forma cunoașterii și a experienței și sper, desigur, că devenirea lor va fi armonioasă și fertilă.

Pentru că, tot la televiziune, la una din emisiunile de obicei scandaloase sau măcar senzaționale ale lui Geraldo, am văzut trei tineri în jur de optsprezece ani, curăței, înfășeței, cântându-i osanele lui Hitler, spunând că s-au săturat de jidani și de pretențiile Unchiului Tom și că ar fi cazul ca toți străinii din America să plece în țările lor de baștină. Nu știu ce adulți au transformat gestul inocent al copilului în violență și agresivitate, cert e că „discuția” a degenerat într-o vehementă dezaprobare din partea publicului, apoi într-o bătaie în toată regula de pe urma căreia Geraldo s-a ales cu zgârieturi însângerate pe frumosul său nas.

Veselul, istericul infern al copiilor de sub ferestrele mele mă sperie, evident, mult mai puțin. În seara de 4 iulie, de pe faleză, am văzut explodând în văzduh uriașe crizanteme roșii, pădăii verzi, meduze

„Dacă memoria mea e o zestre - sunt foarte bogată, prin profuziunea de elemente acumulate, peisaje, arome, culori, cărți, artă, muzică, ființe etc. care mă cutreieră și azi, cu o vitalitate și o prospețime aproape insuportabile.”

Poeta Nina Cassian s-a născut la 27 noiembrie 1924 la Galați. A frecventat (după 1940) cursuri de actorie și cursurile Școlii de pictură conduse de M.H. Maxy. A audiat cursuri de filologie la Universitatea București și a studiat muzica și compoziția cu Artur Silvestri, Mihail Joia, Alfred Mendelsohn și Leon Klepper. A debutat editorial în 1947 cu volumul *La scara, de factură avangardistă*. Nina Cassian este determinată, în 1985, să se stabilească în străinătate (SUA). Obține Premiul Uniunii Scriitorilor din România în 1969 și „Leul literar” pe anul 1994, acordat de New York Library.

portocalii, am văzut țâșnind snopi și arbori în flăcări și am văzut sălcii violete plouând și pești sclipitori fulgerând aerul și o mișurare de virgule fosforescente demne de semnătura lui Kandinski.

Adulții se copilăreau, copiii declanșau și ei artificii mai modeste. Bărcile încremenite pe apă asistau la spectacol în timp ce valuri întunecate plesneau malul cu o imprevizibilă, misterioasă ritmicitate.

Iar eu, în singurătate, fără iubitul meu cu care să mă îmbrățișez și să împart exclamații euforice, constatam cu disperare:

„NU AM CU CINE SĂ MĂ JOC!”
(...)

Ceea ce mi se pare în continuare de necrezut, e că, ani de zile, am putut funcționa la date fixe și numai așa, după orologiul așa-numitei „comenzi sociale”. Ziua lui Stalin, ziua Revoluției, Ziua Femeii, aniversarea Republicii, 1 Mai, 23 August, ziua eliberării de sub jugul fascist, răscoala țărănească din 1907, grevele de la Grivița etc. - acestea marcau calendarul activității mele poetico-artistice. Unde dispăruse proverbiala mea spontaneitate, acel misterios punct de fierbere, acel „primum movens” care transforma tăcerea în cuvinte?

Poezia nu mai era funcția mea naturală - ci funcționam ca un... funcționar. „Comanda socială” izgonise comanda vocației și, cu toate încercările mele

de a lucra la o anumită temperatură, stereotipul câștiga teren, convenția copleșea invenția, sângele meu estetic se anemia treptat. Nemaivând sentimentul „creației”, dispăruse și savoarea travaliului până când, în 1954, am amuțit.

*

Am avut surpriza să întâlnesc aici pe proprietarul unei galerii de artă, fost cântăreț de operă, care, părăsind Ungaria în 1956, a adus cu sine, în exil, liedul meu pe versuri de Eminescu „Ce șoptești”, în traducere maghiară desigur.

L-am cântat de altfel cu prietena mea Vera Micime, eu acompaniind-o la pian, la aniversarea comună a zilei noastre de naștere, aici, în Roosevelt Island. S-ar zice, deci, că nu m-am iluzionat considerând acest lied reușit, deși scris în turburata perioadă descrisă mai sus.

*

Dosarul meu? Evident că trebuie să fi atins un volum considerabil - dar ceea ce e mai ciudat e că de abia în America am aflat că eram pusă sub urmărire și că locuiam într-o casă înțesată de microfoane care fusese un sediu al Miliției și, ulterior, locuința familiei Moraru. E drept că aveam în vedere o asemenea posibilitate dar o anumită inconștiență și mai ales o încăpățănată „stare de libertate” mă făceau să „nu-

mi țin gura”, să rostesc fraze provocatoare în prezența celor mai diferite persoane, într-un cuvânt să „mi-o caut cu lumânarea”. Exasperarea mea în perioada ceaușistă și indignarea mă făceau să escaladez barierele prudenței. (Florian Potra, întors temporar după o bursă în America, mi-a relatat că, fiind în vizită la mine și eu întrebându-l de ce s-a întors, când s-a dus acasă, la socrul său cu înalt grad militar, acesta i-a relatat conversația noastră...)

*

Cât despre „modificările” extenuante și umilitoare care însoțeau procesul publicării ele continuă să fie impuse și astăzi, sub alte forme. Anunțarea cu pompă de către demagogul din fruntea țării a desființării cenzurii a fost urmată de divizarea ei în câteva cenzuri suprapuse. La volumul meu de proze, în urma unui referat al unui anume George Timcu care susținea că în cartea mea nu e nici o zonă de „aer curat”, a trebuit (și la îndemnul lui Vasile Nicolescu) să înlocuiesc cuvântul „isterică” cu „nervoasă”, „îi punea mâna pe coapsă” cu „îi punea mâna pe braț” și alte ridicole „ajustări”. La ultimul meu volum publicat în România, Numărătoarea inversă, am fost obligată să înlocuiesc cuvântul „tiran”, de câte ori apărea. În locul lui, se citește acum, „unii”, „acea”, „cel care”etc.

Displaced persons - scurt istoric al diasporei române în America

În contextul alegerilor prezidențiale din Statele Unite ale Americii, care țin capul de afiș al știrilor massmedia, am considerat că ar prezenta interes cunoașterea istoriei comunității românești din USA. Am încercat acest lucru folosind experiența părintelui protopop **Constantin Alecse**, un veritabil misionar creștin român pe malurile Atlanticului de Nord, fidel idealului spiritual și național românesc! Astfel, potrivit Sfinției Sale, **primul roman care a ajuns în America era preot**. Romanii au început să părăsească “bătrânul continent” pentru “tărâmul făgăduinței” în urmă cu peste 250 de ani. Primul emigrant român în America se numea **Samuel Damian**. Era preot, însă avea o ocupație ciudată pentru profesia sa... coordona o serie de experimente cu electricitate! În anul 1748, diplomatul și militantul revoluționar **Benjamin Franklin** (n.n - semnatarul Declarației de Independență a USA!) îl întâlnește pe preotul transilvănean Samuilă Damian. Relația care se leagă între cei doi, are la bază un interes reciproc profund, pentru știință, acest episod din relațiile timpurii româno-americane, ilustrează interese și preocupări similare într-un veac în care „luminile” începuseră să răzbată prin vălul de obscurantism și prejudecăți religioase, întins de ambele părți ale Oceanului. Dar, anul care consemnează trecerea în anumit număr a românilor în Statele Unite ale Americii este **1881**, an în care statisticile americane consultate de analiști îl indicau ca început al emigrărilor din România (n.n - 11 persoane). Majoritatea românilor provenea din Transilvania, Banat și Bucovina, dar și din Basarabia și Vechiul Regat. **Emigrarea din Transilvania către America și în alte părți, a fost un fenomen esențialmente economic.**

Serban Drutzu, arată într-o lucrare publicată imediat după primul război mondial că între anii 1899 și 1944 au emigrat **119.016** de români transilvăneni, bănățeni, bucovineni și macedoneni. Conform recensământului populației S.U.A., efectuat de către autoritățile federale, în anul 1920: 39% dintre români s-au stabilit în zona orașului New York (deoarece aici găseau mai ușor de lucru, fiind, totodată, locul unde cei mai mulți debarcau din vapoare); 12,7% în Ohio; 10,9% în Pennsylvania; 6,2% în Michigan; 6,1% în North Dakota; 1,6% în Montana; 1,4% în Massachusetts. **Deci, principalele cauze ale emigrării erau reprezentate de problemele de ordin social.** Acest lucru era cunoscut de opinia publică americană, mai cu seamă datorită articolelor

publicate de profesorul **George Dorsey**. Românii, sosiți în Statele Unite, se confruntau cu o serie de probleme de adaptare, limba vorbită în America fiind total străină acestora, modul de viață total diferit față de cel patriarhal, românesc. Impactul lor cu „Lumea Nouă” era mai puternic, comparativ cu cel suferit de cehi, polonezi, slovaci, sârbi, unguri, întrucât românii practicaseră acasă în special agricultura, dar ei au fost nevoiți să se angajeze în orașe. Marea majoritate, a românilor ce s-au angajat la uzine, fabrici și mine de cărbuni, era din muncitori necalificați și, în plus, făcea și muncile mai grele. După unele surse, 90% dintre românii americani s-au angajat în uzine. (*informații extrase din lucrarea istoricului Ionel Marius Iosip: „Românii aflați în S.U.A., până la primul război mondial”*). Sfârșitul primului război mondial a marcat începutul unei noi etape în evoluția identitară și socială a românilor emigrați peste Ocean, care s-a întins până în ultimii ani ai deceniului al cincilea din secolul XX. Această a doua etapă a avut o importanță decisivă asupra evoluției identitare a grupului.

Cei care au rămas în America, după terminarea războiului și cei care au revenit la puțin timp din țară, au devenit oameni ai locului, planul întoarcerii definitive “acasă” fiind, în cel mai bun caz, tot mai mult amânat, devenind în fapt un vis nebulos și, mai ales, un suport psihologic. Ei s-au adaptat și integrat în structurile mentale americane, au învățat limba, iar “țara veche” a devenit o realitate nebuloasă, atârând între lumea reală și cea de vis. Dovada incontestabilă a acestui fapt este dată de numărul foarte mare de români care au devenit cetățeni americani, în această perioadă. Tineretul român-american s-a americanizat și a devenit promotor al modelului de viață american, în comunitățile lor. Noua generație a stabilit noi contacte și a obligat comunitatea în ansamblul său să se deschidă, să iasă din carapacea sa și să se înscrie în tendințele generale ale societății. Instituțiile românilor-americani s-au consolidat mult în această perioadă și au contribuit decisiv la păstrarea identității românilor-americani. Oricum, ceea ce trebuie reținut este faptul că în acei ani comunitatea românilor-americani s-a consolidat economic, social, cultural și religios, s-a transformat din punct de vedere al identității, chiar dacă fără să conștientizeze întru totul, **trecând de la starea de români în America la cea de români-americani.** Achizițiile acestei perioade se vor confirma și accentua în perioada de după sfârșitul celui de al doilea război mondial.

Această a treia fază, din istoria românilor-americieni, a stabilit definitiv și ireversibil caracterul și identitatea grupului la nivel de indivizi, instituții și comunitate, în întregul ei. Valul emigraționist care a marcat această etapă a fost cel mai lung, mai complex. Caracteristicile acestei perioade au fost prefigurate încă din 1945, când restructurările majore, teritoriale și demografice, precum și implicarea Statelor Unite în rezolvarea problemei internaționale a **persoanelor strămutate** (displaced persons) în anii războiului, au creat premisele necesare declanșării acestui nou val de emigranți. Instaurarea comunismului prin forță, a transformat România într-o țară predispusă la un adevărat flux emigraționist, orientat spre America de Nord, exod motivat de cauze politice.

După 1947 au fost acceptați în Statele Unite, ca „**displaced persons**”, un număr de aproximativ **15-20.000** de emigranți români, în majoritatea covârșitoare refugiați politic. Până în 1989, lor li s-au adăugat alte câteva zeci de mii de refugiați politic din România. Acest val de emigranți a influențat serios comunitatea românilor--americieni, care a încetat să se mai considere o prelungire, un appendice, dincolo de Ocean, a României, afirmându-și o identitate ireversibilă. Cei mai mulți dintre românii nou veniți proveneau din rândurile intelectualilor și erau foarte bine pregătiți din punct de vedere profesional, acest fapt asigurându-le succesul în lumea americană și facilitându-le integrarea rapidă. Decizia lor de a emigra a fost definitivă, ea fiind motivată în principal politic și, numai secundar, economic. Concret, decizia lor de a rămâne în afara granițelor României a fost determinată de sentimente pasionat și ireversibil anti-comuniste. Faptul acesta a făcut ca românii-americieni să perceapă starea lor ca exil și nu ca diaspora. **Alexandru Nemoianu** consideră că, pentru acești oameni, comunismul nu era un “sistem” impersonal, ci unul foarte “personal”, care îi alungase de acasă, le chinuia rudele și prietenii, le pângărea țara. Din această cauză, ei s-au alăturat cu entuziasm eforturilor americane din cursul “războiului rece” și au adus servicii importante acestei cauze. În plus, respingând orice fel de idee de colaborare cu comunismul, ei au făcut ca instituțiile româno-americiene să se concentreze asupra lor înșiși și astfel “cordonul ombilical” psihologic cu “țara veche” a fost tăiat. Anti-comuniștii care s-au așezat după al II-lea război mondial, în comunitatea românilor-americieni, au scos în evidență contrastul și deosebirea de esență care exista între sistemul american și caracterul național-creștin al instituțiilor româno--americiene, pe de o parte și sistemul impus în România prin trupele sovietice, pe de alta parte. Consecința acestor lucruri, a fost hotărârea de a dezavua orice

element, orice legătură care ar extinde influența autorităților comuniste din România asupra comunității românilor-americieni (inclusiv legăturile de ordin spiritual-religios). Partea negativă a acestui aspect, manifestată mai ales de la sfârșitul anilor șaptezeci și până în 1989, a fost că latura “româna” a complexului româno--american a fost minimalizată la limita disprețului, adesea a fi “român” fiind echivalat cu a fi “comunist”. Echilibrul va fi restabilit, în mare măsură, în perioada următoare.

Epoca “exilului” s-a terminat în decembrie 1989, când bolșevismul din România s-a prăbușit în lada de gunoi a istoriei. Pentru românii-americieni acest fapt a însemnat începutul unei noi faze în istoria lor, care reînvie unele caracteristici ale primei etape. După evenimentele din decembrie 1989, emigrarea către America și Canada s-a transformat într-o adevărată goană către un “Eldorado”, care nu mai era cel de altă dată. Emigrația română de după 1989 a fost una determinată de circumstanțe excepționale. În țară, “democrația originală” nu anunță nimic bun, iar “mirajul american” părea a fi devenit dintr-o dată accesibil oricui. Dar, la început, nu s-au înghesuit să emigreze elitele, atâtea câte mai erau, ci aventurierii, visătorii, cei dornici de îmbogățire imediată. Emigranții români, ajunși în această perioadă în “lumea nouă”, sunt în covârșitoarea lor majoritate, emigranți economici, ceea ce face ca, în mare măsură, comportamentul noilor veniți să se apropie de cel al emigranților de la începutul emigrației în America. Spre deosebire de emigranții din perioada de început, ei sunt foarte bine pregătiți profesional și capabili să comunice în limba engleză. Odată cu așezarea lor în sânul comunității româno-americiene, s-au produs câteva modificări în structura și orientarea ei. Latura “românească”, a componentei româno-americiene, a primit un nou și viguros suflu de viață, devenind, dacă nu predominantă, oricum egală în importanță cu cea americană. Noii emigranți nu au nici un fel de inhibiții, sunt conștienți, că, din punct de vedere profesional sunt, mai întotdeauna, superiori “vechilor” emigranți, ori destul de superiori pateticilor lor descendenți și, în plus, nu sunt “cu spatele la zid”, au cale de întoarcere. Aceasta ar fi, așadar, o etapizare sintetică a mai bine de un veac de istorie a românilor - americani. Ea poate fi aplicată cu succes și la viața religioasă a comunității, caracteristicile specifice fiecărei etape explicând în bună parte evoluția din punct de vedere religios-bisericesc a comunității românilor-americieni.

Preot protopop Constantin Alece - Istoria emigrației românești în America, editura Nemira/Tărmuri, 1997, p. 314-318.

Sarcina fantomă

Gheorghe BACALBASA

Povestea s-a petrecut tare demult, imediat după marele cutremur, pe timpul Împușcatului de mai târziu. Eu tânăr obstetrician în maternitatea Pantelimonului care purta pe atunci numele de „23 August”. Ea, o născătoare ca toate născătoarele, poporancă de-a noastră. Stătea în camera de gardă așteptând în picioare, că era lume la rând, cu burta la gură și mușchii feții i se strâmbau ritmic când o cuprindeau durerile facerii. Lângă ea o femeie în vârstă, să fi fost mama, să fi fost soacra, cu o pungă de plastic; săpun și prosoape.

Pe vremea aceea încă se ținea datina: prosop și săpun pentru moașă, prosop și săpun pentru doctor. Doctorilor care se ocupau de nașteri le spunea lumea mamoi. Prosop pentru mamoi, prosop pentru moașă. Riturile trecerii. Când se deschidea ușa își întindea gâturile de pe hol cioporul de neamuri, însoțitorii născătoarei femei.

Obiceiul acesta de năvală îl luaseră de la țigani cu care locuiau în devălmășie dincolo de pojiștița de blocuri cu care flancase șoseaua Tovarășul. Mă cântăreau atent din ochi, simțeam fizic apăsarea privirilor, cumpănind dacă să mă aconeteze sau nu.

Când i-a venit rândul, privind pieziș, către gâturile din ușa întredeschisă am rostit silențios:

- Următoarea!

Nu apăruseră ecografele pe la noi, diagnosticul îl puneai cu urechea și buricele degetelor, iar medicii încă se mai bucurau de prestigiu. Până și autoritățile i se adresau cu „dom doctor” de parcă li se încurca limba la cuvântul tovarășe.

Femeia în vârstă, mamă, soacră, ce-o fi fost ea i-a descheiat grijuliu născătoarei nasturii de la capot, a șoșonit-o și a ajutat-o să urce pe masă după care am purces important la rutina examinărilor clinice și am înlemnit ca și cum un curent m-ar fi străbătut dinspre cap, spre picioare. Gravida nu era gravidă. Avea un uter normal, poate oleacă mai mare așa ca un măr pădureț. Sarcină fantomă mi-a trecut dintotdeauna prin minte, că de, eram băiat citit, îi lecturasem pe clasici. Scria în Martins, un tratat nemțesc tradus de ai noștri și în niște tratate vechi pe care le-am citit în franceză. Neamțul menționa sec, pe scurt, o asemenea posibilitate pe când franțujii o descriau larg stufoasă, de parcă ar fi făcut eseistice, nu degeaba afirma Cioran că la Paris până și portarii se visează a fi scriitori. Din tratatul franțujilor am aflat de regina Mary, fiica lui Henric al VIII-lea zisă și bloody Mary, Mary cea sângheroasă, care ar fi suferit

de această patologie, sarcina ei fantomă ducând în ultimă instanță la urcarea pe tron a Elisabetei I.

Cu toate că eram uluit mi-am ținut firea, nimeni n-a reușit să-mi citească ceva de pe față.

Am pășit ușor, precaut în câmpul tactic precum pisica pe acoperișul fierbinte. Am luat-o de departe cu anamneza. Mai întâi data ultimei menstruații, când a simțit primele mișcări ale fătului și la urmă de tot am întrebat-o indiferent într-o doară:

- În timpul sarcinii te-a urmărit cineva?

- Doctorul Gigi P. a răspuns vesel și cu respect pacienta.

M-am dus târziu, aveam burta mare.

- Ce-a spus când te-a examinat?

- De examinat nu m-a examinat că ședea la birou. M-a văzut doamna moașă și i-a spus că sunt în șapte luni.

- Și domnul doctor?

- I-a spus doamnei moașă: taie-i fă prenatalul!

Asta era. Asta dorisem să aflu. Femeia a stat acasă două luni primind bani de la stat. Concediu prenatal.

Pe doctorul P. un om care se apropia de pensie îl cunoșteam bine. Glumeț, apropiat de pacienți, relație socială facilă. Ideal pentru munca de policlinică. Nu știu dacă chiar s-ar fi lăsat operați de el, dar la policlinică îl iubea lumea. Băiat bun, se trăgea de șireturi cu clientela. După examinarea completă a femeii un lucru mi-a fost clar. Nea Gigi avea o problemă. Era în rahat. Cel mai greu a fost să-i comunic familiei.

A durat ceva timp până s-au dumirit oamenii.

Sobru, îndurerat, am fost zgârcit la cuvinte.

Că dacă o luam cu Henric al VIII-lea și Sângheroasa Mary, necăjiți cum erau, riscam să fiu luat la bătaie.

Treaba cu fantoma până la urmă am înțeles-o.

Nu întâmplător cel mai mare aport al Olteniei la cultura universală după Brâncuși sunt moroi.

Mai târziu am raportat șefilor și s-a declanșat operațiunea „Scăpați-l pe Gigi”.

Doctorii, directorul fabricii în care era salariată femeia, secretari de partid, funcționari din Ministerul Muncii, cu toții au pus umărul, dar așa cu discreție.

Dacă nu era vorba de politic sau de furt din avutul obștesc, sistemul era săritor, își sprijinea oamenii.

Nici măcar sancțiunea administrativă nu a primit. Cum să pedepsești pentru ceva care nu există?

Asta a fost tot. Pe femeie n-am mai văzut-o. Nu știu dacă s-a bucurat de copii. Doctorul P. a murit într-un accident de mașină. Superficial și distrat cum era n-a acordat prioritate de dreptă. Și comunismul s-a prăbușit. Praful s-a ales de tot și de toate.

Aflat pe ultimul țarm, la punctul de inflexiune în care trecutul e mai important decât viitorul mă încolțește, mă apasă și nu-mi dă odihnă, gândul dement al existenței fantomă.

In memoriam Sculptorul Relu Angheluță

După pictorul Gheorghe Mihai-Coron, care a decedat la 10 iunie a.c., un alt membru al Filialei Galați a Uniunii Artiștilor Plastici din România, a încetat din viață în ziua de 21 iulie, sculptorul Relu Angheluță, unul dintre cei mai activi plasticieni gălățeni.

Artistul s-a născut la 6 iulie 1956 în comuna Buciumeni, județul Galați. A absolvit Școala de Arte din Galați, unde a studiat cu profesorii Gheorghe Andreescu și Alexandru Pamfil, precum și Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design (2012). De-a lungul anilor și-a organizat mai multe expoziții personale la Galați (1994, 1995, 1986, 1988, 1991, 1996, 2004, 2011, 2013, 2014, 2016), Tecuci (1996, 2011), Brăila (2008) și a participat la numeroase expoziții colective de la Galați (1982, 1983, 1984, 1986, 1988, 2010, 2012); Tecuci (2007); Focșani (2010); Padova, Italia (1997); Bienala de Artă Plastică „Gheorghe Petrașcu”, Târgoviște (2010); Bienala Artelor „Ion Andreescu”, Buzău (2010, 2012); Bienala „Cezar Ivănescu”,

Muzeul de Artă Vizuală, Galați (2009); Saloanele Moldovei, Bacău-Chișinău (2000, 2005, 2009, 2010, 2011, 2012, 2018, 2019); Salonul Național de Arte Plastice, Bârlad (2000); Sculptura Românească Contemporană, Muzeul de Artă Vizuală, Galați (1998, 2000, 2001, 2002); Bienala de Sculptură Mică, Arad (1998, 2000); Salonul Național de Artă Plastică, Pitești (1995, 1996, 1997); Festivalul concurs „Poezia Dunării”, Brăila (1996); Salonul Național de Plastică Mică, Brăila (2012, 2013, 2020) etc. A fost onorat cu distincții precum: Premiul I pentru sculptură, Pitești (1997); Premiul special pentru sculptură, Brăila (1996); Laureat al Festivalului Național București (1983, 1985, 1987); Laureat al Festivalului Național Studențesc (1983, 1985, 1987); Premiul de Excelență al Filialei Galați a U. A. P. R. (2018). A realizat următoarele lucrări de artă monumentală: Troiță (lemn de stejar), ICMRS Galați (1996); Troiță (lemn de stejar), Țigănești, Galați (1997); Troiță (lemn stratificat), Foltești, Galați (1998); Busturile scriitoarei Natalia Negru și ale lui Constantin Ifrim și Dimitrie Negru (piatră artificială), Buciumeni, Galați (1992); „Iisus” (marmură de Carrara), „Izvorul vieții” (fântână, calcar), „Fecioara Maria” (marmură de Carrara) și „Padre Pio” (relief, travertin), Roma, Italia (2006), „Martiri” (lemn, lanca, județul Brăila); „Sistem”, „Dinamica sufletului” (metal), Facultatea de Inginerie a Universității „Dunărea de Jos”; „Renaștere” (metal, Colecția Cătălin Fetecău, Galați, 2013). Numele său este inclus în cele două volume monumentale ale istoricului și criticului de artă Valentin Ciucă („Un secol de arte frumoase în Moldova”, Editura Art XXI, Iași, 2009 și „Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010”, Editura Art XXI, Iași, 2011), precum

Cuib

și în cele două ediții ale „Dicționarului artiștilor plastici gălățeni” al subsemnatului (ediția I, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Editura „Terra” Focșani, 2007; ediția a II-a revizuită și întregită, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013).

Creația lui Relu Angheluță este rodul unei pasiuni deosebite pentru sculptură, a muncii unui artist care-și pune probleme de compoziție și de limbaj, de ordonare armonioasă a formelor și volumelor în spațiu, investindu-și lucrările cu sensuri și semnificații majore ale problematicii omului. Dacă la începuturile activității sale s-a oprit mai ales la genul portretului bazat pe un modelaj clasic („Daniela”, „Reculegere”, „Pe gânduri”), mai apoi recurge la stilizare și simplificare, abordează nudul feminin și compoziția cu conotații simbolice. Utilizează în egală măsură bronzul, duraluminiul, marmura, piatra, lemnul, căutând să le înțeleagă și să le valorifice cât mai bine specificitatea fiecărui material, calitățile structurii lor. Ceea ce reține de la primul contact cu lucrările sale este grija pentru formă, capacitatea de a esențializa, ceea ce le conferă acestora un aer de puritate, de noblețe spirituală. Preocupat de punerea în evidență a frumuseții corpului feminin, înscrie forme rotunde în spațiu, este atent la integrarea în textura lucrărilor a zonelor de lumină și umbră, modelajul este fin, sensibil, linia suplă. Un lirism cald și discret învăluie aceste sculpturi, în care rafinamentul și aspirația spre puritate, armonia și echilibrul își dau mâna într-o fericită logodnă. Când abordează tema maternității, tratarea este diferită uneori, suprafețele nu sânt netede, ci buciardate, vibrante, încât lucrările au un aer de primitivism, de arhaic, dând senzația de greutate. Atunci când materialul folosit este lemnul, formele

sunt mai elansate, dinamice, creând sentimentul de înălțare („Madona cu pruncul”, „Dialog”, „Monolog”, „Tinerete”, „Sfânta familie”). În ultimii ani, Relu Angheluță a fost preocupat tot mai mult de fructificarea valențelor unui material nou folosit de el - marmura transparentă din Italia. Temele cărora le dă viață sunt cele ale genezei, creației, sacrificiului, misterului vieții, devenirii etc. Acestea le găsește echivalente plastice pe măsură, materializându-le în lucrări care subliniază aceeași grijă pentru forme și volume sintetice, epurate de excrescențe inutile, pentru un joc subtil al plinurilor și golurilor („Ioana d’Arc”, „Geneză”, „Puritate”, „Miracol”, „Extaz”, „Arcă”, „Simfonie”, „Ambiție” etc.).

Sculptorul Relu Angheluță s-a stins din viață la numai 64 de ani. O vârstă când avea încă multe de oferit iubitorilor de frumos. Prin înălțarea lui la Ceruri, cultura și arta gălățeană sunt mai sărace. Din ziua de 23 iulie, trupul său neînsuflețit odihnește în pământul cimitirului din satul natal, Buciumeni.

Bustul poetei Natalia Negru, Buciumeni

DICTIONAR – Artiști plastici gălățeni (157)

CULITĂ, Cristiana - Stefania – pictor.

S-a născut la 14 octombrie 1991 în orașul Tg. Bujor, județul Galați. A absolvit Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin” Galați, Secția Grafică de șevalet, clasa profesoarei Cornelia Nicolaescu-Burlacu (2011), Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Arte, clasa lectorului univ. dr. Liviu Nedelcu (2014). Studii de masterat la Universitatea Națională de Arte din București, specializarea Strategii de creație în pictură, clasa conf. univ. dr. Cezar Atodiressei (2016). Membră a U. A. P. R., Secția Pictură, Filiala Galați (2018), membră a Grupului „Athanor” (2013), membră Association Parisienne des Artistes Roumains (2014). În perioada 2016 – 2018 a lucrat ca profesor de arte plastice în București, desfășurând în același timp activități de curatoriat și consiliere de artă contemporană. În prezent este muzeograf la Muzeul de Artă Vizuală Galați. Din 2018 participă la Saloanele Filialei Galați a U. A. P. R. Participări la expoziții de grup: LYNO CAT (linogravură), Galerile de Artă „Nicolae Mantu”, Galați (2012); „Alter Ego” (pictură, linogravură), Andromeda caffe – lounge bar

and Gallery, Galați (2012); „Orașe în așteptare” (instalație-obiect), Gruparea „Athanor”, Muzeul de Istorie Galați, Casa Colecțiilor (2013); Bienala de Gravură „Gabriel Popescu”, ediția a IV-a, Muzeul de Istorie, Târgoviște (2013); Atelier „A 120”, Galeria de Artă „Gheorghe Naum”, Muzeul de Artă, Brăila (2014); Salonul Național de Plastică Mică Brăila (2014, 2016, 2019, 2020); „Interferențe culturale”, Universitatea „Dunărea de Jos” (2014); „ATELIER” (pictură, desen, obiect), Galeria de Artă Focșani (2014); Bienala de Artă Miniaturală Timișoara (2016); Salonul Mic, București, SMB 10 Mixed – Media, „BLUR”, Galeria „Căminul Artei”, București (2016); UNArte – pictură, Galeria „Căminul Artei”, București (2016); Expoziția lucrărilor de diplomă, Palatul Stirbei, București (2016); CAF_1 – Contemporary Art Fair, Materia Repository, București (2017); Bienala Internațională de Artă „Ion Andreescu”, ediția a XI-a, Buzău (2018); Bienala Internațională de Pictură „Alexandru Ciucurencu”, ediția I, Muzeul de Artă, Tulcea (2019); Salonul Anual al Filialei Galați a U. A. P. R. (2020). A realizat: ilustrație de carte pentru volumul „O Simonă” de Simona Toma, Editura Grinta S. R. L., Cluj-Napoca (2018); lucrarea „Fetiș” (instalație de carte) pentru lansarea volumului de poezie „Inorogul de călămar” de Simona Toma, în cadrul Proiectului colecției cArtESENTE, Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați (2013); execută în totalitate grafica și machetarea cataloagelor expozițiilor pe care le curatorează la Muzeul de Artă Vizuală. Participări la tabere de creație: Tabăra ecologică „Altifel”, Gruparea „Athanor”, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați (2013); Schimb cultural România – Franța, Galați – Dreux. Terre d’artistes – Athanor – Association Parisienne des Artistes Roumains. Montulé-Maison des Arts, Dreux; Facultatea de Inginerie, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați (2014). Distincții: Premiul II, Concursul Național „Camil Ressu”, secția textilă, Galați (2009); Premiul I la Concursul Internațional de Desen, Arad (2011); Premiul III, Sesiunea de Comunicări științifice Studentești, Facultatea de Arte – pictură, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, pentru lucrarea „Deformări plastice ca pretext pentru expresie și comunicare artistică” (2012); Premiul I, Sesiunea de Comunicări științifice Studentești, Facultatea de Arte – pictură, Universitatea „Dunărea de Jos”,

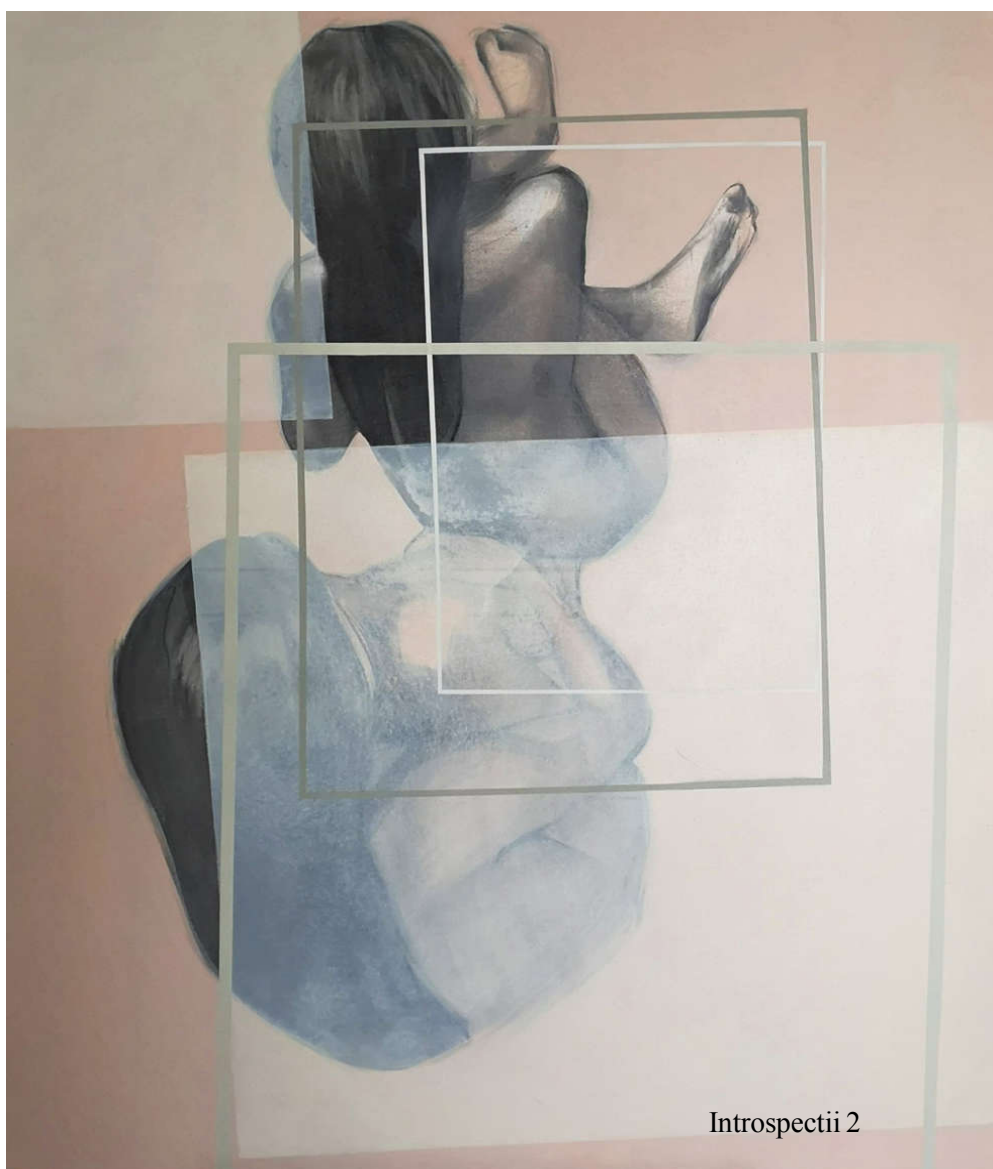
Galați, pentru lucrarea „De la atitudinea civică la capodoperă. Guernica – Picasso”; Premiul Municipiului Galați (2013); Premiul I, „DMT art contest”, Galați (2014); Premiul II, Bienala Internațională de Pictură „Alexandru Ciucurencu”, ediția I, Tulcea (2019).

Majoritatea lucrărilor de până acum ale Cristiane - Stefania Culiță fac parte din ciclurile „Protest” și „Proces”, ambele având la bază conceptul de minimalism, o formă a artei abstracte caracterizată „prin extrema simplitate a formei și printr-o deliberată absență a unui conținut expresiv” (Dan Grigorescu, *Dicționarul Avangardelor*, Editura Enciclopedică, București, 2003, pag. 433). Lucrările ei devin astfel, așa cum însă și ține să precizeze, adevărate „ferestre deschise spre lume, o lume a multiplelor posibilități și realități”, constituindu-se într-o „matrice dinamică, producătoare de metafore vizuale pentru realitate, pe care în mare parte o interoghează, o critică, o comentează, o rearanjează sau o reconstruiesc”. Dacă în tablourile din ciclul „Protest” dialogul străzii se coagula de la diversitate, aglomerație și tumult cotidian, reducându-se la valorificarea unor materiale cu rol-martor, o dată cu ciclul „Proces”, autoarea procedează la o restrângere a ariei de interes, distanțându-se de ceea ce aglomerația și tumultul îi transmiteau. Acum ea se concentrează îndeosebi asupra sondării forumului lăuntric, a cercetării consistenței trăirilor interioare, reușind să le exprime vizual prin intermediul unor imagini încasate pe suportul de pânză, manifestând mai mult interes pentru „detalii și deosebiri”. Remarcabile sunt în acest ciclu

și lucrările reprezentând nuduri feminine văzute din spate, în poziție șezând sau ghemuit, bine proporționate, în care Cristiana-Stefania Culiță încearcă să aprofundeze studiul acestui dificil gen al artei. Ea reușește să obțină subtile efecte vizuale prin suprapunerea în spațiul plastic a unor ecrane, fiecare de altă intensitate cromatică, și a unor figuri geometrice bidimensionale, în speță dreptunghiul, plasat repetitiv simetric și asimetric („Introspecție I”, „Introspecție II”). Un procedeu pe care-l întâlnim și-n alte lucrări din ciclul „Proces”, inclusiv în cele care i-au adus în 2019 Premiul II la Bienala Internațională de Pictură „Alexandru Ciucurencu” de la Tulcea.

Deși artista în demersul său preferă monocromia și culorile discrete (în ciclul „Protest” sunt și lucrări pictate în culori intense), tablourile ei atrag atenția nu prin expresivitatea coloristică, ci mai ales prin problematica pe care o dezbate, unitatea stilistică și prezența în compoziția ansamblurilor a acelor ingenioase jocuri geometrice, care imprimă mișcare și dinamism în spațiul plastic.

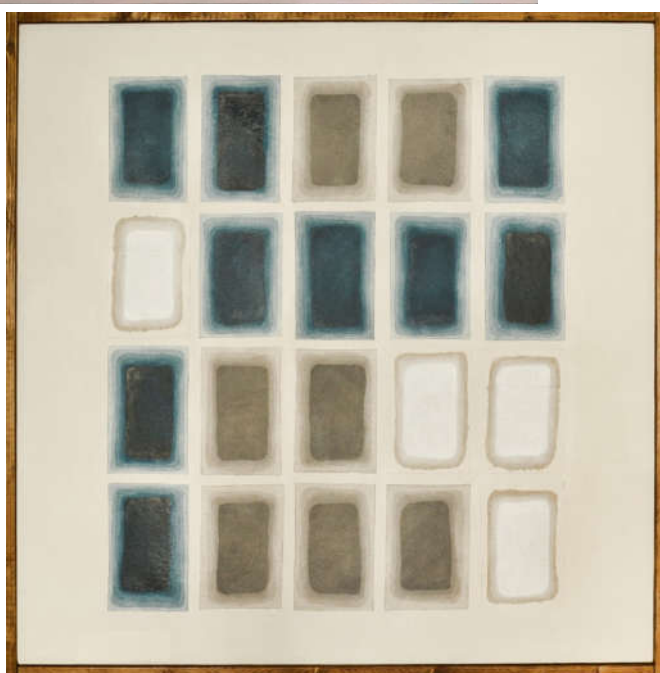
Cristiana - Stefania Culiță, pictor dublat din 2018 și de muzeograful celui dintâi muzeu de artă contemporană românească din țară, unde deja s-a remarcat prin calitatea expozițiilor organizate și alte activități cultural-educative, este o artistă care nu se grăbește în procesul de creație, are rigoare, caută profunzimile și subtilitățile artei, studiază temeinic, gândește conținutul și compoziția fiecărei lucrări, găsind soluții plastice pe măsura a ceea ce vrea să exprime, să comunice iubitorilor de frumos.

Introspectii 2

Seria Proces

Revista Dunărea de Jos

EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI

Președinte: COSTEL FOTEA

CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”

Manager: Viorel Sandu

Str. Domnească nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

diaspora

Din sumar:

Diaspora - p. 3,4,5,67; Genetica nu face cadouri de reajustare comportamentală - Interviu realizat de Eugen Giurgiu – p. 8,9,10; Citate Diaspora – p. 11; Soldatul rus, autor Crișan V. Mușețeanu – p. 12,13; Patima cheilor, autor Violeta Ionescu - p. 14; Cronică de Octavian Mihalcea - p. 15; Cronică de Silvia Dumitriu – p. 16,17; Azahar și flori de tei, autor Paul Gabor – p. 18,19; Românii din Elveția, autor Radu Moțoc – p. 20; Petru Popescu – p. 21; Dincolo de sârma ghimpată – p. 22, Pamfil Șeicaru și Paul Goma – p.23, Interviu de Angela Baciuc cu scriitorul Leo Butnaru – p. 24 -31; Un gălățean la Hollywood, autor Violeta Ionescu- p. 32,33,34; Apărarea pasivă din Galați, autor Cristian - Dragoș Căldăraru- p. 35,36,37; Nina Cassian – p. 38,39; Displaced persons - scurt istoric al diasporei române în America, autor preot protopop Constantin Alecsu – p. 40,41; Sarcina fantomă, autor Gheorghe Bacalbașa – p. 42; In memoriam sculptorul Relu Angheluță, autor Corneliu Stoica – p. 43,44; Dicționar artiști plastici gălățeni, autor Corneliu Stoica - p. 45,46,47

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției. Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

DIASPORA

DIASPORA

Galați, cod 800008, str. Domnească, nr. 61

Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590

E-mail: office@ccdj.ro-revistadunareadejos@ccdj.ro

www.ccdj.ro